

HIF-Rapport

2003:8

Samiske påsketradisjoner i Kautokeino

Odd Mathis Hætta

Høgskolen i Finnmark

	PUBLIKASJON: HiF-Rapport 2003:8 ISBN: 82-7938-088-4 ISSN: 0805-1062
Publikasjonens tittel: Samiske påsketradisjoner i Kautokeino	Antall sider: 124 Dato: 31. oktober 2003 Pris: kr 85,- ekskl. mva
Forfatter: Odd Mathis Hætta	Avdeling: Avdeling for pedagogiske og humanistiske fag
Godkjent av: 1.amanuensis Stein R. Mathisen, Høgskolen i Finnmark 1.lektor Kjell Olsen, Høgskolen i Finnmark	
Oppdragsgiver:	Prosjekt:
Utdrag:	
Vi bestiller ____stk av publikasjonen: Navn: _____ Adresse/postnr: _____ Publikasjonen kan også bestilles ved henvendelse til Høgskolen i Finnmark, tlf 78 45 02 20 (Trykkeriet) / 78 45 05 00 (Servicetorget) eller pr e-post trykkeri@hifm.no	

Odd Mathis Hætta:

Samiske påsketradisjoner i Kautokeino

Kautokeino i nåtid og historie
Bryllupsskikker og reinkappkjøringen
Påskehopprennet
Joikekonsert og Sámi Grand Prix
Beaivváš Sámi Teáhter
Samisk filmfestival
Snøscootercross
Faktarammer

- påskeeventyrets Mekka

Med reinkappkjøringen som det mest sentrale element i den store påskefesten i Kautokeino, hadde flere tusen mennesker funnet veien til kirkestedet påskeaften. Kautokeino har alltid markert seg som påskeeventyrets Mekka. (Altaposten 31.3.1989)

Høgskolen i Finnmark
Alta, oktober 2003

Odd Mathis Hætta:

Samiske påsketradisjoner

i Kautokeino

Kautokeino i nåtid og historie

Bryllupsskikker og reinkappkjøringen

Påskehopprennet

Joikekonsert og Sámi Grand Prix

Beaivváš Sámi Teáhter

Samisk filmfestival

Snøscootercross

Faktarammer

HiF-Rapport 2003:8

ISBN 82-7938-088-4

ISSN 0805-1062

Tilgnet mitt første barnebarn

Britt Amalie Hætta Bergkvam

født i Stavanger 25. januar 2000

Påskan 1955

"De store årlige internordiske reinkjøringskonkurransene var i år sammen med samebryllupet og barnedåp de dominerende innslagene under påskefeiringen på Finnmarksvidda.

Været var strålende klart med tindrende sol og vindstille og med en nattetemperatur på minus 30 grader. Et stort antall turister fra Finland, Sverige og Norge hadde innfunnet seg for å overvære de fargerike og livlige forestillinger, og begivenhetene ble både fotografert og filmet. Av norske filmfotografer som filmet kappkjøringene var Per Høst og G. Melle. Fra Sverige var kommet filmfotografen Richard Tegström og fra USA Rockefeller Richardson.

Reinkjøringskonkurransene er helt enestående i sitt slag og nå for tiden er det bare i Kautokeino at samene samles i så stort antall at de arrangerer konkurranser. Stevnet i Kautokeino henger sammen med at flyttsamene nå er på trekk utover mot kysten. De tilbringer sommermånedene i kyststrøkene i Troms og Finnmark.

Kappkjøring med rein hører til innslagene i ekte samisk påskefeiring. Samene kommer langveis fra for å sette hverandre stevne på kirkestedet. De er kledd i sine beste klær, fargerike kofter, brede sølvbeslåtte belter og silketørklær i de mest blendende fargesammensetninger. Også reinen er pyntet opp med sitt beste seletøy, det også ofte sølvbeslått.

Det konkurreres i tre klasser. Under konkurransen trekker reinen sleden med samene ombord. De spedbygde reinsdyrene kan oppnå en ganske imponerende fart på de snødekte flatene. Banen de kjører er på 2200 m. Beste resultat som ble oppnådd under årets reinkappkjøringskonkurranse var på 4 min og 12 sek.

Første plass ble delt mellom Anders Triumf og Anders Persen Sara. De fikk begge napp i vandrepokalen som må vinnes tre ganger før den tilfaller vinneren til odel og eie."

("Tromsø", april 1955)

Forord

Målet med denne framstillingen er å vise de mange aktiviteter under Påskefestivalen i Kautokeino slik de har utviklet seg, fra de første etterkrigsårene og fram til i dag. Introduksjon om Kautokeino kan virke noe tilfeldig sammensatt. Det er litt statistikk og hverdagsstoff, men også her er det lagt vekt på fest og glede ved presentasjon av de folk som velfortjent har fått sin ære og æresbevisninger gjennom gagnlig innsats. Påskefestivalen i Kautokeino er utviklet til å bli en av de store i Finnmark.

I januar 2003 var det seks år siden jeg første gang begynte å skrive om etterkrigstidens påsketradisjoner for Fotefar mot nord, et prosjekt der alle de nordnorske kommuner skulle gi ut hvert sitt hefte i standardformat. Det har blitt ganske mange hefter fordi Nordland med sine 45 kommuner, Troms med 25 og Finnmark med 19 kommuner har gitt ut hvert sitt hefte i serien. Opprinnelig var omfanget av heftet var litt uklart, så jeg skrev et så langt manus at bare en fjerdedel ble brukt. Jeg satt igjen med mye ubrukt stoff.

En del av det stoffet som presenteres her, er altså tidligere kommet i kortversjon i heftet Samiske påsketradisjoner (ISBN 82-91552-04-5) i serien Fotefar mot nord i 1997. Heftet har vært utsolgt lenge, men i 2001 kom det i samisk oversettelse: Sámi beassášdoalut. ISBN 82-91552-63-0. En miniversjon er i boka Fotefar mot nord. En kulturhistorisk reise i Nord-Norge og Namdalen, s. 706-711. ISBN 82-7547-073-0.

Stoffet er dessuten kommet i "Samiske påsketradisjoner - i etterkrigstidens Kautokeino" (HiF-Notat 2002:11). Den foreliggende utgaven er en oppdatert og utvidet utgave.

Jeg har fått mye hjelp fra mange. Uten den hjelp og velvilje jeg har møtt hos alle jeg har kontaktet, hadde det ikke vært mulig å sy sammen. De fleste som har bidradd med opplysninger, anekdoter og historier, er nevnt under kilder etter hvert hovedemne. En takk til alle, også de som ikke er nevnt.

Alta, 1. oktober 2003

Odd Mathis Hætta

Innhold

Forord	1
Innhold	2
Innledning	5
DEL I	
1. Guovdageaidnu-Kautokeino	7
1.1 Areal	7
1.2 Landskap	8
Statistikk for Kautokeino 2001-2003	8
1.3 Befolkning	9
1.4 Utdanning	10
1.5 Arbeidsplasser og økonomi	10
1.6 Næringer	11
1.7 Samferdsel	11
Politikk og administrasjon	12
1.8 Fortjenestefullt arbeid	12
Kongens fortjenestemedaljer	13
Kautokeino kommunes kulturpris	14
Samerådets hederspris	14
Israel Ruong-stipend	14
1.9 Kristning og kirkelivet (påske, første prester, læstadianisme)	14
1.10 Tradisjon	16
1.11 Fastboende og flyttsamer	17
1.12 Statussymboler	17
1.13 Kautokeino kirke og sokneprester	18
De gamle kirkeklokkene i Kautokeino	20
Kilder	20
DEL II	
2. Bryllupsfeiring	21
2.1 Påskehøgtiden i Kautokeino	22
2.2 En todelt påskefeiring	22
2.3 Å finne kjæreste	23
2.4 Bryllup og påske	25
2.5 Frierferd og lysning	25
2.6 Frieri og bryllupsskikker i Karasjok	26
2.7 Bryllup	28

2.8 Samisk bryllupers forberedelser (...) etter Smith	29
2.9 Ovdavázzit	30
2.10 Vielsen	30
2.11 Andre forskjeller	31
2.12 Festlokaler	31
2.13 Festmåltidet	32
For 150 år siden, for 75 år og for 40 år siden	33
2.14 Ingen sak å skaffe seg drikkevarer	33
Bidus	36
2.15 Kjøgemesteren	36
Kilder	37
3. Reinkappkjøring	39
3.1 De første konkurranser	40
3.2 Vandrepokalene	42
3.3 Ny løype	46
3.4 Gorovuohppi - reinkappkjøringsarena i 16 år	46
3.5 Gode kjørere og raske rein	48
3.6 De siste vandrepokalvinnere	51
3.7 Buletjávri (fra 1986) og lokalt-VM	52
3.8 Samiske navn	53
3.9 Fart og dramatikkk på Buletjávri	54
3.10 Kautokeino får Vinnerodds	55
Kilder	56
4. Påskehopprennet	57
4.1 Idrettsmiljøet	57
4.2 Fra Oberstdorf til Kautokeino	58
4.3 Kautokeino var "midtveis"	59
4.4 OL-mestere faste gjester i påskehopprennet	60
4.5 Kautokeino-hopperne viser vintervei!	61
4.6 Begge skiene knakk!	61
4.7 En bakkerekord som blir stående	62
4.8 Trond Jøran P's bakkerekord og Gundermetoden	62
4.9 Kautokeino skifestival	63
4.10 Vandrepokalen som ingen får til odel og eie!	63
4.11 En hoppveteran	64
4.12 Aktiviteten i en bølgedal ved årtusenskiftet	64
Kilder	65

5. Fra joikekonsert til Sámi Grand Prix	67
5.1 Joik i Plasthallen	68
5.2 Sámi Grand Prix	70
5.3 Den første Grand Prix'en	70
5.4 Nye talenter og økt publisitet	70
5.5 Tradisjonene videreføres	71
5.6 Sámi Grand Prix finner sin form	73
Vinnere av Sámi Grand Prix 1990-2002	75
5.7 Alle er amatører	75
5.8 Klassisk konsert hos Juhls	76
5.9 Teaterforestillinger under påskefestivalen	77
5.10 Beaivváš Sámi Teáhter	77
5.11 Samisk filmfestival	78
5.12 Áillohaš' musikkpris	78
5.13 Sámi Grand Prix fortsetter i samme spor som før	79
5.14 Omorganisering i 1998	80
5.15 Samisk Musikkfestival stiftes i 2000	80
5.16 Håp for framtiden	82
5.17 Samiske navn	82
Kilder	83
Sámi Grand Prix. Resultater 1990-2002	84
6. Påskefestivalen 2003	89
6.1 Forhåndsomtale	89
6.2 Sámi filbmafestivála - Samisk filmfestival	89
6.3 Sámi Grand Prix	90
6.4 Reinkappkjøring	90
6.5 Andre kunst- og musikkarrangementer	91
6.6 Snøscootercross og isfiskekonkurranser	92
6.7 Årets påskefestival	93
6.8 Oppsummering	94
VEDLEGG I: Joiken - den samiske folkemusikken	95
VEDLEGG II: Oversikt over alle samiske Lp'er, CD'er, MC og singler fra 1956-2003	98
VEDLEGG III: TV-programmer om samene 1965-1970	104
VEDLEGG IV: Reinkappkjøring 50 år. Res. 1954-2003	107
VEDLEGG V: Aktuell litteratur	120
VEDLEGG VI: HiFs skriftserier og andre skrifter	121

INNLEDNING

Dette heftet har to deler og seks vedlegg. Første del er en **introduksjon** om Kautokeino kommune med kort beskrivelse av naturforhold, næringsliv, sosiale forhold, kirkelige forhold og kulturaktiviteter. Det er også litt historikk og generelle avsnitt om tradisjoner, skikker og sedvaner og statussymboler. De utvalgte avsnitt er ikke tilfeldig valgt, men sett i sammenheng med Kautokeinosamfunnet før og nå.

Den andre delen har fire hovedtemaer: **Bryllupsskikker** med vekt på utvikling og forandring av tradisjoner som skriver seg fra tidligere tider; **Reinkappkjøringen** som startet i 1954, som har sin forløper fra 1936; **Påskehopprennet** som går tilbake til 1951. Et hovedemne er også **joikekonserter** og **Sámi Grand Prix**, sammen med omtale av *Beaivváš Sámi Teáhter*, Samisk filmfestival og snøscootercross. Siste tema er **Påskefestivalen 2003** slik arrangementene var i 2003.

Etter krigen har det skjedd store endringer, men de tradisjonelle aktiviteter har likevel holdt seg lenge. Bryllupstradisjonene har endret seg mer i retning av norske skikker og sedvaner, mens det i hele etterkrigstiden ikke var vanlig med brylluper i påskeuken, endret dette seg på 1980-tallet. Da begynte presten i vie i påskeuken med unntak fra skjærtorsdag til og med 2. påskedag.

Det første påskehopprennet ble arrangert i 1951. Kautokeino fikk nesten hvert år besøk av verdens beste hoppere og kombinertløpere både fra inn- og utland. Dette besøket var til stor inspirasjon for ungdommen. Det er derfor naturlig at Kautokeinosamfunnet har fostret mange idrettsmenn som har hevdet seg på nasjonalt- og internasjonalt nivå. Skisporten er gått sterkt tilbake. Motorsporten og innendørsidretter har blomstret opp. Bygda har fått en egen bane for snøscootercross. Det er kommet en storhall, *Bákteháárji*, som har stimulert inneidretter som håndball og gitt gode muligheter for helårs fotballtrening. Det er lettere å komme til en oppvarmet innendørshall enn å være ute - først preparere bakken og dernest få noe treningshopp. Dessuten krever innendørstrening og trenerne disiplin ved at man kommer til treningen, møter presis og yter full innsats. Det er ikke samme rom for individualitet som f.eks. i skihopp. Hoppporten er i en bølgedal, og tradisjonen med påskehopprenn er en saga blott.

Det første reinkappkjøringstevnet var i 1954, men den har en forløper fra 1936 da en belgisk baron arrangerte en konkurranse så han kunne filme reinkjøring i fart og action. Reinkappkjøringen har forandret seg fra tradisjonelle ekvipasjer til oddsløp der lette kusker med tettsittende drakter og ansiktsmasker på lette sleder er hovedaktører.

Reinkappkjøringen endret form og innhold da *Guovdageainnu heargegilvosearvi* tok over og begynte med store pengepremier (50 000 kr) i 1990. Premien ble vunnet i 1994 da en kjører hadde vunnet tre ganger. Vandrepokalene gikk etterhvert ut. Da Norsk Tipping prøvde med Oddsløp to år på rad, var den tradisjonelle reinkappkjøringen slutt. Den unge generasjonen ønsker moderne utstyr og mer fart. Derfor har

ikke gamle aktiviteter livets rett. Nedturen er merkbar. Vandrepokalene er borte.

Joikekonsertene fra 1970-tallet er en forløper for Sámi Grand Prix fra 1990. Under dette kapitlet er det også korte omtaler av Beaivváš Sámi Teáhter, Samisk filmfestival og snøscootercross plassert under dette kapittel. Utviklingen fra de første joikekonsserter i skolens gymnastikksal og Plasthallen til den store hallen Báktehárji med moderne teknikk og fasiliteter. Joikekonsertene hadde knapt funnet sin form før Sámi Grand Prix ble lansert med en klasse for joik og en for sang. Sámi Grand Prix har vært så vellykket at ingen andre arrangementer trekker så mange betalende som den.

Beaivváš Sámi Teáhter har satt opp mange stykker, både innendørs- og utendørs forestillinger med stor suksess. De siste årene har påskefestivalen vokst og det er det blitt svært mange arrangementer av forskjellige slag, fra kabareter til isfiskekonkurranser og snøscootercross. Ved inngangen til det nye årtusen er det satt opp flere arrangementer enn det er publikum til. Derfor har stiftelsen Samisk Musikkfestival hatt økonomiske problemer med store underskudd. Men stiftelsen vil i framtiden finne fram til en dimensjon som har mer samsvar mellom antall arrangementer og publikumstilslutning. Påskefestivalen er vokst til den store i fylket og i hele Nord-Norge.

Mange prosesser i samfunnet har ingen klar første årsak som kan observeres. Utviklingen finner sted gjennom selvforsterkende prosesser ("snøballeffekter") som har innebygde forsterkerprosesser. Et eksempel på dette er reinkappkjøringen. Man ønsket vel egentlig ikke å forandre konkurranseformen, men oddsløp og pengepremier fikk en utilsiktet virkning. Tradisjonelle ekvipasjer ble borte da moderne utstyr og lett kusker overtok arenaen. Et annet eksempel er den tradisjonelle joikekonserten. Happening og aktiv deltakelse forsvant da man åpnet for konkurranse etter internasjonal Grand Prix-mønster. Mye nytt kom til på bekostning av det tradisjonelle.

Det er alltid tidkrevende å samle stoff. Opplysningene finnes ikke samlet på et sted. De viktigste kildene er muntlige: Det er folk som selv har deltatt i begivenhetene, og det er folk som husker hva og hvordan ting skjedde. De ville kanskje ha vektlagt andre siden enn det som kommer fram her. Noen av informantene hadde dokumenter i sin besittelse, enten resultatlister fra konkurransene eller spesielt vandrepokaler med inngraverte navn. Ellers har samtidige aviser og blader vært til stor nytte.

I et forsøk på å levendegjøre hvordan folk opplevde aktivitetene og begivenhetene som de var en del av, er det brukt noen anekdoter og utdrag av intervjuer med folk. Mange av arrangørene og de som er direkte involvert, trekker ofte fram de positive sider på bekostning av det som ikke lykkes så godt. I denne framstillingen er det trekt fram en del forhold som arrangørene helst ikke liker å snakke om. De kritisk vurderende kommentarene er en del av helheten i framstillingen.

Det er ellers lagt stor vekt på fyldig empiri på bekostning av grundige analyser fordi dette er en "fortelling" om Kautokeinosamfunnet og påsketradisjoner i bygdas etterkrigstid.

Del I

GUOVDAGEAIDNU-KAUTOKEINO

Guovdageaidnu er det samiske navn på kirkestedet og kommunen. Det er et sammensatt navn der sisteleddet *-geaidnu* betyr "vei", og første leddet er *-guovda* som betyr "åpning i skogen der det vokser sennegress". Gjennom årene har det vært ulike navneformer som *Koutogeino* (1569), *Kod(d)icken* (1594), *Kotukänj* (1600) og ellers *Kuotakeini*, *Kuotta kylla*. Det er i Gustav Vasas tid, i 1553 at navnet for første gang finnes i et dokument som omhandler manntall og skattelister. Området var en del av svensk lappmark og dermed underlagt svensk jurisdiksjon.

Fra 1.9.1987 ble det samiske navnet Guovdageaidnu likestilt med Kautokeino. I offisiell sammenheng, f.eks. på brevpapir og logoer, skal begge navn være med, med Guovdageaidnu først. Forøvrig skal Guovdageaidnu brukes i samiske tekster, mens det er valgfritt i norske tekster, heter det i departementets skriv.

1.1 Areal

Kautokeino kommune er landets største og dekker et areal på 9 704,1 km² som er nøyaktig 20 % av Finnmark fylke med sine 48 637 km². Finnmarks areal er igjen 15 % av Norges som er på 323 757 km².

De største og minste kommuner i Finnmark er:

De største:	De minste:
(1) Kautokeino 9704 km ²	Nesseby 1412 km ²
(2) Karasjok 5463 km ²	Loppa 690 km ²
(3) Porsanger 4873 km ²	Vardø 600 km ²
(4) Tana 4055 km ²	Hasvik 559 km ²
(5) Sør-Varanger 3967 km ²	
(6) Alta 3845 km ²	

I utstrekning er 7 av 19 fylker mindre enn Kautokeino kommune:

Aust-Agder	9 212 km ²
Rogaland	9 141 km ²
Vest-Agder	7 279 km ²
Akershus	4 917 km ²
Østfold	4 184 km ²
Vestfold	2 216 km ²
Oslo	454 km ²

1.2 Landskap

Landskapet i Kautokeino består mest av vann og myrer, skogbare platåer og lave høydedrag med fjellbjørk, dvergbjørk og vidjekratt. Klimaet og vekstlivet er nord-borealt. Januar er kaldeste måned med $-13,4^{\circ}\text{C}$, og juli varmest med $+13,6^{\circ}\text{C}$. Årsgjennomsnittet er på nesten -3°C , den kaldeste kommune i hele fastlands-Norge.

Nord-Norges rekord i junivarmer er målt på Siččajávri med $34,3^{\circ}\text{C}$. Rekorden ble målt St. Hansaften; 24. juni 1920, kl. 14.00. Men værstasjonen på Siččajávri er den "kaldeste" på fastlands-Norge, med $-3,1^{\circ}\text{C}$ i årsgjennomsnitt (kysten av Vestlandet; $+6^{\circ}\text{C}$). Unntaket var 2002 da årsgjennomsnittet på værstasjonen var $-2,4^{\circ}\text{C}$. Året 2002 var altså mye varmere på Finnmarksvidda enn normalt. Kaldeste gjennomsnittsmimum i en måned er ca. -26°C . (Karasjok har rekorden fra februar 1966 med $-27,1^{\circ}\text{C}$).

Kommunen er en av de nedbørfattigste i landet med gjennomsnittlig årsnedbør på ca 380 mm. På grunn av lang snøsesong, fra og med oktober til og med mai, og tele som ofte ikke tiner i løpet av sommeren, er det store våtmarksområder i kommunen.

Statistikk for Kautokeino 2001-2003

Areal og befolkning	Kautokeino	Finnmark	Norge
Areal km ²	9 704,1	48 637	323 757
Folketall 1.1.2003	3 022	73 732	4,524 mill.
Endring de siste 10 år	-113	-503	+253 606
Innbygger pr. km ²	0,3	1,5	14,0
Kvinner pr. 100 menn	86	92	97
Andel barn/unge 0-17 år; %	26	25	23,6
Andel eldre 67 år-over; %	8,2	11,5	13,5
Antall elever pr. skole	115	102	181
Antall elever pr. klasse	15,3	16,5	20,1
Driftsutgifter pr. innbygger	10 918	8 353	6 409
Driftsutgifter pr. elev	72 798	60 997	49 374
Andel 16-18 år i vidr.g. %	78,4	80,9	89,3
Reg.arb.ledige; %	8,3	5,1	2,7
Uføre 16-66 år pr. 1000	86	117	96
Andel enslige mødre; %	35	25	18
Skatt pr. innbygger	7 761	10 402	14 337
Rammetilskudd pr. innbygger	23 221	19 561	8 161
Driftsutgifter pr. innbygger	43 701	39 476	32 696

1.3 Befolkning

Kautokeino hadde 1.1.2003 i alt 3 002 innbyggere mot 3 176 i 1997.

Finnmark fylke har samme dato 73 732 innbyggere mot 75 643 i 1997. Kautokeino har bare 4 % av innbyggerne i fylket.

Folkeveksten sammenlignet over 40 år (1957 og 1997): I 1957 hadde Kautokeino 1765 innbyggere. Finnmark hadde 67 007 innbyggere, og i Norge var det 3,52 mill. Veksten i folketallet gjennom 40 år var i Kautokeino 1411 personer eller 80 % (79,9 %), og i Finnmark fylke 8 636 eller 12,8 %. I Norge var veksten 0,86 mill. eller 24,4 %. Kautokeino er altså av de kommunene som har hatt sterkest folkevekst i hele landet. Sammenligning mellom 1980 og 2002 viser samme tendens.

Fylke/kommune	Folketall 1.1.03	I forhold til 1980
Finnmark	74 631	-3 725
Kautokeino	3 002	+37
Karasjok	2 844	+151
Porsanger	4 294	-202
Tana	3 068	-166
Sør-Varanger	9 547	-133
Alta	17 359	+2 170

Omkring 1980 var folketallet på sitt høyeste i Finnmark med 78 356 innbyggere. Siden har det gått ned. Alta har hatt sterkest vekst i folketallet med nesten 2200. I 2003 er hele 23,6 % av fylkets innbyggere bosatt i Alta. Karasjok har også hatt en markant økning. I kystkommunene har folketallet gått dramatisk ned, men også kommuner som Porsanger og Tana har merket nedgangen.

Innbyggertallet i Kautokeino har vært labilt, med en topp rundt 1990 og så en sterk nedgang med 113 fra 1991 til 2001. Deretter har folketallet vokst igjen.

Kautokeino er landets tynneste befolkede kommune, og en av de kommunene i landet som har størst kvinneunderskudd. For 30-40 år siden utgjorde unge under 17 år hele 37 %, mot landsgjennomsnittet som var 10 % lavere. Rundt år 2000 har det jevnet seg ut med 26 % ungdom under 17 år mot Finnmark 25 % og landet som helhet 23,6 %. Andelen eldre over 67 år er mye lavere; vel 8 % mot landet for øvrig 13,5 %. Uføretryggede er også lavt; bare 86 pr. 1 000 mot Finnmark fylke som har hele 117, og landet som helhet 96.

Kautokeino skiller seg markant ut når det gjelder andel enslige mødre i det 35 % er oppgitt som enslige forsørgere, mot Finnmarks 25 % og landets 18 %. Både den

alminnelige og skjulte arbeidsledighet er høy. Offisielle tall for 2002 er på nærmere 10 % mot et landsgjennomsnitt på under 3 %.

1.4 Utdanning

I gjennomsnitt har de tre grunnskolene i Kautokeino, Máze og Láhpoluoppal 115 elever mot et fylkesgjennomsnitt på 102, men driftsutgiftene er høyere i kommunen enn resten av fylket. De er meget høye fordi samiske språkmidler kommer i tillegg til de oppgitte tall. De totale driftsutgifter pr. elev er nesten 73 000 kr. mot et landsgjennomsnitt på under 50 000 kr. Andelen av de som tar videregående skole er lavere enn både i fylket og i landet.

Statens heimeyrkeskole for samer ble etablert høsten 1951, og seinere videreført som Samisk videregående skole og reindriftsskolen. Skolen har 46 stillinger, men et lavt elevtall.

Sametingets opplæringsavdeling og språkavdeling (tidligere Samisk utdanningsråd og Samisk språkråd) har 25 stillinger, mens Nordisk samisk institutt har rundt 20 stillinger, inkludert engasjementer.

Samisk Høgskole (Sámi Allaskuvla) har 42 faste stillinger og et varierende antall stipendiater. Ved 10-års-markeringen i september 1999 hadde høgskolen uteksaminert 120 kandidater: 84 allmennfaglærere og 36 førskolelærere. Dessuten hadde 135 studenter tatt 10 vekttall i samisk og 41 hadde tatt mellomfag i samarbeid med Universitetet i Tromsø. Skolen har vansker med å rekruttere studenter. Studieåret 2002-03 ble det ikke satt i gang verken førskole- eller allmennlærerutdanning. Den lave søkningen skyldes lavt rekrutteringsgrunnlag pga. lav årgangstall på kullene og at få fullfører videregående skole og at det meste av undervisningen foregår på samisk. Dessuten må Samisk høgskole konkurrere med andre høgskoler om studenter.

1.5 Arbeidsplasser og økonomi

I 2000 foretok stiftelsen SEG i Tana en undersøkelse over statlige årsverk knyttet til det samiske språkforvaltningsområdet. Kautokeino hadde 158 slike årsverk knyttet til bl.a. Samisk høgskole, Samisk videregående skole og reindriftsskole, Sametinget (tidligere Samisk utdanningsråd), Nordisk samisk institutt, Reindriftsadministrasjonen og NRK Sámi Radio. Den samiskspråklige avisen Ássu ble etablert i 1993. Avisen har sin hovedredaksjon i Kautokeino.

Til sammenligning hadde Karasjok 220 statlige årsverk, mens Nesseby hadde 17, Porsanger 14 og Tana 10. Karasjok og Kautokeino hadde til sammen over 78 % av de statlige samiske årsverk.

Kautokeino kommune er i særklasse når det gjelder lav skatteinntekt pr. innbygger, og på topp når det gjelder rammetilskudd og driftsutgifter:

Skatteinntekten i 2001 var på ca 7 700 kr. pr. innbygger, men landsgjennomsnittet

er på det dobbelte. Rammetilskuddet fra staten til kommunen er 23 000 kr, mens landsgjennomsnittet er bare 1/3 av det, ca 8 100 kr.

1.6 Næringer

Den viktigste primærnæringen er reindrift, der nesten hver 4. innbygger (ca 20 %) direkte eller indirekte er knyttet til næringen. Dermed får kommunen og kommunens innbyggere betydelig midler i tilskudd gjennom reindriftsavtalen. Driftsmidlene brukes til bl.a. innkjøp av motorkjøretøyer. Derfor har kommunen en av de største motorkjøretøyparker i landet sett i forhold til innbyggertallet:

Antallet gårdsbruk har gått sterkt tilbake. På tross av at man ikke kunne levere melk til meieriet før på 1960-tallet, var det for 50 år siden (1953) 57 bruk. Antallet melkeleverandører i september 2003 er 13.

Det finnes ikke noe varig helårsarbeid innen primærnæringene utenom i reindrift og jordbruk. Ferskvannsfiske etter sik, gjedde, abbor, harr og ørret foregår bare sporadisk, men flere har litt biinntekter av dette. Jakt og fangst av vilt (elg) og fugler (ryper) gir ikke inntekter, men må regnes som rekreasjon. Også multehøsting er rekreasjon for de fleste, selv om det er fremdeles er noen få som skaffer seg litt biinntekter av multeplukking. Det samme gjelder for trevirke, og mange skaffer seg selv sin vinterforsyning av fyringsved.

Det er altså ikke grunnlag for å hevde at utmarkshøsting er hovednæring for noen i kommunen, men enkelte skaffer seg litt biinntekter. For de fleste er utmarkskjøring med snøscooter og firehjuls motorsykler en ren rekreasjon, ikke minst fordi man blir "beruset" av høy fart og kjøring i ulent terreng. Denne form for sport har skapt varige sår i terrenget.

1.7 Samferdsel

Om vinteren foregikk skyss og transport med rein, bl.a. til Bossekop marked som offisielt ble opphevet i 1952. Om sommeren ble posten fraktet med båt og med hesteskys. Det var først i 1942 at bilveien (ikke vinteråpen) mellom Kautokeino og Alta ble åpnet. Sommerveiforbindelse til Finland kom i 1959, og helårsvei til Alta ble ferdig i 1966. Først i 1974 ble indre riksvei (helårsveien) mellom Kautokeino og Karasjok åpnet.

Pr. 1. januar 2002 var det 1589 registrerte biler, 1128 registrerte snøscootere og 342 registrerte firehjuls motorsykler, inkludert 50-60 traktorer. Med andre ord så har 53 % bil, 38 % av alle innbyggere har registrert snøscooter og over 11 % firehjuls motor sykkel eller traktor. I tillegg kommer uregistrerte snøscootere og uregistrerte firehjuls motorsykler. I Kautokeino kommune ser man oftere uregistrerte snøscootere og firehjuls motorsykler i bruk i utmarka og på offentlige veier enn noen andre steder i fylket.

Politikk og administrasjon

Ordførere i Kautokeino	
Klemet Erland Hætta (f. 1973)	2003-2007
Jan Ole Buljo (f. 1960)	1999-2003
Anton Leier Dahl (f. 1949)	1994-1999
Ole Henrik Buljo (f. 1939)	1992-1993
Ellen Inga O. Hætta (f. 1953)	1988-1991
Ole Henrik Buljo	1984-1987
Klemet O. Hætta (f. 1937)	1982-1983
Ole Henrik Buljo	1980-1981
Klemet O. Hætta	1978-1979
Mathis M. Sara (f. 1939)	1976-1977
Oddmund Sandvik (1922-79)	1974-1975
Lauri Keskitalo (1914-89)	1972-1973
Oddmund Sandvik	1970-1971
Lauri Keskitalo	1964-1969
Arvid Dahl (1909-1988)	1956-1963
Alfred L. Larsen (1907-71)	1948-1955
Jan K. Lund	1946-1947
Den første ordfører etter krigen var Jan K. Lund (1946-47).	
Oddmund Sandvik var den første og hittil eneste ordfører valgt for Arbeiderpartiet (1970-71 og 1974-75).	
Lauri Keskitalo av den første som ble valgt til ordfører på Samefolkets liste (1972-73). Han hadde vært ordfører tidligere (1964-69).	
Mathis M. Sara (Ántta-Máhte-Máhte) er den første og hittil eneste flyttsame valgt til ordfører i Kautokeino.	
Ellen Inga O. Hætta var den første kvinne som var ordfører i kommunen.	
Klemet O. Hætta og Ellen Inga O. Hætta er det første søskenpar som har vært ordførere i Kautokeino. Deres tippoldefar, Ole Isaksen Hætta (1822-1912) var den første same som var ordfører.	
	Den første heltidsordfører var Ole Henrik Buljo , fra 1980. Han er også den første som har vært ordfører 3 ganger.
	Sønn følger etter sin far: Anton Dahls far, Arvid Dahl, var ordfører 8 år (1956-63). Jan Ole Buljos far, Ole Henrik Buljo var 3 ganger ordfører.
	Alfred L. Larsen er sammen med Dahl den som sammenhengende har vært ordfører lengst, i 8 år (1948-55). Alfred Larsen var forøvrig brorsønn til Anders Larsen, redaktør av "Sagai Muittalægje" (1904-11) og forfatter av "Bæivve Alggo" (1912).
	Rådmenn
	Odd Keskitalo (f. 1949) 1999-
	Johan Klemet I. Hætta (f.1949) 1988-1998
	Finn Arne Selfors (f. 1955) 1986-1988
	Gunnar Stumo (f. 1945) 1980-1986
	Alvin Johansen (f. 1932) 1963-1978
	Alvin Johansen var formannskapssekretær 1963-68. Stillingen ble da omgjort til kontorsjef. Fra 1978 var Gunnar Stumo kontorsjef fram til 1981 da stillingen ble omgjort til rådmann.
	Kommunebudsjettet
	for 2002 sammenlignet med noen kommuner:
	Kautokeino 137 mill. kr.
	Karasjok 160 mill. kr.
	Tana 160 mill. kr.
	Porsanger 218 mill. kr.
	Nesseby 70 mill. kr.
	Alta 695 mill. kr.
	De største budsjettene har Alta med 695 mill. kr. og Sør-Varanger med 470 mill. kr. Minst er Nesseby og Berlevåg med 70 mill. kr.

1.8 Fortjenestefullt arbeid

Det er flere samer, og blant dem mange i Kautokeino som har fått erkjentlighet for sitt samfunnsnyttige arbeid. Det er også en rekke ikke-samer som gjennom sitt virke knyttet til samiske forhold er hedret, og fått Kongens fortjenestemedalje.

<p style="text-align: center;">Kongens fortjenestemedalje</p> <p>Kautokeinofolk eller folk knyttet til kommunen som har fått Kongens fortjeneste medalje:</p> <p>1951: Per Larsen Gaino (21.5) 1952: Elias Øvergård (28.1) 1959: Karen Næss (22.1) 1960: Isak Danielsen Triumf (26.9) 1961: Adolf Steen [gull] 1975: Anders Bongo (10.4) 1983: Kåre Schrøen (5.8) 1989: Olav Malin (14.7) 1989: Lauri Keskitalo (28.8) 1989: Ole J. Turi (28.8) 1991: Sara K. Hætta (9.12) 1992: Johan Olsen Hætta (12.11) 1992: Marit Turi (12.11) 1998: Inger Seierstad (17.8) [gull] 1999: Anton Hoëm [gull] 2000: Anne Sara Øvergård (10.2) 2000: Anders J. Sara (30.8) 2002: Aasa Vikedal Fotland (17.6)</p> <p style="text-align: center;">St. Olavs orden</p> <p>1973: Margrethe Wiig, Tromsø (Ridder 1.kl.)</p> <p>1976: Arvid Dahl (27.2.) (Ridder av 1.kl.) (Riddare av Finlands Lejonsorden, 1. kl.) (6.11.1953) (Riddare av Kgl. Nordstjärneorden (Sverige)) (24.9.1970)</p> <p>1988: Edel H. Eriksen (Ridder 1. kl.)(2.12.)</p> <p>2002: Iver Jåks, oppr. Karasjok (Ridder 1. kl.)</p> <p>1871: Clemet Gundersen (1802-88); Borgerdådsmedalje (Kong Oscar I)</p>	<p style="text-align: center;">Kongens fortjenestemedalje</p> <p>til folk med direkte eller indirekte betydning for Kautokeino kommune eller samesaken:</p> <p>1947: Anders Smuk, Nesseby 1958: Anders R. Bæhr, Karasjok (18.9) 1959: Elen Grande, Karasjok (27.4) 1961: Per Fokstad, Tana (19.10) [gull] 1962: Paul Geiring, Karasjok (27.5) [gull] 1967: Per Nilsen Balk, Nesseby 196x: Kirsten Ravna Nystad, Karasjok 1970: Hans J. Henriksen, Karasjok (7.12) [gull] 1974: Siri Anne Biti Eriksen, Karasjok (29.4) 1976: Anders Guttormsen, Alta [gull] 1979: Gunnar Brustad, Tana (16.10) [gull] 1979: Oscar H. Næss, Karasjok (10.9) 1982: Georg Næss, Karasjok (18.1) [gull] 1982: L. Lind Meløy, Kar/Vadsø (8.2) [gull] 1983: Kathrine Johnsen, Kar/Tromsø (11.4)[gull] 1987: Harald M. Alstad, Karasjok (8.6) 1987: Hans Rønbeck, Karasjok (11.5.) [gull] 1989: Petter Nedrejord, Karasjok (15.5) 1996: John Guttorm, Karasjok (8.1) 1996: Kåre Kvammen, Karasjok (30.9) [gull] 1997: Alf Frogner, Karasjok</p> <p>Kirsten Svineng, kalt "Mamma Karasjok" (1903-1980) ble tildelt Jugoslavisk flaggs orden med stjerne i Beograd i 1972.</p> <p style="text-align: center;">Emaljenåla</p> <p>Vårvinteren 1934 reiste kronprins Olav og kronprinsesse Märtha gjennom indre Finnmark. Ellen Utsi Mattsson, Marit J. Pentha Nilimaa, Ellen J. Klemetsen og Anne Mikkelsdtr. Buljo Eira var blant dem som fikk nål i sølv og emalje. I dag er det etterkommerne som tar vare på minnebrosjene.</p>
---	--

Dessuten ble det i 1986 opprettet en egen kulturpris med diplom og en pengesum på kr. 20 000,-.

Kautokeino kommunes kulturpris	
1986: Lauri Keskitalo	1995: Johan Mathis N. Hætta
1987: Nils Gaup	1996: Marit N. Sara
1988: Ola Aarseth	1997: Johan K. Hætta
1989: Edel Hætta Eriksen	1998: Dimitri joavku
1990: Marit Hætta Turi	1999: Inger Seierstad
1991: Mikkel Nilsen Pulk	2000: Ellen M Hætta Eira
1992: Erna Lyssand Hætta	2001: Ánte Mihkkal Gaup
1993: Beaivváš Sámi Teáhter	2002: Alex Sherpf og Runar Green
1994: Johan Mathis Klemetsen	2003:

Nordisk samisk institutt som er lokalisert til Kautokeino, deler ut Israel Ruong-stipend. Den første som fikk det, var Ole Henrik Magga. Dessuten er det flere fra kommunen som er blitt tildelt (nordisk) Sameråds hederspris.

Samerådets hederspris	Israel Ruong-stipend
1985: Nils Aslak Valkeapää, Karesuando	1985: Ole Henrik Magga, Kautokeino
1986: Lars Pirak, Jokkmokk	1986: John Henrik Eira, Karasjok
1987: Iver Jåks, Tromsø	1987: Harald Gaski, Tromsø
1988: Kathrine Johnsen, Tromsø	1988: ingen utdeling
1989: Pekka Lukkari, Enare	1989: Mikael Svonni, Kiruna
1990: Edel Hætta Eriksen, Kautokeino	1990: Anastasia Hvorostuhina, Kola
1991: Matti Sverloff, Ivalo	1991: Vuokko Hirvonen, Kautok./Utsjok
1992: Mari Boine, Karasjok	1992: Vesa Guttorm, Kautokeino/Utsjok
1993: Nina Afanasjeva, Murmansk	1993: Krister Stoor, Kiruna
1994: Samuli Aikio, Utsjok	1994: Jelena Sergejeva, Tromsø/Kola
1995: Aslak Nils Sara, Kautokeino	1995: Klemetti Näkkäljärvi, Enontekiö
1996: Ella Holm Bull, Snåsa	1996: Nils Oskal, Kautokeino
1997: Anne Maria Blind, Kiruna	1997: Veli-Pekka Lehtola, Oulu
1998: Louise Bäckman, Stockholm	1998: Ulla Aikio Puoskari, Enare
1999: Kola sameforening, Murmansk	1999: Marja-Liisa Olthuisii, Oulu
2000: Mikkel Isak Oskal, Kautokeino	2000: Nils Johan Päiviö, Kiruna
Ingen prisutdeling fra 2001.	2001: Ikke tildelt
	2002: Kaarina Vuolab-Lohi

På området kunst og kultur har kommunen fostret flere som har gjort stor innsats. Initiativet til et samisk teater, Beaivváš sámi teáhter, kom fra Kautokeino. Regissøren i Veiviseren (Oftelaš), Nils Gaup, er fra Kautokeino, og ideen om Sámi Grand Prix vokste fram i bygda. Dessuten er det gitt mange LP-er og CD-er (vedlegg II, III).

1.9 Kristning og kirkelivet

Kirken har spilt en sentral rolle, - både samlende og splittende for menigheten. De kirkelige handlinger som dåp, konfirmasjon, giftermål og begravelser har hatt en sentral plass i befolkningen. På den andre siden har kirken splittet folket. Etter Kautokeinoopp-
røret i 1852 var kirken og menighetslivet som "en åndelig brent mark", slik Læstadius-
biografen Per Boremen uttrykker det. Mot slutten av det 20. århundre ble menigheten
igjen splittet fordi deres bibeltro sokneprest ble avsatt da han nektet å ha den liberale
biskopen som sin åndelige hyrde. I år 2003 er menigheten like splittet som for seks år
siden da soknepresten ble avsatt ved dom.

For bedre å forstå menighetslivet og påsketradisjoner i Kautokeino kan en kort
generell historikk danne bakgrunnen:

Påskan

Påskan er opprinnelig en gammeltestamentlig fest til minne om jødernes utgang fra Egypt. Påskelammet ble slaktet og spist i familiekretsen sammen med ugjæret brød og grønnsaker. I den kristne kirke er påskehøgtiden knyttet til Jesu lidelse, død og oppstandelse. Kirkemøtet i Nikea år 325 la høgtiden til 1. søndag etter 1. fullmåne etter vårjamndøgn, 21. mars. Før i tiden var påske den største og mest forpliktende kirkehøgtid, men det var også knyttet folkelige forestillinger til påskan, med påskeundre, soldans, påskeegg og bestemte ritualer.

I Kautokeino møttes gifteferdig ungdom for å bli kjent med hverandre. De hadde sine egne skikker hvordan man skulle gjøre det og hva som var akseptabelt. Også andre steder i landet hadde gifteferdig ungdom egne omgangsformer. På Jæren tok jentene egg med seg i kirken: "Påskedagen tok gjentene med seg eit egg når dei reiste til kyrkja. Dei bar det under kleda innåt nakne skinnen på brystet. Etter gudstenesta gav dei egget til den guten dei elska. Sume gonger fekk guten lov til å ta egget sjølv." (Bø, O: Norske årshøgtider. Oslo 1980).

Reformasjonen

Reformasjon ble innført i Sverige 1527 mens Gustav Vasa var konge (1523-60), og etter kongelig påbud i Danmark-Norge 1536, men reformasjonsideen trengte først på slutten av århundret ned i folkedypet. Konfirmasjonen ble innført i 1736. Kautokeino og Karasjok hørte til fellesdistriktet, men var i praksis under svensk suverenitet og jurisdiksjon fram til 1756. Allerede i 1589 var det på norsk side 17 kirker og 11 prestegjeld i Finnmark. Samme år, 1589, ble kirkelig vigsel gjort til vilkår for at et ekteskap var gyldig.

Det kristne misjonsarbeidet på norsk side ble initiert av Fredrik 4.(1699-1730). Pietistene under Thomas von Westens ledelse startet misjonsarbeidet i 1716. I 1721 ble det bygd et kapell i Masi som ble betjent av presten i Talvik. Pietismen flyttet interessen fra læren til livet med krav om personlig omvendelse, asketisk fromhet og et hellig liv. Derfor måtte budskapet forkynnes på morsmålet. Denne linjen førte til at samene fikk evangeliet på sitt morsmål.

Pietismen ble avløst av opplysningstiden som forberedte den franske revolusjon i 1789, og influerte på grunnloven av 1814. Men for samisk språk og kultur ble det en istid, først med opplysningens tidsalder og så med nasjonalromantikken. Fra 1774 og fram til etterkrigstiden - med korte tøværsperioder - skulle samene gjennom en vanskelig periode fordi fornorskning og "opplysning" skulle erstatte samisk språk, kultur og livsform.

På svensk side hadde Karl 9. i en instruks av 1605 bestemt at alle markeds plasser skulle ha en kirke- og tingstue. I Kautokeino ble et "ynkelig pörte" bygd, ca. 1641. Dette var kanskje det første laftede tømmerhus i Kautokeino. Bygningen ble seinere flyttet og brukt som

likhus. I mellomkrigstiden ble det solgt og benyttet som stabbur i Mieronjávri. Siden ble det ny flytting, denne gang til Vuolgamašgieddi. I dag er noen tømmerstokker som kanskje stammer fra den første tiden, på museet.

De første prester

Den første kyrkohärde kom til Kautokeino i 1674. Etter de to første, ble Anders Tornberg prest i Kautokeino i 1782. Han ble her i 23 år til sin død i 1805. Han ble begravet under kirkens alter. Fra kyrkohärde Anders stammer Tornensis-slekten. Det var under Tornensis' tid at Kautokeino kirke ble bygget og innviet i 1701. Også kyrkohärde Johan Junnelius skulle bli lenge i sitt embete, i 27 år, fra 1719 til 1746. Ingen andre har betjent embetet så lenge.

Den siste kyrkohärde var Johan Biörckman som ble til 1756, på norsk anmodning 4 år etter at Kautokeino kom under norsk suverenitet. Etter den tid skulle det gå lenge før noen prest fant seg til rette i soknet. Og heller ikke menigheten trivdes med kirkens menn. De kom til en samisk menighet, men de fleste av dem forsto ikke samisk, og det var ikke alle gitt å ha nådegaver. "Een uroelig og fortrædelig Præst, om hvis Forbedring man fast ikke kan gjøre sig noget Haab", skriver biskopen på 1760-tallet. På midten av 1800-tallet skriver biskopen om en annens manglende innsikt; "[...] men rigtig at oppfatte hører en aandelig Erfaring, den er ikke given enhver." Noen av sokneprestene var også glade i det sterke, og fra samme periode heter det om en av prestene at han er "henfalden til Drik, men skal dog have havt Selvbeherskelse nok til aldrig at nyde sterke Drikke om Søndagene førend han gik i Kirken." Dette er en samtidsvurdering, nedtegnet i kallsboken. Samtidig har ofte de samme geistlige embetsmenn anklaget samene for drikkfeldighet når de svenske og finske handelsmenn reiste samme med fogden og presten og omsatte brennevin i distriktet. Mange prester gjorde sitt beste for å betjene menigheten, men på grunn av manglende språkkunnskaper kom de ofte til kort, spesielt fordi samer ikke kunne motta skriftemål før nattverd. Skriftmålet måtte avgis på norsk, og ikke på samisk.

Kautokeino var eget prestegjeld til 1813 da Kautokeino-Karasjok ble slått sammen med Porsanger og Kjeldvik (Nordkapp). I 1837 ble formannskapsloven iverksatt, men det ble holdt bare 5 møter i løpet av de første 9 år.

I 1851 ble Kautokeino igjen eget herred og prestegjeld. Skoleloven av 1860 krevde at det skulle være minst en fast skole i kommunen. Ny skoleordning ble innført i 1883 og et nytt skolebygg ble reist på kirkestedet, mens det gamle ble flyttet til Ávzi.

Skoleinternatet ble ferdig i seinhøstes 1907, og i nesten 40 år var det bare én skole i kommunen.

Læstadianismen

Den læstadianske vekkelsen på midten av 1800-tallet førte til bedre sosiale forhold ved at alkoholkonsumet gikk ned, reintyverier avtok og folk levde et asketisk og nøysomt liv. Læstadianismens tese var at mennesket synder hver dag, og man må bekjenne sine synder og be om syndenes forlatelse av menigheten. Dette kunne skje ved at man kommer over i en annen bevissthetstilstand (lihkahusat).

Læresetningene er basert på tre hovedpunkter: (1) gjenfødelse, (2) synd og (3) nåde. Synd finner sted mellom mennesket og Gud, og mennesker i mellom. Gjenfødelse må finne sted hver gang man synder. Nådens tilstand oppnås ikke ved gjerninger, men ved gjentatte bekjennelser og en stadig ren samvittighet. Det er menigheten som fører tilsyn, og ikke presten.

1.10 Tradisjon

Ordet tradisjon betegner det som er nedarvet og ofte overført fra slektsledd til slektsledd. Det er særlig skikk og bruk, sagn og fortellinger, forestillinger og tro, og hvordan man skal oppfatte verden og livet omkring. Noen steder og hos noen folk er tradisjonen særlig sterkt

knyttet til kollektive fenomener som årshøgtidene jul, påske og jonsok, mens individuelle forhold nedtones, så som fødselsdager, dåp og giftermål. Unntaket er sykdom, død og livet etter døden.

Tradisjon, det å gi forestillingen videre, er også knyttet til bestemte steder i lokal-miljøet. Det kan være kirke, korsvei, eller stein og berg som i utseende avviker fra det normale. Drakter og skikker er ofte de som er mest konstante og lever lengst i uendret form, men også dem endrer seg for å tilpasses en ny tid og nye situasjoner. Et eksempel på dette er Kautokeino. Den har gjennomgått store endringer både i materiale og fasong, men har fortsatt sitt umisgjenkjennelige snitt og dekor.

I kristendommen spiller tradisjonen en stor rolle. Trientkonsilet (1550-tallet) slo fast at Bibelen og tradisjonen var likeverdige normer for kirkelæren, noe som fortsatt er katolisismens prinsipp.

I tradisjonen er det viktig at et menneske vet hva man ideelt sett skal gjøre og hva man ikke skal gjøre. Men like viktig er det å lære seg de tillatte variasjoner, dvs. hva man i virkeligheten kan og ikke kan gjøre. En personlig tolkning av tradisjonen innenfor de tolererte rammer for avvik, blir etterlignet av andre. Dette er så grunnlaget for en forskyvning av rammene for avviket. På den måte endres tradisjonen langsomt. Mennesket er altså ikke bare passivt reproduserende, men også et produktivt åndsvesen.

1.11 Fastboende og flyttsamer

Tidligere gikk livsform og næringsvei i ett. Det som før var en felles halvnomadisk livsform, utviklet seg til en todeling med fastboende (dálon) og flyttsamer (johtisápmelaš). Flyttsamene som hadde vanligvis reindrift som hovednæring og som eneste næringsvei. De fastboende hadde flere bein å stå på; jordbruk, innlandsfiske og høsting av andre utmarksressurser.

Disse livsformer holdt seg til et godt stykke inn i etterkrigstiden. Men i løpet av de siste tiårene av 1900-tallet har ikke de gamle betegnelser samme betydning som før. I dag er det mer vanlig å tale om gårdbrukere (eanandoalli) enn om fastboende, og mer om reineiere (boazoeaigat) enn om flyttsamer. Dette gjenspeiler en faktisk realitet om at livsformen fastboende (dálon) er blitt til et yrke, gårdbruker (dállodoalli), og at den nomadiske livsformen som flyttsamer hadde er gått over til et mer yrkespreget erverv, derav betegnelsen reineier (boazoeaigat).

De to gruppene hadde ikke et innbyrdes konkurranseforhold, men et gjensidig nytte- og avhengighetsforhold som var basert på mer enn byttehandel. Denne symbiosen ble kalt *verddevuohta*. Begge kalte hverandre for *verdde*. Prinsippet for *verddevuohta* var at det ble byttet tjenester og varer. Flyttsamen passet den fastboendes rein ("sytingsrein") mot en mindre godtgjørelse i form av kontanter, tjenester eller varer. Slakte- og avlsdyr var i flyttsamenes hovedreinflokk (eallu) hele året, mens arbeidsrein (hearggit) var i en mindre flokk (čora). I barmarkstiden, fra mai til oktober, mens reinen var ved kysten, passet flyttsamen den fastboendes rein.

Om vinteren var det tid for å temme dyr til arbeidsrein. Den fastboende temmet et antall rein til arbeidsdyr eller til kjørerein, og solgte konsumvarer (fersk og salt fisk, melk og melkeprodukter) og andre nødvendighetsartikler til bruk i reindriften, så som sleder, skjæker og seletøy. Hvis flyttsamen og familien hadde behov for husrom eller hjelp til forskjellige gjøremål, stilte den fastboende og hans familie opp. På kirkestedet var dette aktuelt ved barne-dåp, konfirmasjon, bryllup eller ved de store kirkehøgtider. Gjensidighet var med på å knytte sosiale bånd mellom folk fra forskjellige livsformer. Dette forebygget og dempet konflikter.

1.12 Statussymboler

Status var viktig i Kautokeino som andre steder, men statussymboler er ikke de samme i år 2000 som i 1950. Status betegner folks plassering i et hierarkisk (lagdelt) samfunn. Status er gjerne knyttet til prestisje eller rang. Statussymboler er ytre kjennetegn på en høy sosial

posisjon, rang eller prestisje. Ytre kjennetegn kan være bolig, kjøretøyer, forbruksmønster, livsstil, språk eller omgangskrets.

I Kautokeino som i andre samfunn, var det visse statusmarkører som viste rang og prestisje. Noen er lokale og kan virke høyst underlige, men likefullt markerte det status. Etter krigen var Nasjonalhjelpens halvannen etasjes hus med bratt skråtak det vanlige. De som fikk større krigserstatning, bygde i to etasje, noen få med balkong. Balkongene var bare en meter breie og med en lengde på knapt tre-fire meter. Dette framspringende utbygg med rekkverk fra veggflaten var et kraftig statussymbol som markerte rang og prestisje.

10 år seinere, på slutten av 1950-tallet, dukket et annet statussymbol opp. Man plantet furu ved boligen. Dette var en norsk skikk som markerte både kontakten mot norsk kultur og livsmønster, og til en viss grad også velstand. Furu ved boligen avtok som statussymbol i løpet av 1970-tallet. De som seinere plantet furu og gran ved boligene tenkte neppe på status.

Begge disse eksemplene på statussymboler i Kautokeinos etterkrigstid, kan virke merkelige, men de er uttrykk for sosialt snobberi. Samfunnet endrer seg stadig, - i år 2002 uttrykkes snobberi og statusjag fra såkalte ressurspersoner og fornorskede f.eks. krav om minst to tomter for å reise bolig i kommunen. Statussymbolene er andre enn på 1950- og 1960-tallet, de markeres på andre måter, men gir uttrykk for det samme; sosialt snobberi.

1.13 Kautokeino kirke og sokneprester

Kirken har siden begynnelsen av 1700-tallet spilt en sentral rolle i Kautokeino. Rundt 1641 ble det reist et laftet tømmerhus, "ynkelig pörte", der kirkelige også tjenester ble utført. Det var under kyrkohärde Anders Tornensis' tid at Kautokeino kirke ble bygget og innviet i 1701. Den var den eldste og mest tradisjonsrike kirken i Finnmark. Kirken hadde ikke tårn og etter over 150 år var den i elendig forfatning. Bygningen er i forfall i 1855:

"Inngangen til kirken går gjennom det gamle likhus, taket lekker, mellem skibet og koret driver sne inn. Gulvet er gissent og har gitt sig fra veggene, grunnmurene er utette og dårlige, sperreverket i skibet er ikke klædd og bare rått tilhugget. Der er så koldt og trekkfullt, at presten må stå for alteret hele tiden og kan ikke sitte i stolen. ... Klokkene henger fremdeles i støpulen, som er nesten falleferdig. ..."

Denne beskrivelse gir sokneprest Hvoslef kirken i 1855. Og slik var kirken under Kautokeino-opprøret i 1852. Men sommeren 1858 ble det satt i gang store reparasjoner, Det ble bygget tårn og sakresti, og en ny kirkeklokke kom på plass, - i tillegg til den gamle. Nytt stakittgjerde kom i 1860.

"I 1890 var kirken under utbedring, idet innvendig panel blev påsatt. Året efter blev den malt innvendig av en fra Kautokeino, der hadde lært sig kunsten på tukthuset eller seminariet, som det spøkefullt kaltes i Kautokeino", skriver Smith. Slik sto kirken til den ble brent.

I 243 år sto kirken på sin vakre høyde, omkranset av krokett fjellbjørk, inntil tyskerne brente den gamle kirken en av de første dager i desember 1944, sannsynligvis om formiddagen den 3. desember 1944 som var 1. søndag i advent. Det var kanskje ingen

øyenvitner fordi Kautokeinofolket hadde flyktet da udåden ble utført.

Etter krigen - i 1947 - ble det reist en provisorisk kirke like ved prestegården.

Kautokeinos nåværende kirke som har 300 sitteplasser, ble vigslet 1. september 1958. Den høyreiste rødmalte kirken er selve landemerket for Kautokeino sentrum (Márkan). Kirken er reist på tuftene av den gamle kirken fra 1701.

Den provisoriske kirken av rundtømmer ble flyttet til Áissaroaivi på Sennaland og innviet i juni 1961. I 1971 ble den utvidet med kor, prekestol og alterring. Den har plass til over 100 mennesker og er godkjent som dåpslokaler.

Etter den nye kirkeloven som trådte i kraft 1. januar 1997, går betegnelsen kapell ut. Også kapeller har nå betegnelsen kirke.

Andre kirkebygninger er **Máze kirke** med kirkegård som ble innviet i 1965. Den mørkbeisete kirken med sitteplass til 120, er bygd ca 30 m. over elvas normalvannstand. Ved full utbygging av Alta-Kautokeinovassdraget skulle vannstanden løftes slik at bare kirkespiret skulle være synlig. Men Stortinget vedtok varig vern av bygda i 1974.

Láhpoluoppal fjellkirke som eies av Norges samemisjon ble innviet i 1967. Den kvadratiske betongblokken som skal imitere en lávvo, har 50 sitteplasser.

Šuoššjávri fjellkirke er innviet 15. des. 1967 og eies av Karasjok kommune med Kautokeino kommune og Norges samemisjon som "andelshavere". Det er en laftet rundtømmer bygning som er mørkbeiset og med et kraftig butt tårn med kors til spir.

Beaivvášgieddi fjellkirke er en vakker rødmalt trekirke med et kraftig tårn som har en spiss med solsymbol i nedre ende. Kirken som ble innviet 12. des. 1915 har 65 sitteplasser. Den eies av Karasjok kommune, men før 1968 var det Den nordenfjeldske kirke- og skolefond som eide mange kirker, bl.a. Karasjok gamle kirke, og kapellene i Valjok og Beaivvášgieddi. Det er ikke lenger kirkegård på Beaivvášgieddi.

Sokneprestene på 1900-tallet har vært aktet og respektert fordi de har skjøttet sitt embete med kløkt og langt på vei innrettet seg slik menigheten forventet. Prestene respekterte de stedlige skikker og sedvaner. Flere ble i mange år og snakket meget godt samisk.

Da den ortodokse soknepresten Olav B. Lyngmo i 1996 varslet at han ikke kunne følge biskopens liberale linje i sentrale teologiske spørsmål, hadde han brei støtte i menigheten. Men da han 6. april 1997 stilte kirken til disposisjon for innsetting av en alternativ biskop ("Strandebarmbiskop") og selv tok del i bispeinnsettelsen, ble

menigheten splittet og det ble ført rettsak mot ham. Han ble fradømt "kappe og krage" og stillingen. Dommen trådte i kraft i mai 2001. Etter den tid - på ve to år fra mai 2001 til september 2003 har det vært 17 prestevikarer. Dette er visstnok Norgesrekord.

Olav Berg Lyngmo (f.1950)	1986-2001
Per Oskar Kjølaas (f.1948)	1978-1986
Harald Lindback (f. 1941)	1974-1978
Gunnar Bøe (f. 1921)	1960-1974
Arthur Syverstad (1913-80)	1954-1960
Jan Harr (1904-92)	1940-1954
Arthur Styker (1908-1976)	1945-1948
Johan Wangberg(1895-1988)	1930-1939
Thorfinn Solberg (1897-?)	1924-1929
Peter L. Smith (1880-1944)	1910-1922

Peter Lorenz de Ferry **Smith** har skrevet "Kautokeino og Kautokeino-lappene. En historisk og ergologisk regionalstudie". Utgitt av Instituttet for sammenlignende kulturforskning (1938). Thorfinn **Solberg** har skrevet "Mellom rein og varg" (1941) og "Vappus" (1946), "Drivende krefter" (1950) og "Samiganda" (1956). Arthur **Styker** vikarierte i 1945-48 fordi Jan Harr hadde sittet i tysk fangenskap og seinere hadde permisjon for å arbeide med flyktingesaker i Narvik. Han kom tilbake i 1948.

De gamle kirkeklokkene i Kautokeino Før Kautokeino gamle kirke ble brent høsten 1944, berget Aslak M. Bongo [Migaš Áilu], Sedolf Rasmussen og to østerrikske soldater den gamle kirkeklokken i mørke og snøfokk: "Først skrudde vi ut kolvene [biellonjukčamiid]. Vi bandt lassoen rundt tverrbjelken, skrudde løs den største klokken og firte den	ned på golvet. Den minste var boltet så godt fast at vi ikke fikk den ned. Den måtte bli igjen. (...). På nordsiden av kirken var det en stor snøskavl og der i snøen gravde vi klokken ned. Sedolf og jeg rømte til fjells, og litt seinere ble kirken brent" fortalte Aslak til Menighetsbladet (nr. 3/1983). Den lille klokken var fra 1699, og den store fra 1858.
---	--

Kilder

Smith, L. 1938: Kautokeino og Kautokeinolappene. Oslo

Steen. A. 1969: Kautokeino gamle kirke. Trondheim

Kautokeino menighetsblad 1970-90

Finnmark Dagblad 1959-2000

Altaposten 1980-2002

Statistisk sentralbyrå; www.ssb.no/kommuner/faktaark3.cgi?region=2012

DEL II

2. BRYLLUPSFEIRING

I ethvert samfunn er tradisjonene sprunget ut av livsform, den daglige virksomhet og meningsbærende holdninger. Det er disse som tilsammen skaper tradisjoner og som mer eller mindre uendret går videre til neste generasjon. Tradisjon er en skikk som er konstant i forhold til sirkulerende og tilfeldige begivenheter. Bryllupsskikkene i et samfunn er ganske stabile, men over tid kommer forandringene til syne, - slik også med de samiske bryllupsskikkene.

"Hvad de kirkelige høitider angår, regnes påsken for den største helg", skriver P. A. Smith i sin bok "Kautokeino og Kautokeinolappene" (1938). Smith var prest i Kautokeino i vel 12 år, - fra 1910 til 1922. Selv om påsken er en bevegelig kirkehøgtid, passer "den jo best som samlingstid."

Fram til 1990-tallet var det en myte at alle samer gifter seg i påskeuka, det var heller tvertimot. Det var nemlig ingen som ble viet i Kautokeino kirke fra palmelørdag til 2. påskedag fordi det ble for mye fest under den store kirkehøgtiden. Verken Jan Harr som var sokneprest til 1954, Arthur Syverstad (1954-60), Gunnar Bøe (1960-74) eller Harald Lindback (1974-78) viet i påskeuka. Sokneprest Gunnar Bøe forteller:

"I min tid pleide vi å vie etter påske. Påsken er fra palmesøndag til og med 2. påskedag. I min tid (1960-74) var det aldri vielser i påskeuka. Vielser forekom tidligst 3. dag. Ellers hadde vi jo alltid to gudstjenester på høgtidsdager. Hvis det var riktig sein påske, så kunne det være brylluper i god tid før påske. Men litt dette med turister; jeg fikk en gang en telefon fra Stockholm der man spurte om det var noe samehøytid i Kautokeino kommende påske. Ja absolutt, her har vi gudstjenester og stor høytid for samene fordi da er kirken helt full. Hjertelig velkommen! Jeg skjønnte nok at de tenkte på bryllup og sånt med tanke på å fotografere." (Intervju/kassett 17.3.2000).

Praksis med vigselstider ble etterhvert lempet under sokneprest Per Oskar Kjølås (1978-86). Olav Berg Lyngmo som var sokneprest fra november 1986 utvidet perioden ytterligere. Det var mange vielser og få bryllupslokaler fordi tradisjonen med å holde brylluper i private hus avtok og forsvant. Dette henger igjen sammen med at verdde-systemet raknet, og nye, moderne omgangsformer kom i stedet. Derfor ble tider for vielser utvidet også til selve påskeuken. Dette har fortsatt etter at Lyngmo formelt sluttet i mai 2001. Men det er fortsatt ingen vielser fra skjærtorsdag til og med 1. påskedag.

Det skjedde en forandring også med tidspunktet for konfirmasjon. Fram til 1959 begynte konfirmasjonsskolen først i januar, med konfirmasjon 3. søndag i februar (1. søndag i faste). Kommunen var uten prest fra oktober 1959 til 8. februar 1960 da den nye soknepresten, Gunnar Bøe, ankom Kautokeino. I 1960 måtte konfirmasjonen derfor

forskyves til palmesøndagen 11. april. Etter dette ble palmesøndagen fast konfirmasjonsdag. Men i begynnelsen av 1960-tallet var årskullene enkelte år så store at det ble holdt to konfirmasjoner i året, palmesøndagen og rundt St. Hans.

2.1 Påskehøgtiden i Kautokeino

Hvordan var så påskehøgtiden i Kautokeino? Sokneprest Smith skriver at "Den største fest samene kjenner, er bryllup", og at "i samlingstiden i påskehelgen holdes omtrent alle brylluper, som det ofte kan være 6-7 av i løpet av 4-5 dager."

De samiske påsketradisjoner i Kautokeino forbindes først og fremst med samebrylluper, men også med "vidda badet i strålende solskinn fra busker (...) snøkledd mark, og om natten gir fullmånen sitt trolske bidrag til en stemning som bare Finnmarksvidda kan gi." Det ble arrangert reinkappkjøring, konserter, skirenn, teater, snøscootercross og det var teater og et yrende folkeliv.

Tradisjonene forandrer seg, men de ulike skikker, aktiviteter og normer holdes innenfor det tillatte. Den kulturelle forståelsen forandres også, slik at en forskyvning av "rammene" skjer hele tiden. Tradisjon er som nevnt, ikke bare passivt reproduserende i forhold til sin kulturelle basis, men også produktiv.

For bedre å forstå de samiske påsketradisjoner i Kautokeino, er det viktig å kjenne til den kirkehistoriske utviklingen fra den første kirken som ble bygd i 1701. Men det gikk likevel lang tid etter 1701 før kirkelige tradisjoner med høgtidsfeiring og bryllup for alvor festnet seg. I den siste generasjon har Kautokeinosamfunnet forandret seg mye, og moderne kulturytringer har avløst de gamle skikker og sedvaner. Etter at veier ble utbygd og flere og bedre kommunikasjonsmidler avløste rein og reinskyss, har samfunnet likevel ønsket å beholde noe av sitt særpreg og sin identitet. Det er kommet nye ytringsformer som søker å markere det tradisjonelle i den moderne verden.

2.2 En todelt påskefeiring

I den kristne tradisjon består påskehøgtiden av den stille uke og av påskedag med Kristi oppstandelse; "Påskemorgen, slukker sorgen ...".

Palmesøndag er innledningen til den stille uke. Navnet skriver seg fra historien om at folk hilste Jesus velkommen med palmegreiner i hendene da han drog inn i Jerusalem. Skjærtorsdag (skilleduorastat) feires til minne om innstiftingen av nattverden. På langfredag (guhkesbearjadat) minnes man Kristi lidelse på korset og hans død. Da Kristus innstiftet nattverden, var det tretten (med Judas) til bords. Og Jesus døde på en fredag. (Derfor er fredag den 13. i folkelig forestilling blitt en ulykkesdag).

Etter tradisjonen har den stille uke et religiøst innhold og man ønsket å identifisere seg med Kristus, "å lide med Jesus". Dette var sterkt rotfestet hos samene. Den stille uke ble omtalt som "biidnovahkku". Den stille uke var en samlingshøgtid for

familiefolk og de eldre.

De eldre kom til kirkestedet onsdag eller skjærtorsdag. Om formiddagen gikk mange til gudstjeneste og nattverd, mens det var samling (čoaakkalmas) om ettermiddagene. Disse samlingene med legmannspredikanter tok til tidlig på ettermiddagen og kunne vare opptil 5-6 timer. Samlingene var godt besøkt, såvel av unge som eldre.

Lørdag var det oppbrudd. De fleste familiefolk og eldre reiste hjem til reinflokk (siida) eller bygda (gilli). I løpet av lørdag ettermiddag samlet ungdommen seg på kirkestedet der de installerte seg hos sine faste forbindelser. Denne dagen kom også mange samer fra finsk side for å treffe andre sameungdommer og for å besøke slekt og venner. I løpet av kvelden var man ute for å se og bli sett! Man hadde da med seg eller fikk tak i de nødvendige drikkevarer, og utover kvelden var det et yrende liv med reinkjøring og joik. I klare og kalde kvelder og netter kunne joiken høres helt fra Vuolledállu (Nergård) og til Heikkel i øverbygda, en strekning på flere km (om joik, se vedlegg II).

Omtrent alle hus på kirkestedet hadde innlosjerende. De fleste hus hadde bare ett eller to rom. Gjестene hadde sine medbrakte reinskinn under seg og et ullteppe, -grene (rátnu) over. Det var ofte så kaldt at man måtte legge seg fullt påkledd. Jentene la seg først. Det var ikke alltid like lett for guttene å få ligge på et oppvarmet reinskinn eller under et ullteppe! Men, på den måten ble man likevel kjent med hverandre og fikk kanskje knyttet kjærlighetsbånd.

Både første og andre påskedag var det stor kirkesøkning. Såvel unge som de eldre fra kirkestedet, møtte tallrikt opp. Her kunne de på samme måte som kvelden før, hilse på kjente og synliggjøre sin tilstedeværelse. Det vanlige var at også ungdommen kom til ettermiddagssamlingene til tross for at de kunne vare til langt ut på kvelden.

Både den stille uken og påskedagene hadde en avgjørende betydning for det sosiale liv i Kautokeino. Her møttes man, her ble man kjent med hverandre og her fornyet man kontakten med slekt og venner. Resultatet kunne bli at neste år var det kanskje hennes tur å stå brud, eller hans å være brudgom.

Fra andre påskedag og resten av uken var det bryllupsfester (heajat) og stadfesting av dåp (risttat).

2.3 Å finne kjæreste

Sokneprest (seinere biskop) Alf Wiig (f. Kristiansund 1891) gjorde en del nedtegnelser mens han var i Karasjok 1923-34. Her skriver han både om bryllupsskikker og frieri, men også hvordan unge menn og unge piker ble kjent med hverandre. Dette er skikker og sedvaner som også gjelder for Kautokeino. Han skriver også om hva en ung mann venter av sin kommende hustru og hvordan kvinneidealet er:

"Når sameguttene begynner å se sig om efter et koneemne, legger han meget vinn på å finne en dyktig husmor, hun må være rask og netthendt som skredder og skomaker, og flink i fjøs

og hus. [...].

Når man ser mange av samenes hustruer skulde man ha lyst til å forsverge at deres menn hadde tatt estetiske hensyn da de giftet sig med dem. Skjønnhetsidealer er anderledes hos dem enn hos oss. Her er ikke gutteslankheten det ideelle, men de fyldige og fete former.

En mann som av en samekvinne ble møtt med følgende utrop: "Å nei! Så tykk og pen du er blitt, akkurat som en fustasje! [=tønne]" følte sig kanskje ikke så smigret som han burde; og en norsk mor blev kanskje litt betuttet over følgende lovtale over hennes nyfødte: "Nei så lik han er dig med røde tykke kinner og opstopernese og bitte små øine, akkurat som på en gris." Det var ment som en opriktig komplement. [...].

Vi ser allerede sameskjønnheten for oss: rund og trivelig med fyldig ansikt, små øine og nesen opadrettet. Og allikevel ser de nette og sveisne ut i kuften, selv med både to og tre utenpå hverandre. [...].

Søndagene og i fritiden ellers, helst i mørke, spaserer pikene i flokker langs veiene, hvor guttene gjerne står og henger langs gjerdene. Idet nu pikene kommer forbi - ikke alltid så tilfeldig som det ser ut til - griper gutten fatt i den jenten han har et godt øie til for å trekke henne med sig. De andre går videre, men mellom de to opstår et helt lite basketak; for selv om dette er den gutten hun gjerne vil treffe, hører det til god tone at jenten gjør motstand før hun går en tur med ham. Han må ikke få det inntrykk at hun er forlegen efter selskap og ingen skal kunde tenke at hun nærer vennlige følelser for ham. Det hender at hennes motstand er opriktig ment, og da de innbildske mannfolkene har vanskelig for å tenke sig at man ikke setter pris på deres selskap, kan dragkampen stundom bli temmelig hissig. [...].

Når så forbindelsen er opnådd spaserer de unge en tur sammen helst på ensomme stier hvor ingen kan se dem, og møter de noen gjemmer de gjerne ansiktene og da alle er kledd på samme måte, er det vanskelig å dra kjensel på dem. [...] Når man gjør slike iakttagelser, forstår man også hvorfor sameungdommen ikke danser, den glade, villige og offentlige tilnærmelse i dansen er for dem en uforståelig og ubrukbar form for omgang mellom kjønnene. [...].

Når nu gutten for alvor tenker på å gifte sig, i 20-30 års alderen og finner den pike han ønsker sig til kone, gir han henne en gave, en gullring, et silketørklæ eller et annet smykke. Piken tar imot, men det betyr ikke at hun har gitt ham noe bindende løfte, kun det at han ikke er avvist. Og gutten står også fremdeles fritt om han senere skulle finne en annen som var bedre skikket. [...].

Derfor er det også helt i sin orden at piken mottar lignende gaver av andre gutter, hun kan ha mange friere, og er hun et riktig efterstrebet parti, kan man se det på hennes strålende tørklær og ring-besatte fingre. Noen riktig forlovelse i vår forstand finner ikke sted unntagen for de meget få som har efterlignet norsk sedvane, og man kan sjelden på forhånd med bestemthet forutsi at det og det parti vil komme istand."

2.4 Bryllup og påske

Først når Kautokeino fikk prest og kirke, ble det mulig å legge vielser og bryllup til påsken, men fullgode skriftlige beretninger om bryllupsfeiring og påsketradisjoner får vi ikke før hos sokneprest Smith.

2.5 Frierferd og lysning

Før de to unge, jenta og gutten, ble enige om bryllup, kom kjæresten i god tid før planlagt bryllup med alle festegaver (gihllit) på frierferden; søljer, andre sølvsmykker og silketørkle. Men da reinen var eneste skyss, og telefonen ikke fantes, ble de unge

enige om at han kom på frierferd (soag u) i god tid før påske fordi den gang skulle det lyses til ekteskap minst tre uker før bryllupet. Værforholdene, rovdyr i reinflokket og andre uforutsatte hendelser måtte tas i betraktning. Derfor var kanskje tidspunktet nokså løselig avtalt, og i verste fall måtte bryllupet utsettes til neste år, - til neste påske.

Når alt var klart, fikk gutten med seg sine foreldre, og en talsmann (soagnuolmmái) som kjente pikens foreldre godt. Han skulle framføre ærendet og tale guttens sak. Smith forteller at

"Ferden forberedes omhyggelig med utvalgt god niste, og gutten har også gaver med. Følget kommer kjørende og kjører 3 ganger med solen rundt huset. Kommer den utkårede brud frieren i møte og tar selen av hans ren, er det et sikkert og godt varsel om, at hun vil ha ham." Og videre: "De går alle inn i teltet og hilser, det avgjørende er nu, hvorledes det første spørsmål besvares: "Lægo dast saggje kafi vuoššat?" (Er her plass å koke kaffe?) Bli svaret imøtekommende er der godt håp om ja, (...) Når følget har fått lov til å koke kaffe, blir de (følget) først budt kaffe. Siden koker følget sin egen kaffe og så lager de selv et måltid, mens han som skal føre ordet med høitidelige hedersnavn og høflige lader roser frieren og alle hans gode egenskaper og hans slekt. Samtidig forsømmer han ikke på alle måter å smigre pikens foreldre. Der spises og drikkes og forlovelsen besegles på alle vis."

"Er forlovelsen i orden har de unge full rett til å sove side om side i teltet, og neste dag er de kanskje på tur til presten for å be om lysning."

Fra vår tid bekrefter Anders Johansen Eira (Jussen-Ánte) at påskehøgtiden var bryllups-sesong. Han er født i 1921 og giftet seg i 1944. Han forteller i boka for Guovdageainnu historjasearvi 1996 at frierferden ("forlovelsen") var det vanskeligste fordi man måtte legge saken fram for brudens foreldre:

"Jeg måtte manne meg opp og ta opp gifteplanene med min kommende svigerfar, Jusse-Mikku. Det var jo hans datter som var min kjæreste. Det gikk bra, og deretter var det frierferd (soag ut). Kjørereinen skulle ha ekstra pyntegrime (diehppebággi) og den fineste ryggbærereimen (ávohasat). Den fineste pesken ble tatt på. Når vi kom fram, kom kjæresten ut og tok av reinens seletøy slik skikken var. Først når hun hadde gjort det, var jeg sikker at det skulle gå bra. Så gikk vi inn. Talskvinnen (soag ogába) spurte om å få koke kaffe. Det må da være tillatt, svarte vertsfolket. Så ble det kokt kaffe og det ble feiret slik som man pleide med kjøttgryte og med snaps. Tiden mellom frierferd og bryllup kunne variere ganske mye. Vi tok ekteskapslysning (čáliiheimme) i januar og giftet oss i påsken. Disse skikker er nok forandret fra dengang og til i dag."

Disse tradisjoner forsvant i løpet av 1960-tallet etter som tiden forandret seg og velstandsutviklingen gikk sin gang. Snøscooter og bil har overtatt for kjørereinen, slektstilhørigheten er ikke lenger den samme som før, bosetningsmønsteret er forandret og reindriften har gått over fra livsform til næringsvei. Men det hender også i dag at noen ønsker å vekke til live gamle tradisjoner, bl.a. å komme kjørende med bil til pikens hjem, - hun kommer ut og slår av tenningen på bilen - da er han velkommen.

Selv om den ytre formen kan gjenskapes, er det reelle innholdet borte. Den lovfestede lysning som falt bort i 1974 har også gjort sitt til at frierferden (soag ut) og kunngjøring om ekteskap (gulaheapmi) mistet sin betydning.

2.6 Frieri og bryllupsskikker i Karasjok

Frieri og bryllupsskikker var som sagt ganske like i Kautokeino og Karasjok. I sine nedtegnelser fra 1936 skriver Alf Wiig om dette:

"Det er vinteren som er sesong for frieri og gifting, da er folket samlet så man lett møtes, det er da man har anledning til å klæ sig i all sin skinnstas, da kan man kjøre med ren og hest og klingende bjeller, en fartens og gledens tid. Dette er blitt en så inngrodd skikk at gifting om sommeren eller høsten er ganske utenkelig; skjer det må det være noe galt fatt. "Da kan ikke piken være alene i kuften," er den almindelige uttalelse. [...]. Når så endelig gutten og piken etter ett, kanskje flere års ventetid er blitt enige om å gifte sig, går man til de avsluttende forberedelser. Ikke bare skal brudgommen skaffe til veie alt som fordres av mat og drikke til brylluppet som holdes i hans fars hus, men etter gammel skikk som ennu overholdes, særlig blandt flyttsamene, skal man nu hos pikens foreldre anholde om hennes hånd. [...].

I rum tid før den dag han og piken har tenkt brylluppet holdt, begir han sig med en ledsager til sine vordende svigerforeldres hus eller telt for å be om lov til å komme på friing. Piken har på forhånd underrettet om hans komme, og hvis nu hennes foreldre nekter å ta imot ham, så er det ikke noe å gjøre med den sak. [...].

Blir han godtatt som beiler blir dagen avtalt, helst en lørdag, og gutten kommer da igjen med sine foreldre og to eller ihvertfall en talsmann, som skal føre hans sak. Desuten et skrin med festegaver. [...]. Reisen er ikke uten spenning for selvom dagen er avtalt, kan det vel hende at pikens foreldre efter drøftelser med sin slekt er kommet til at hun er for god for ham, ja piken selv kan ha forandret sinn.

Er det flyttsamer som er på frierferd, kommer de kjørende til teltet med sine sprekeste ren og bjellene klinger og varsler deres komme. Der er ingen å se utenfor og spenningen er på sitt høieste. Kommer der heller ingen ut, er det tegn på at frieriet er avslått, beileren kjører da en, eller også to ganger rundt teltet, der skal ingen tvil være om at han er der, kommer fremdeles ingen, er hans reise forgjeves og han har intet annet å gjøre enn å dra hjem igjen. Men slikt hender sjelden. Regelen er at når frieren kommer til teltet, trær piken ut og tar renen hans og binder den fast, hvorpå han med sitt følge går inn i teltet hvor brudens foreldre og søsken og andre slektninger er samlet. Frieren holder sig i bakgrunnen, og talsmennene stiger først frampå, forresten later både de som er inne og de som kommer som om de er uvitende om det som skal foregå. De besøkende demonstrerer gjerne denne sin uvitenhet ved å late som om de er kommet tilfeldigvis innom og ber om å få koke kaffe. Det er ikke god skikk å buse på med sitt erinde.

Men endelig kan da talsmennene bære saken frem og på frierens vegne be om samtykke til forbindelsen. Guttens fortrinn og rikdom blir herunder sterkt fremhevet, men nu blir der tatt til gjenmæle fra den annen part: bruden er for vakker og god for ham, og hvis det nu går ordentlig for sig blir der en hel mannjevning mellem de to, ledet av talsmennene for den ene og av brudens pårørende fra den annen. Herunder søker partene efter beste evne å sverte hverandre, og mange drøie sannheter blir her bragt til torvs.

Under diskusjonen blir skrinet med festegavene lagt i brudens fang: ringer, søljer, silketørklær og en haug blanke tokronestykker. Synes gaven for liten, legges der mer til. [...] Når nu denne side av saken er bragt i orden, og der er spist og drukket, begir man sig snarest

til presten for å forlange lysning. Også dette går for sig under utfoldelse av stort ceremoniell. Med klingende bjeller, mange hester og stort følge kommer de forlovede, deres pårørende og talsmennene kjørende til presten, som på forhånd er varslet om deres komme. Vi pleiet efter beste evne å illuminere prestegården ved slike anledninger, masser av folk strømmet til og fylte huset, det kunde jo hende at piken kom med en annen brudgom enn den de hadde gjettet på. Hittil har jo alt hatt uvisshetens preg over sig. [...].

Hånd i hånd kommer parret inn i sin beste stas, med sine forlovere og sitt følge. Det hender aldri at de får sig utlevert skjemaene til utfylling før de kommer, det skjer nu i mange vidners nærvær ved at presten på samisk retter spørsmålene til brudepar og forlovere, fyller skjemaene ut og forelegger dem for partene til underskrift. [...].

Dette gjør lysningen til en meget høitidelig akt som for samene utvilsomt opfattes som en kontraktunderskrift og føles juridisk bindene. [...]. Først når beilingen har fått et lykkelig utfall og lysning er forlangt viser de unge sig sammen som forlovede. Hånd i hånd - ikke arm i arm - spaserer de omkring på kirkestedet og til kirken for å påhøre lysningen fra prekestolen. Ikke så sjelden flytter også piken nu hjem til guttens foreldre og deltar i forberedelsen til bryllupet. [...].

Hvis piken har hatt mange friere som hun har mottatt gaver av, så har nu disse krav på å få sine foræringer tilbake. Piken har ingen plikt til å levere det mottatte fra sig med mindre gaverne gjør krav på det; og det gjør de som regel og søker på nytt ut på ekteskapsmarkedet med gavene. [...].

Skulde piken være uvillig til å gi foræringerne fra sig, eller har hun mistet dem eller slitt på dem, f.eks. silketørklærne, krever gaverne erstatning hos hennes forlovede, som må bringe disse ting i orden før vielsen finner sted. Men endelig er da alle gjenvordighetene overvunnet og bryllupsdagen kommer. [...]. Dagen i forveien og på selve bryllupsdagen vandrer parret kirkestedet rundt og hverver brudepiker og brudesvenner til høitideligheten. [...] I rum tid før vielsen møter disse op i bryllupshuset i sin beste stas og blir rikelig beværtet. Når så kirkeklokkene begynner å ringe med varsel om at tiden nærmer sig, stiller jentene sig i flokk, og guttene velger den de vil gå sammen med. Som regel er det bare ugifte som gjør tjeneste som svender og terner, og situasjonen byr på stor spenning og gir anledning til mange gjetninger om hvem som neste gang skal vandre til presten sammen. [...].

Endelig har de alle funnet sin og procesjonen blir opstillet, som regel to par foran brud og brudgom og en rekke op til 10 par efter. Hånd i hånd begir de sig i vei, og så snart ringeren i kirketårnet får øie på procesjonen, begynner han å kime, og fortsetter med det til optoget er kommet inn gjennom kirkedøren. [...].

Kritiske øine følger procesjonen som kommer rolig og værdig skridende, særlig er man optatt av brudeparret som er lett kjennelig, brudgommen på det hvite skjert som ligger i kryss over brystet og er festet under beltet, bruden fordi hun er rikere pyntet enn de andre. Hun bærer ikke krone eller blomsterkrans, men sølv og gullbånd på luen. Sitt skjønneste silketørklæ har hun over skuldrene og et annet har hun sammenlagt på brystet og har på det festet sine søljer og nåler.

Når procesjonen kommer inn i kirken, setter brudeparret sig allene på forreste benk til venstre mens følget tar plass på benkene til høire. Under ceremonien trer parret som vanlig frem til alterringen, noen få holder forøvrig på den gamle skikk at også svendene og ternene trer frem i koret og blir stående ved alterringen på begge sider som æresvakt for dem som skal vies. [...].

Efter vielsen toger så procesjonen ut igjen i samme orden og går tilbake til bryllupshuset hvor kjøttgryten er kokt færdig. Efter middagen blir der servert kaffe og småbrød, og nu også ikke så sjelden bløte kaker. Som regel vanker det også litt brennevin. I kammeret eller på loftet får gjestene etter tur sin dram, og det er da skikk at man kvittere for drammen med sin gave: noen kroner, kopper eller annet nyttig husgeråd, flyttsamene kan hende gir løfte om en ren eller to.

Kun en gang vet jeg om at man i Karasjok i den senere tid har anvendt den skikk ved frembæring av gavene som ennå er i bruk i Kautokeino: brud og brudgom setter sig ved et bord med en "kjøgemester" stående ved sin side. Denne roper nu ut at det er anledning til å komme med sine gaver, og efter hvert som gjestene gir, får de en dram, mens kjøgemesteren roper ut hvor meget den og den gir, enten det nu er penger eller annet."

2.7 Bryllup

Både Smith og Eira betoner at "i påskehelgen holdes omtrent alle brylluper, så det kan være 6-7 brylluper i løpet av 4-5 dager." Før i tiden var det bare noen få ganger, bl. a. i påsken at ungdommen fra alle kanter samlet seg for å treffes og bli kjent med hverandre, sier Eira. Han forteller videre at flyttsamene bodde hos de fastboende (verdedáluin).

Smith skriver som tidligere nevnt at "den største fest samene kjenner er bryllup." Det holdes flere brylluper i løpet av få dager. Festen begynner med at

"gjestene samles i bryllupsgården før vielsen og alle går med til kirken. Foran brudeparet går flere par av unge gutter og piker (ovdavázzit). Brudeparet er klædt i kofter med sølvbelter om livet, og bruden har en krone på hodet og er ellers pyntet med silketørklær og søljer i rikelig mengde. Brudgommen har et hvitt skjerf om halsen lagt korsvis over brystet ned til beltet. Følget tar veien om prestegården, og går alltid en særskilt vei inn ad den nordre kirkeport, ikke den almindelige veien midt foran kirken. Dermed kommer de med solen inn i kirken. Kirkeklokkene kimer fra følget forlater bryllupshuset til det er kommet på plass i kirken."

"Før i tiden, til langt inn i forrige århundre (1800-tallet), bruktes i Kautokeino den eiendommelige skikk, at et rødt klæde (pellet) blev holdt over brudeparet under vielsen. I hjørnene holdt to gutter og to piker. Det har formodentlig sammenheng med svenske skikker i begynnelsen av 1700-tallet."

Smith sikter her til skikken med baldakiner. Baldakin (oppr. betegn. for silke fra Bagdad) er himling av tøy, holdt over brudeparets sitteplasser (tronhimmel) som symbolsk beskyttelse eller markering av verdighet. Han fortsetter:

"Efter vielsen går brudeparet først ut av kirken og så bærer det tilbake til bryllupsgården." "Hele gjestebudet har sine bestemte plasser." Etter måltidet "åpner kjøgemesteren (gulaheaddji) sin virksomhet, tar frem et silketørklæ og gjerne selv med velvalgte ord legger en gave bestående av en del sølvpenger i tørklæet. Så rister og rasler han idelig med dette til gjestene kommer, den ene etter den andre, med sine gaver. Den som gir, får som regel en kopp brennevin eller opblandet sprit. Det har dog gått for sig, at brylluper holdes uten sterke saker, så der kun trakteres med kaffe som skjenk."

Kjøgemesteren må være "flink til å legge sine ord, snartent og oppfinnsom og ha klar stemme og god diksjon. Hver giver blir opropt, gjerne med en del hedrende adjektiver: "Der kom den høitærede N.N. og gav brudeparet av sitt hjertes godhet så og så meget. Mange takk for den vakre gave. Gud velsigne dig mangfoldig for den og gi dig hundrefold igjen! Bruden sitter hele tiden taus og alvorlig, skriver op de gaver, såsom rein, der ikke overrekkes, og tar vare på pengesedlene."

"Så lenge gavene utlyses, er der forholdsvis ro og orden, men utpå kvelden kan et bryllupshus ofte fremby uro og bråk. Dans, musikk og lek har som bekjent ikke samene.

Deres sang er også av en eiendommelig art. Jøiken består som regel av et par strofer med selvlaget tekst. Hvert menneske har som regel sin jøik (luohtti), der ofte på slående måte karakteriserer personen. Jøiken kan være laget, enten i velvilje og kjærlighet, eller for å smede. Men samene vil ikke gjerne jøike sin egen låt, - kun når de er alene, bysset barn eller er ute og kjører eller gjeter rein." [...]

"Med den ene dags turing er bryllupet over. Neste dag går brudeparet på besøk til slekt og venner." Så langt sokneprest P. L. Smith.

2.8 Bryllupsforberedelser og bryllupsfeiring etter Smiths tid

Kirkens bryllupsvielse endret seg ikke så mye i de første 20-30 år etter krigen. Bryllupsfeiringen gjennomgått ikke så store endringer fra det forrige århundre og fram til 1970-tallet. Skikker med festmåltidet, gaver til brudeparet og kjøgemesterordningen holdt seg til utgangen av 1950-tallet. Siden den tid er mange av tradisjonene avviklet og nye former er kommet til. Imidlertid har noen unge gjort enkelte forsøk på å revitalisere noen av bryllupsskikkene igjen, bl.a. å gjeninnføre kjøgemester (gulaheaddji), - uten det har hatt noe suksess.

Aasa Vikdal Fotland som kom til Kautokeino sommeren 1946, hadde mye kontakt med folk i forbindelse med både fødsler, dåp, brylluper, sykdom og begravelser fordi hun i mange år var husmorvikar og "altnulig-kvinne" i kommunen. Vi lar henne fortelle om tiden i 1950-tallets Kautokeino:

"Det var vanlig at brudgommen hadde det kvite silkeskjerfet i kryss over brystet. Men det var ikke så vanlig at bruden hadde slør og blomsterkranser på lua, - det kunne være meget annet forskjellig. Noen laget pynten selv, som en slags krone. Gamle fru Nilima var flink til å lage sånt, og på Nergården var de så flink til å sy kofter (Migal-Biret og Migal-Elle). Koftene i Kautokeino er ikke like, man kunne se hvem som hadde sydd dem. Også på luene kunne man se hvem som var syersken. Gamle Ellen Utsi viste meg hvor små de var til å begynne med, men for hvert år ble pollen på lua bredere og større. "Det er hovmod", sa hun. Holbien (koftekanten) var tidligere ikke så bred. Adam sine hadde veldig fine klær.

Bryllupsforberedelser og bryllupsfeiring fikk jeg oppleve på nært hold; "En gang var jeg der det skulle komme soagru. Skikken var at når de bodde i telt, så kom han kjørende med sine folk, men fint pyntede rein, det var diska opp. Fine var de. Så kjørte de tre ganger rundt teltet. Da visste de at det var "soagru-farru" som kom. Kjæresten (jenta) kom ut, tok av seletøyet og la det til sides. Først da kunne han gå inn. Hvis ikke jenta kom ut og tok av seletøyet, måtte han bare ha kjørt videre. Han hadde med seg mor og slektninger. Mat hadde de med seg".

Og Aasa fortsetter videre:

"Det mest interessante med det (ja, naboene visste jo alltid når det kom soagno-farru, for man følger jo med) var at de satt inne og pratet, og hadde litt skjenk og sånt. Så skrøt brudgommens talsmann av hvor flink brudgommen var og hvor mye rein han hadde, og hvor godt alt var. Og så var det hennes folk som måtte skryte av hvor flink hun var. (...). Men noen, en bestemor eller en annen kunne være imot fordi gutten kanskje ikke var så rik, og han ville ta pikens reinflokken derfra og inn i sin siida. (...) Hvis hun hadde mange brødre som var

flinke å gjete, så kunne de ta vare på hennes rein. Hun kunne miste mange rein hvis de ble flyttet til hennes nye hjem hos sin tilkommende."

Enda på 1950-tallet kunne man oppleve hvordan det musikalske uttrykket - joiken - ble brukt i kommunikasjon. Musikken kunne lette stemningen ved at man ikke brukte harde ord, men gjennom en melodi kunne gi uttrykk for følelser:

"Så hadde du joiken. Hvis pikens familie ikke var i godlynne, men bahá, så sette de (brødrene hennes) i å joike - og man kunne sette "i all slags trollskap." Det brukte de joiken til. Og de kunne bruke god joik også, at de var rike, og de rámpot (skrøt) av det." De kunne komme til forlik, men "jeg har hørt rykter om at gutten hadde nå vore til soagnu, men ho hadde bare joiket noe så voldsomt, fordi hun var så i mot. (...). Men så kunne de to familier snakke fram og tilbake, holde på med denne akkoderingen og ble enige, og så reiste de til presten og så tok de ut lysning. (...). Så ble hun og hennes folk med til hans folk. Der ble de noen dager, - og så skilte de lag. Så fór hun heim og begynte å sy brudeutstyr, mens hans folk begynte å forberede seg til bryllup. De hadde på en måte gjort unna de praktiske ting, og dessuten på forhånd kranget og gjort opp uenigheter seg i mellom. Meget praktisk."

2.9 Ovdavázzit

Når et par skulle gifte seg, var det vanlig at man gikk i prosesjon til kirken, - og fra kirken. Brudeparet gikk i den bakre del av følget. Jo større "fortropp", dess mer stas og glitter var det. Aasa Vikedal Fotland forteller:

"Det var vanlig med ovdavázzat, og det var en ære å få være ovdavázzzi. Det var ungdommen, det var framtiden. Det skapte glede, og det var stas å gå foran brudefolket. Etter brudeparet kom slektningene og gjestene."

Fortroppen (ovdavázzit) besto av innbudte gjester, gjerne en nær slektning som sammen med sin ektefelle eller kjæreste gikk først. Invitasjonen til bryllupet var muntlig. Det unge paret som skulle gifte seg, kjørte med rein fra hus til hus, og inviterte til bryllupet. Man ønsket at de unge piker og gutter parvis skulle gå først i prosesjonen. De ble invitert med følgende ord: "Vuolggat go don munnuide ovdavázzin?" (Vil du kunne komme og gå foran i prosesjonen?). Det var en ære å få en slik invitasjon. Og så fikk man kanskje gå sammen med en gutt man likte!

Enkelte unge par har tatt opp igjen denne fine og stilige tradisjonen. Slik var det ikke rundt 1970-1980-tallet, da kjørte man til kirken. Det er ikke bare de tilreisende som liker at den gamle skikken er kommet til heder og verdighet igjen. Mange eldre husker tilbake til sin ungdom, og de setter pris på at gamle samiske skikker og sedvaner kommer i bruk igjen.

2.10 Vielsen

Når brudeparet går opp kirkegolvet til alteret, går brudgommen på brudens høyre side. Når vielsen er avsluttet, skal mann og hustru etter norsk skikk vende seg mot hver-

andre slik at hustruen kommer på mannens høyre side før de vandrer nedover kirkegolvet. Etter gammel samisk skikk skal mannen og hustruen beholde sine posisjoner til hverandre. Dette gjøres ved at de reiser seg, runder stolene og går nedover kirkegolvet i samme posisjon som da de gikk inn i kirken.

Dette skikken var enerådende i Kautokeino fram til 1960-tallet, men unntak finnes. I 1955 fulgte ett brudepar den norske skikken, og ett i 1961. Mange Kautokeinofolk sa at dette kommer ikke til å holde, - og det stemte! Først på 1970-tallet slo den norske skikken for alvor igjennom. Dette hadde å gjøre med gode kulturkontakter med de norske og den allminnelige fornorskningstendensen i Kautokeino.

Etter vielsen var det stopp på kirketrappen for gratulasjoner og fotografering. Og så gikk prosesjonen tilbake til bryllupsgården og festmåltidet.

I enkelte flyttsamemiljøer i Kautokeino og Karasjok holder man fortsatt gamle samiske skikker. Dette er godt dokumentert i fotografier etter vielsen på kirketrappen.

2.11 Andre forskjeller

Det er flere ulikheter mellom norsk og samisk tradisjon. Skikken med brudepiker og brudesvenner forekom praktisk talt ikke. Det er heller ikke vanlig at bruden blir fulgt opp til alters av faren. I Kautokeino lager ikke familien sanger til brudeparet og man synger heller ikke slike sanger. Det blir ikke holdt taler verken av brudgommen eller andre. En annen norsk skikk som ikke var vanlig, er morgengaven til bruden (som skriver seg fra vikingetidens Gulatingslov, - opphevet med arveloven av 1854).

Den samiske bruden sydde gjerne bryllupskoften selv, gjerne med hjelp av sin mor, eldre søster eller andre nære slektninger. Hun skal ha mange søljer festet til silketørkleet. Noen av dem er gitt av brudgommen som festegaver. De eldste søljene har bruden kanskje fått av sin mor eller bestemor: "De veier tungt når hun endelig er ferdig, og klar til å dra til kirken. [...], hun er pyntet med 31 søljer, 10 ringer, halskjede og armbånd. Rundt livet har hun det nye beltet med 23 firkantede sølvknapper som gifte kvinner bruker." (Henne, nr. 3/2001). Bruden kan ha søljer for 30 000 kr.

Samme blad nevner at det inviteres langt "over 1000 gjester". Dette skjer bare helt unntaksvis. Men det er ikke uvanlige at flere hundre blir invitert, og at bryllupet holdes over to-tre dager.

Den samiske bryllupsfeiringen er mer uformell enn den norske, men det er ikke mindre høgtid og festivitas av den grunn.

2.12 Festlokaler

Fram til 1980-tallet fantes det få eller ingen offentlige lokaler som egnet seg til å holde bryllup i. Derfor ble brylluper arrangert i private hus. I perioder var kanskje halvparten av alle brylluper arrangert hos Heikka (Henrik Klemetsen Hætta) på Vuolledállu (Nergård). Han var handelsmann, hadde et stort hus med to kjøkken og en forretning

med assortert vareutvalg. Her var det gode kokemuligheter, romkapasitet og utstyr, både bord, sitteplasser, kopper, tallerkener og spisebestikk.

I nabogården bodde broren, Migal (Michael K. Hætta). Også han hadde et rommelig hus med gode muligheter for å ha større arrangementer. Her sto bl.a. bryllupet til en av datidens store reineiere, Fimppa-Niillas Ásllat (Aslak Mathæus Nilsen Siri) og Miggal Niillas Elle (Elen Nilsdtr. Gaup), og en av de mest reinmerkekyndige i hele reinsognet, Ántta Juhán Máhtte (Mathis J. Sara) og Jusse Niillas Máret (Marit Nilsdtr. Eira).

Ellers ble det også holdt bryllup hos Oskal-Biera (Per Oskal) og i sentrum av bygda, hos kjøpmann Máhte-Morten (Morten Klemetsen) og Áttan (Adam D. Triumph). Øverbygda (Badje-geahče) hadde to private vertshus, Unit-Máhtte (Mathis Johannesen Hætta) og Migaš-Mihkkil (Mikkel Mikkelsen Bongo). Mange av de hus som spilte så stor rolle i bygdas sosial- og festliv, var etter vår tids målestokk små, men der vennskap- og slektsbånd var sterke, var det også plass. Hvis det var for lite spisebestikk, kopper, tallerkener, kunne man låne hos handelsmannen, og unntaksvis kunne skoleinternatet låne ut dette.

2.13 Festmåltidet

Festmiddagen besto av *biđus*. Det er en løvbiffrett som består av skavet reinkjøtt. Til bryllup og andre begivenheter skavet man helst steik og bog. Når kjøttet var skavet, ble det lagt i kaldt vatn slik at kraften fikk god smak. Når kjøttet hadde kokt vel en times tid, ble det tilsatt meljevning. Tidligere, i mellomkrigstiden og de første årene etter krigen, var det ikke lett å få poteter, man hadde brød til. Derfor var det ikke vanlig å ha poteter i *biđus*, og heller ikke løk eller grønnsaker. Men allerede på 1940-tallet ble potet mer vanlig, og fra 1960-tallet var det vanlig med både poteter, gulrøtter og løk i *biđus*. Etter hovedretten ble det vanlig med dessert, som regel sviskekompott. Kaffe med kaker eller snitter ble servert enten i stedet for eller i tillegg til desserten.

Unntaksvis hendte det at man første dagen serverte kjøttgryte med koteletter (*čielgemális*) og buljong (*liepma*), og så *biđus* dagen etter. Men det vanlige var at man serverte *biđus* første dag. Bryllup og servering gikk som regel over flere dager (og ikke som Smith skriver; bare en dag), fordi alle flyttsamer kunne ikke reise samtidig fra reinflokken, og de fastboende kunne heller ikke komme samtidig fordi de hadde husdyr som skulle melkes og ha stell.

Til et festmåltid skulle det også serveres drikke. Normalt ble det ikke servert alkohol umiddelbart etter at brudeparet kom fra kirke og vielse. Alkohol ble først tatt fram ut på ettermiddagen. I enkelte brylluper ble ikke alkohol bydd før seint på kvelden eller den andre dagen.

For 150 år siden	For 40 år siden (1960)
<p>For 150 år siden (8. november 1852) fant Kautokeino-opprøret sted. Høyestrettsdommen falt 6. mars 1854: 5 dømt til døden, 8 fikk livsvarig fengsel og 13 fikk 12 års fengsel. I alt ble 33 personer dømt.</p> <p>Levekår den gang: Folk hadde ikke såpe og fyrstikker, det var ikke vanlig med kaffe og te, og det ble brukt lite mel og sukker.</p> <p>Gjennomsnittlig levealder var under 40 år, og spebarnsdødligheten (barn under 1 år) var rundt 50 %.</p>	<p>Ingen snøscootere og ingen terrengkjøretøyer, reinen var viktigste framkomstmiddel.</p> <p>Ingen helårsvei verken til Alta, Karasjok eller Finland. Få biler, men snowmobilen trafikkerte fra 1950. En bulldozer hadde ansvaret for vare- og matforsyning til Kautokeino.</p> <p>Ingen TV, men bygdekino hver 14. dag om sommeren. Ingen alkoholserving og nærmeste vinmonopol var i Tromsø.</p> <p>Kraft fra dyr og mennesker var ikke erstattet av livløs energi. Mennesker (ikke maskiner) utførte det meste av arbeidet.</p>
<p>For 75 år siden (1925)</p> <p>Over 95 % snakket samisk til daglig, mange kunne finsk og noe norsk. Folk hadde ikke radio, og nesten ingen abonnerte på aviser og blad. Skoleåret var under 10-12 uker pr. år, men mange gikk kortere tid. Ingen bilveier og ingen eide bil, heller ikke elektrisk strøm.</p> <p>Den første lokale telefonlinje (til Áidejávri/Siččajávri via Siebe og Oskal); kom i 1938.</p>	<p>Snøscootere: I 1964 kjøpte Ivar Hauge, Petter Oskal, Johan Mathis I. Eira og Arvid Dahl de første; Bombardier-modell av merket Varg, 8 hk JLO-motor. Først på 1980-tallet tar scootersalget av for fullt.</p> <p>Firehjuls terrengkjøretøyer er et fenomen fra slutten av 1990-tallet.</p> <p>Det er derfor ingen tradisjon verken hos flytt-samer eller de fastboende (dálonat) med motorisert terrengkjøring på bar mark.</p>

2.14 Ingen lett sak å skaffe seg drikkevarer

Alkohol var på flere måter et problem. Det var vanskelig å skaffe drikkevarer fordi man måtte bestille pr. telegramanvisning fra Tromsø før 1960 og etter den tid fra Hammerfest. Ved bestilling pr. telegramanvisning hadde man verken katalog eller priser, men poståpneren var behjelpelig med priser og brennevinsmerker. Som regel ble det bestilt billige brennevinsmerker som Dobbeltrenset (en "dårligere" Brandy Spesial) og Karvet Aquavit. Det ble omtrent ikke bestilt vin. På postkontoret foretok man bestilling og betalte inn et beløp. Deretter fikk man ekspedert bestillingen på telegrafstasjonen som holdt til på naborommet. Etter 14 dager ankom varene til ekspedisjonen hos Morten Klemetsen. Før krigen og i de første årene etter krigen, da Bossekopmarkedet fremdeles hadde en funksjon, var det mulig å ta med alkoholholdige varer derfra. Mens Bossekopmarkedet om høsten var første onsdag i desember, var vårmarkedet første onsdag i mars, altså tre-fire uker før påske. Den siste reinraiden kom ned til markedsplassen i Skajaluft i 1949. Etter den tid stoppet reinraiden i Gargia, og derfra fraktet man varer med hester og lastebiler. Bossekopmarkedet ble offisielt opphevet i 1952. Fram til da kunne de velstående handelsmenn ta med seg rimelig store kvanta brennevin til Kautokeino, kanskje opptil 100 flasker, innpakket i kasser med trespon som emballasje både for at flaskene ikke skulle knuses og for at Dobbelt-

renset ikke skulle fryse til is.

Drikkevarer måtte bestilles minst to-tre uker i forveien. Til et bryllup med opptil flere hundre gjester, kunne man ikke bestille bare fem-seks flasker, men minst 30-40. Noen hadde ikke kjennskap til bestillingsrutiner, andre kunne ikke foreta en reise på to-tre dager fra reinflokken eller fra gården til telegrafan og postkontoret på kirkestedet for å gjøre bestillingen, mens atter andre hadde ikke råd til det. Mulighetene åpnet seg da for dem som ville tjene noen ekstra kroner ved å bestille varer for salg. I Kautokeinosamfunnet forekom det praktisk talt ikke angiveri eller anmeldelser når det gjaldt ulovlig omsetning av alkohol.

Etter at Bossekopmarkedet opphørte, ble det ekstra vanskelig å skaffe varer fordi de måtte bestilles i god tid fra Tromsø eller Hammerfest. Da Vinmonopolets utsalg ble åpnet i Hammerfest den 27. juni 1960, skulle den første kunden få velge gratis en flaske fra hylla. Det var en eldre Kautokeinovinne som sto først i køen. Hun svarte spontant: "En flaske Dobbeltrenset". Det var det eneste merket hun visste. Man var ikke så godt kjent med merker og priser.

Da den nye soknepresten skulle reise til Kautokeino med snowmobilen i februar 1960, var den full av folk og varer, det var nesten ikke plass til prestens 2 små koffertar. På den nye prestens forespørsel svarte sjåføren at prioritert post måtte med. Han gikk ut for å se på bagasjetilhengeren. Den var fullastet med polpakker fra Tromsø. Polpakker var nemlig prioritert post.

Om sommeren kom polpakkene med godsruta. Men på grunn av dårlige veier og regn kunne ruta bli forsinket. Folk sto ute og ventet. En regnfull høstkveld sto en gjeng utenfor godsekspedisjonen og ventet på varene. Mens de sto der, ble en mann etterhvert meget utålmodig: "Kommer ikke den hælvetes godsruta snart!"

Sein postgang førte til at man bestille større kvantum polvarer. Noen bestilte ganske mye for å kunne omsette dem seinere. Dette var forbudt og straffbart, og man måtte være forsiktig med hvem man solgte til. Både på grunn av risikoen og at alt måtte betales på forhånd, måtte selgerne ha en rimelig fortjeneste. Men det var egentlig ikke ublu priser sammenlignet med dagens prisnivå på restauranter og barer. En hel flaske Dobbeltrenset ("Kautokeinos whisky") og Karvet Aquavita koster rundt 1950-tallet fra 12 til 15 kr. De ble solgte for 50 kr. Da prisen på Dobbeltrenset steg til det dobbelte, kostet flasken det samme i Kautokeino. Det var ikke tradisjon med hjemmebrenning, derfor var det relativt sett, liten omsetning av denne varen. Samer på finsk side hadde kanskje med seg Jaloviinna, men på grunn av strenge tollbestemmelser og vakthold, var det lite smugling over grensen. Da 45 % Brennevin kom på markedet, var prisen i Kautokeino i 1963 100 kr. Det var mer attraktiv enn Dobbeltrenset. Mens Dobbeltrenset hadde så liten alkoholgehalt at innholdet i flasken kunne fryse til is, så gjorde ikke 45 % det, enda gradstokken om natten kunne krype ned under -40 gr. C. Ut på 1960-tallet ble det vanligere med mer assortert utvalg. Men fremdeles likte folk

heller å konsumere brennevin enn vin.

Apotekvarene Hoffmannsdråper (Aether spiritousus) og Rigabalsam ga også rus. Hoffmannsdråper ble solgt i glass på 25 ml (40 glass utgjør en liter). Det består av eter og ca 25 % spiritus, mens Rigabalsam ble solgt i 40 ml glass og med en alkoholgehalt på ca 43 %. Apoteket i Alta solgte i sitt salgsdistrikt utover 1950-tallet opptil 10 000 glass Rigabalsam pr. år, mens salget i 1996 var på under 1000 (Dette henger nok også sammen med at alkoholprosenten er bare halvparten av det den var). Begge kunne gi kortvarig rus, og de ble også brukt som parfyme, sammen med hájsuoidni (marigress, gulaks). Det hette at de finske samene brukte mye eterdråper; Hoffmannsdråper og Nafta. Når de påskelørdag nærmet seg kirkestedet, mente deres vertsfolk i Kautokeino at de kunne lukte dem helt fra Suohpatjávri (en halv mils avstand).

En gang på 1950-tallet satte politiet sterke restriksjoner: Apoteket i Alta og medisinsalget i Kautokeino hadde ikke lov å selge mer enn et glass pr. kunde (same) pr. dag! I Kautokeino var medisinsalget hos Morten Klemetsen. Våren 1967 hadde en elev i 8. klasse sin arbeidsuke i butikken. Da skulle en kunde, en mann i 60-års alderen, ha 2 glass Rigabalsam. Det fikk han. Butikksjefen som så dette, irettesatte eleven med følgende: "Vet du ikke at det ikke er lov å selge mer enn ett glass til hver kunde!"

Folk utenfra, ikke minst turister og andre tilfeldige reisende kunne få et feilaktig og forkjært bilde av samenes drikkevaner. Sedvanlig var det slik at man konsumerte alkohol helst bare ved de store samlingshøgtider på kirkestedet. Det ble ikke ansett som moralsk riktig og praktisk mulig å drikke tilfeldig på vanlige ukedager og i helger. Men konsekvensen av dette var at de aller fleste ikke kunne beregne inntaket. Og da man ikke hadde vin- eller drammeglass, og heller ikke hadde så god plass i husene at man kunne sitte ved bordene og nippe til glasset, måtte man drikke direkte av flasken. Det endte ofte med at noe ble overstadig beruset og ravet omkring på gårdsplassen eller langs veiene. De få gangene dette skjedde i løpet av ett år, fikk likevel turister og andre tilreisende det bildet av samene at de var drikkfeldige. Men i virkeligheten var deres alkoholkonsum bare en brøkdel av nordmennes.

Blant de norske og de fornorskede har det like til våre dager eksistert holdninger og forestillinger om samenes drikkevaner mer basert på fordommer og uvitenhet enn på realiteter.

Tidene har naturligvis forandret seg, - og i dag er de samiske drikkevanene antakelig meget lik de norske. Vinmonopolet åpnet et utsalg i Kautokeino torsdag 5. desember 2002. Landets minste utsalg ble åpnet nesten på dagen etter Vinmonopolets feiring av 80 årsjubiléet, den 30. november.

Biđus (for 4 personer)

600 g. reinkjøtt (steik, bog eller hjerte)

Litt steik- eller bogbein

500 g. oppskårne poteter

1 stk. løk

2 l. vatn

6 ss. hvetemel

1-2 ts. salt

Pepper

Rens, men ikke vask kjøttet. Skav opp frosset kjøtt som spon, eller skjær kjøttet i terninger. Ha det og kjøttbein (det gir det spesielle **biđussmak**) i kaldt vann og tilsett salt. La det småkoke under lokk i knapt 1 time. Lag meljevning ved å røre 6 ss. hvetemel i 3-4 dl vann. Som alternativ kan du lage brun saus med 6 ss hvetemel og 5 ss. margarin som brunes.

Tilsett løk og oppskårne poteter sammen med jevningen (eller sausen). Småkok i 30 min. Smak til med litt pepper. Spises med skje. Brød eller loff serveres til.

Biđus er samisk selskapsmat og tradisjonell bryllupsrett.

2.15 **Kjøgemesteren**

Den samiske kjøgemesteren (**gulaheaddji**) var kanskje nest etter brudeparet den viktigste personen under bryllupsmiddagen. Han hadde til hovedoppgave å lede og ha oppsyn under bryllupet samt å ta imot og kunngjøre bryllupsgaver. Han skulle også se til at det hele gikk for seg i sømmelige former og at man fulgte etiketten. Han måtte ha naturlig autoritet og god stemme.

Kjøgemesteren hadde plass ved siden av bruden. Etter hovedretten tok kjøgemesteren fram et tørkle (**kártonliidni**) og knyttet det til en pose med mynter (**šlánttut**) i. Det var både kronestykker, femti-, tjuefem- og tiøringer. Det kunne være opp til 20-30 kronestykker og nesten like mange andre mynter. Han hadde dessuten noen konjakkglass og drikke klar for dem som kom med gaver. De som ønsket å hedre brudeparet med en gave, kunne gjøre det nå: "Bohtet dál dan nuoraguovttu beavdái mieduštit" (= Velkommen hit til de unge, dvs. det er anledning til å overrekke en gave). Og når så gaven var overrakt, kunngjorde han: "De **bođii** dán nuoraguovttu beavdái okta guossi, Niillas Junnan, gii attii čoaŋjeha ja 50 ruvnno" (= Gjesten som nå var her framme, ga en simle og 50 kroner). Etter dette ble det skjenket "snaps" til giveren. Det hendte at noen ga gaver flere ganger, kanskje mest for å bli skjenket flere ganger. Vanligvis takket kvinner nei til dram fordi det var upassende for kvinner å drikke.

Bruden som sitter ved siden av kjøgemesteren, legger seg på minnet hvem som gir, eller skriver opp gaver, spesielt rein og gjenstander som ikke kan overrekkes. Hun tar også vare på pengesedlene. Kjøgemesteren avsluttet sin oppgave enten etter andre dag eller etter tredje dag. Da var bryllupet over. Aasa Vikedal Fotland har gitt et

nærbilde av et bryllup slik hun opplevde det et halvt år etter at hun ankom stedet:

"Ved bryllupet til Ole Henrik N. Hætta og Anne Margrethe i 1947 kokte jeg bryllupsmat som var *biđus*, ikke "ruskekjøtt" og litt poteter, men ikke annet. Poteter fikk man vanligvis ikke fra Alta fordi de frøs under transporten, det samme gjaldt egg. Men du kunne ta dem inn på fjellstuene ved overnatting. Bryllupet ble holdt i huset hans. Det var ikke stort, og brudefolket satt ved bordkanten hele tiden. Så kom gjestene og fikk *biđus*. Så gikk de - og nye kom. Noen var ute og snakket, gikk kanskje hjem, og kom seinere tilbake til kaffe. slik holdt de det gående. Lauri Kesitalo var gulaheaddji med en pose med mynter i, som han viftet med: Han fortalte (om de som gav "skea ka") kor flinke folk var. Og så hadde de kaffe, og så hadde de ei brennevinsflaske, og så skjenket de i kaffekoppen. Og hvis du ga en ti-kroning det var mye den gang - så fikk du dram hver gang du ga."

Mot slutten av 1950-tallet begynte tradisjonen med kjøgemestere å forsvinne. Vi vet med sikkerhet at da Ardni Niillas Ásllat (Aslak Nilsen Logje) og Áttan Elle (Ellen Adamsdtr. Triumpf) giftet seg, var Bikko Bierá (Per Nilsen Sara) kjøgemester. Men de brylluper som var holdt i 1957 og de følgende år, hadde ingen kjøgemester. Det siste brudeparet som hadde kjøgemester, var Mathis M. M. Gaup (Fire-Máhtte) og Inger Anne Nilsdtr. Sara som giftet seg i 1961 og holdt bryllup på Monix-kafé. Per Nilsen Sara var kjøgemester. Blant de mange dyktige kjøgemestere minnes mange i dag Májat-Niillas (Nils Nilsen Sara, 1890-1978), Bikko Nilla (Nils Nilsen Biti, 1901-1984) fra Šuossjávri, Bikko Bierá (Per Nilsen Sara, f. 1927) fra Máze, Migaš Issát (Isak Mikkelsen Bongo, 1904-83) fra Soahtefielbma, og fra den yngre garde, Joret Niillas (Nils Jørgensen Buljo, f. 1929).

De aller siste årene har noen par forsøkt å ta opp igjen tradisjonen, men uten suksess. Tradisjonen passer ikke lenger så godt i det moderne og urbane samiske samfunn.

Kilder

Muntlige kilder

Nils Jørgensen Buljo, Gunnar Bøe (Ørje), Aasa Vikdal Fotland (Bryne), Ellen M. H. Eira, Edel Hætta Eriksen. Anne K. Hætta, Britt Ellen Hætta, Sara H. Hætta, Klemet H. Hætta, Per Oskal Kjølås, Harald Lindbach, Ellen Triumpf Logje, Olav Berg Lyngmo, Dankert Røst (Alta)

Litteratur

Bøe, Olav 1980: Norske årshøgtider.

Eriksen, Edel H. (red) 1996: Muiतालुसत ja dáhpáhusat. Guovdageainnus 3.

Hætta, Anne K. og Hætta, Inga T. (red), 1996: Kautokeino kirkeforening 50 år.

Larsen, Anna (red), u.å.: Kautokeino husmorlag 50 år (1946-1996).

Smith, Peter L. 1930: Kirke og lapper. Trekk fra en helt lappisk menighet.

Smith, P. L. 1938: Kautokeino og Kautokeino-lappene. Oslo
Steen, Adolf 1969: Kautokeino gamle kirke. Trondheim
Steen, A. 1986: Kautokeino slekter. 2. utg. v/Ola Aarseth
Wiig, Alf 2001: Landet bak gaisene. Et manuskript fra 1936. ISBN 0-9711203-0-7
(Wiig f. Kristiansund 1891-1974, sokneprest Karasjok 1923-34, biskop Nord-
Hålogaland 1952-61)

Blad og aviser

Aktuell. Áššu. Altaposten. Finnmark Dagblad. Menighetsblad for Kautokeino. Nordlys.
Sáгат. Sámi Áigi/Min Áigi. Bladet Tromsø. Henne (aprilnr. 2001).
Tildeling av fortjenestemedaljer (Brev av 17.12.2002 fra Fylkesmannen i Finnmark)

3. REINKAPPKJØRING

*Værgudene viste seg fra sin beste side under den tradisjonelle reinkappkjøringen i Kautokeino påskeaften. Arrangementet foregikk i strålende solskinn, og det var så å si vindstille. Tilskuerinteressen var stor - som vanlig, og mange utenlandske påsketurister - som gjorde filmopptak med sine "16-millimetre" under kappkjøringen. I år, som tidligere år, var det mange turister, - -
(Altaposten, 12.4.1977)*

*Til tross for ikke altfor godt vær ble årets reinkappkjøring i Kautokeino en stor folkefest. I tillegg til den lokale befolkning var det møtt fram et utall skuelystne fra nær sagt hele verden. Vi så såvel asiater som negre, alle like begeistret over arrangementet, og alle "iført" fotoapparatet som ble flittig brukt. Selve arrangementet gled fint og ledsaget av en aktiv kommentator, stormet deltakerne gjennom løypa, i alle fall i "racer-klassen" som for det meste besto av garvede reineiere.
(Altaposten 9.4.1980)*

Den første offisielle reinkappkjøringen ble holdt i Kautokeino 27. mars 1954 i forbindelse med landsmøtet til Norges Reindriftssamers Landsforening. Men reinkappkjøring var ikke noe nytt for Kautokeinofolk. Allerede 20 år tidligere, i 1936, arrangerte en belgisk adelsmann, kalt "Baronen", en konkurranse på elva.

På vårvinteren, muligens ved påsketider, kom Baronen med sitt følge til Kautokeino for å bli kjent med samene og deres liv på vidda. For bedre å kunne fotografere og filme rein og reinkjøring, arrangerte han en konkurranse som vakte stor interesse. Starten foregikk fra brua og løypa gikk oppover elva forbi Heikkel og til Suohpatjohka, og tilbake. Det er en strekning på ca 5 km. Ved vendepunktet skulle deltakerne runde et norsk flagg. Kontrolløren var lærer Anders Bongo. Konkurransen endte uavgjort ved at Áttan-Ánte (Adam Adamsen Triumf) og Mihkkelaš Mihkkal

(Mikkel M. Buljo) delte førsteplassen. På tredjeplassen kom Lars Håkon Eriksen [Mádios-Lásse]. Premien var én belgisk skilling!

3.1 De første konkurransene

Som avslutning på NRLs landsmøte arrangerte Kautokeino Idrettslag reinkappkjøring palmesøndag 28. mars 1954 etter anmodning fra flyttsamlaget. Siden har idrettslaget og Kautokeino Flyttsamslag vekslet om arrangementet fram til 1990.

Reindriftsbladet skriver under overskriften "Morsomt minne fra landsmøtet i Kautokeino:

"... et av de aller mest vellykte arrangementer var uten tvil kappkjøringen med rein.

I de tidlige formiddagstimer kom de, noen fra reinbyene og noen fra kirkestedet for å delta. I alt var det vel et halvt hundre deltakere som stilte til start og flere hundre tilskuere som omkranset start- og innkomsstedet. Det var ikke bare menn som var med, men også unge gutter og jenter, den yngste 9 år og den eldste 65. Det var en opplevelse å se hvor godt de mestret ofte bare halvtemte reinsdyr, og den smidighet og hurtighet de la for dagen når de kastet seg i sleden i full fart. Og når de la i veg på den 2200 m lange banen, fulgte begeistrede tilrop dem. Det surret i filmapparatet og klikket i fotografiapparater. Kanskje var det nettopp ungguttene eller ungjentene som hadde fordelen ved en slik kappkjøring med rein. Lette som de var, kunne reinen vise større fart, og det var også kona til formannen i reindriftssamenes lokallag i Kautokeino som vant løpet på den gode tida 4.17 minutter. På annen plass kom den 12 år gamle Johan M. N. Eira og på tredje plass kom vinnerens mann. [...].

Resultater: 1) Karen Anne Kemi 4.17 min. 2) Johan Mathis N. Eira 4.27, 3) Anders J. Sara 4.28, 4) Mikkel N. Eira 4.29, 5) Mathis J. Sara 4.30,5, 5) Oddmund Sandvik 4.29.5, 7) Mathis Triumpf 4.30, 8) Anders A. Siri 4.31. [...].

De 6 beste hadde deretter omkjøring. Karen Anne Kemi vant denne gang med 4.11. Anders J. Sara ble nr. 2; 4.12.5, 3) Johan M. N. Eira. Familien Karen Anne Kemi og Anders J. Sara tok første napp i en vandrepokal som skal vinnes 3 ganger."

I sitt vedtak under sak 5/54 påtok idrettslaget seg ansvaret for arrangementet med ønske om at dette måtte bli "en årlig tradisjon." Ønsket skulle gå i oppfyllelse. Samtidig ble reglementet vedtatt. Her heter det bl.a.:

"Deltakerne starter 2 eller 3 av gangen. Premiering etter anvendt tid. Det arrangeres en ekstrakjøring med felles start for 5 av de beste kjørere. Reinen skal være fastspent et kjøretøy som er i vanlig bruk. Det er ikke tillatt å bruke pisk eller stakk, heller ikke å stå i sleden eller ta tak i konkurrentens rein eller slede for å holde den tilbake. Arrangøren overtar intet ansvar for eventuell skade på person, rein eller kjøretøy."

Start og mål var under brua. De første årene gikk løypa nedover elva, siden oppover elva til hoppbakken og tilbake. Man skiftet løype etter om det var overvann på isen eller ikke. De fleste år var det satt en løype nordover elva rundt Eammesuolu og tilbake. Løypa var 2,2 km lang. Vinnertidene kunne variere mye fordi noen ganger startet man i en kort løype oppover elva, og andre år nedover den lange løypa. I 1969

flyttet man konkurransearenaen til Gorovuohppi. Arena fra 1986 har vært Buletjávri.

Reinkappkjøringsarenaer

1954-1968: Start og mål under Kautokeino bru, noen år kjørte man mot hoppbakken hvor man snudde, andre ganger nedover rundt Eammosuolu.

1969-1985: Gorovuohppi med 1000 meters løype.

1986-: Buletjávri

Det første året ble konkurransen vunnet av den 25-årige Karen Anne Kemi (Juhána-Káren Ánna) fra Masi med reinen "Muzet čuoivvat". Foruten første napp i Vandrepokalen, satt opp av Kautokeino kommune, fikk hun en 13 cm stor dessertskje i sølv med inskripsjon "Gavepremie. NRLs styre. 27-3-54". Hennes mann, Ántta-Juhána Ánte tok 2. plassen. Det andre året, 1955, var det annonsert flere klokkeslett. Dette ble løst ved at arrangørene satte opp en ekstraklasse.

Konkurransen ble en suksess, og reinkappkjøringen har siden vært en årlig foreteelse - for 50. gang i 2003.

De følgende år vekslet flyttsamlaget og idrettslaget om det suksessrike arrangementet. Suksessen skyldes ikke minst legendariske speakere som Ola Aarseth og Ole K. Sara, - begge med like store sakkunnskaper og entusiasme som Knut Bjørnsen og Per Jorsett hadde i skøyteløp. Suksessen skyldtes også de mange fine og nyttige premier. Foruten vandrepokalene fikk vinnerne som regel en reinslede, enten arbeidslede [gielkáreahka] eller kjøreslede [rišllareahka], sjal [ulloliidni], sølje [risiko], ski [sábehat] eller andre nytteting.

I 1957 skrev "Tromsø" om den årlige internordiske reinkappkjøringen som et av

"de dominerende innslagene under påskefeiringen på Finnmarksvidda. Reinkjøringskonkurransene er helt enestående i sitt slag og nå for tiden er det bare i Kautokeino at samene samles i så stort antall at det arrangerer konkurranser. Det konkurreres i tre klasser. Banen de kjører er på 2200 m. Beste resultat som ble oppnådd under årets reinkappkjøringskonkurranse var 4 min. og 12 sek. Været var strålende klart med tindrende sol og vindstille og med en nattemperatur på minus 30 grader."

Dette var i 1957. 1. plassen ble delt mellom Anders Triumf (Áttan Ánte Ánte) og Anders Persen Sara (Ánte Bierá Ánte). De fikk napp i vandrepokalen som måtte vinnes tre ganger før den tilfalt vinneren til odel og eie.

Det finnes ingen samlet oversikt eller kartotek over vandrepokalene og vinnerne. Oversikten over vinnerne er fra inskripsjonene i pokalene, fra resultatlistene funnet i avisene, tilfeldige avisutklipp og arrangørenes premielister for enkelte år som Mathis Ole M. Skum hadde tatt vare på. Resultatene kommer altså fram ved å sammenholde

inskrripsjonene i vandrepokalene, avisutklipp og premielister. Ut fra forskjellige kilder ser det ut til at arrangørene har tatt i mot tilbud om vandrepokaler uten å ha klare statutter for tildeling av dem.

Turistklassen er spesiell fordi alle kunne delta. Det var ikke sjelden at de beste fra bygda deltok. Man kunne ikke bruke sammen rein to ganger i konkurranseklassen. Starterne og de andre i arrangementskomitéen kjente hver eneste rein, så det nyttet ikke å prøve seg. I 1971 ble turistklassen vunnet av Berit Logje Siri på dagens beste tid. Det henger sammen med at Berit hadde lånt kjørereinen hos sin søster Karen Anne som var blitt nr. 2 i dameklassen. For Berit var det derimot full klaff og dagens beste tid!

3.2 Vandrepokalene

Det gjeveste var å få navnet sitt inngravert i Vandrepokalen. I den 50-årige historien fra 1954 om reinkappkjøringen er det utdelt minst 8 vandrepokaler. Men egentlig er det 7 vinnere fordi Kautokeino Gjestgiveri satte i 1956 opp en ekstra vandrepokal.

Per Nilsen Sara (Bikko-Bierá) fra Máze skulle komme til å dominere konkurransene de første årene. Han var 30 år da han vant første gang. Han vant to vandrepokaler i 1959 etter å ha vunnet 3 år på rad.

Den første vandrepokalen "Kappkjøring med rein" er i sølv (S835), 9,5 cm høy, bunnen har en diameter på 4,5 cm mens toppåpningen er på 7,3 cm. Den andre "Vandrepokal. Kautokeino gjestgiveri" er større, i sølvplett: Høyden 14 cm, bunn-diameter 6,5 og toppen 8,5. Per N. Sara har de to pokalene. De har følgende inskripsjon:

KAPPKJØRING MED REIN	VANDREPOKAL KAUTOKEINO GJESTGIVERI REINKAPPKJØRING
1954: KAREN ANNE KEMI	
1955: ANDERS TRIUMF OG ANDERS P. SARA	
1956: ASLAK N. LOGJE	1956: ASLAK N. LOGJE
1957: PER N. SARA D.Y.	1957: PER N. SARA D.Y.
1958: PER N. SARA	1958: PER N. SARA
1959: PER N. SARA	1959: PER N. SARA

Etter dette ble det satt opp to vandrepokaler, én i dameklassen og én i herreklassen. Vandrepokalen i dameklassen ble vunnet første gang av den 22 år gamle flyttsamejenta Inga Susanne Hætta (Sunnen-Máthe Ingá Sunna), seinere Triumpf, etter seier i 1960, 1961 og 1967. Dette var en elegant sølvpokal på 15 cm med bunn diameter på 7,2 cm og topp på 8,8. Den andre vant hun i 1971. Denne sølvpokalen er noe større både i høyde og volum. Her er navnene inngravert med samiske bokstaver. Inga Susanne Triumpf vant i 1968, 1969 og 1971. KKMdE står for Karen Marie M. Eira.

VANDREPOKAL FRA KAUTOKEINO PRODUKSJONSLAG REINKAPPKJØRING	KAUTOKEINO IDRETTSLAG VANDREPOKAL REINKAPPKJØRING
1960: ELLEN SKUM 1961: INGA SUSANNE HÆTTA 1962: INGA SUSANNE HÆTTA 1963: MARIE LOGJE EIRA 1964: BERIT M. MAGGA 1965: KAREN ANNE LOGJE GAUP 1966: INGA PALOJÄRVI GAUP 1967: INGA SUSANNE HÆTTA TRIUMF	1968: ISMdHT 1969: ISMDHT 1970: KMMdE 1971: ISMdHT

Allerede tidlig på 1960-tallet trer Mathis A. M. Skum (Bojena-Máhtte) fram som den ubestridte ener i herreklassen. Han vant første gang i 1961 og siste gang 25 år seinere. Ingen andre har vært best over så lang periode og heller ingen har vunnet så mange ganger. Han vant totalt 8 ganger fra 1961 til 1986 og fikk dermed 2 vandrepokaler. Vandrepokalene har tilsvarende størrelse som de foregående. Sin første seier vant han som 31-åring i 1961.

I 1968 var 1. premien - foruten napp i vandrepokalen - en tur-retur Alta-Oslo for to personer og et par dagers opphold i Oslo, samt et setetrekk for bil. Mathis hadde ikke bil, og var ikke interessert i dem: "- oažžu váldit gii háliida!", sa han. Men SAS-turen var den gang en stor og attraktiv premie. I forbindelse med NRLs landsmøte i Trøndelagfylkene, tok han samtidig turen til Oslo.

VANDREPOKAL REINKAPPKJØRING	LUFTFORSVARETS VANDREPOKAL REINKAPPKJØRINGEN KAUTOKEINO
1960: ASLAK M. HÆTTA 1961: MATHIS OLE SKUM 1962: ISAK A. TRIUMF 1963: NILS ASLAKSEN LOGJE 1964: PER PERSEN SARA 1965: ANDERS MATHISSEN SKUM 1966: OLE MAGGA 1967: MATHIS OLE M. SKUM 1968: MATHIS OLE M. SKUM	1969: INPsEI 1970: MOMsS 1971: MOMsS 1972: INNsk 1973: INNsk 1974: MOMsS

INPsE står for Nils N. P. Eira, MXMsS for Mathis Ole M. Skum og INNsk for Isak

Nils N. Gaup som forøvrig er mannen til Karen Anne Logje Gaup.

Søstrene Berit Logje Siri og Karen Anne Logje Gaup har vunnet hver sin vandrepokal. Karen Anne var 24 år da hun vant første gang, mens søsteren var 35 år da hun halte i land sin første seier. Det var altså lillesøsteren som tok tre strake seire, og deretter Berit som tok den neste vandrepokalen i løpet av fire år.

KAUTOKEINO FLYTTSAMELAG VANDREPOKAL REINKAPPKJØRING	KAUTOKEINO FLYTTSAMELAG VANDREPOKAL REINKAPPKJØRING
1972: KAREN ANNE LOGJE GAUP	1975: BERIT LOGJE SIRI
1973: KAREN ANNE LOGJE GAUP	1976: BERIT LOGJE SIRI
1974: KAREN ANNE LOGJE GAUP	1977: ELLEN KRISTINE BULJO SARA
1974: BERIT LOGJE SIRI	1978: BERIT LOGJE SIRI

Karen Anne Logje Gaups vandrepokal er en 17 cm høy pokal i ekte sølv (S830). Åpningen på 9 cm og basis er 7 cm. Berit Logje Siri sin vandrepokal fra 1974 er en tinnpokal med lokk.

I 1971 ble det satt opp en vandrepokal for beste tid, uansett klasse. Ut fra resultatene ser det ut til at Mathis Ole M. Skum har vunnet den. Men denne pokalen er ikke sporet opp.

Vandrepokalen har antakelig disse navn:

ØVERLI AUTO VANDREPOKAL BESTE TID REINKAPPKJØRING
1971: MATHIS OLE M. SKUM
1972: KAREN ANNE LOGJE GAUP
1973: KAREN ANNE LOGJE GAUP
1974: MATHIS OLE M. SKUM
1975: BERIT LOGJE SIRI
1976: ARVO VANHAPIHA
1977: ELLEN KRISTINE B. SARA
1978: ISAK MATHIS TRIUMF
1979: NILS MATHIS N. EIRA
1980: NILS ISAK M. EIRA
1981: MATHIS OLE M. SKUM

På midten av 1970-tallet dukket det opp en ny dyktig reinkappkjører; Arvo Vanhapiha, opprinnelig fra Näkkälä på finsk side, men gift og bosatt i Siččajávri. Han tar tre strake seire i 1976, 1977 og 1978. På hans vandrepokal som antakelig er i sølv, står det fire

KAUTOKEINO KOMMUNE VANDREPOKAL REINKAPPKJØRING	VANDREPOKAL REINKAPPKJØRING
1975: JOHAN MATHIS M. SARA 1976: ARVO VANHAPIHA 1977: ARVO VANHAPIHA 1978: ARVO VANHAPIHA	1979: NILS MATHIS N. P. EIRA 1980: NILS MATHIS M. EIRA 1981: NILS MATHIS M. EIRA 1982: MATHIS OLE M. SKUM 1983: NILS ISAK M. EIRA

navn. Det finnes sannsynligvis en vandrepokal til hvor disse navn (høyre ramme) er inngravert. Denne pokalen har ikke vært tilgjengelig.

Så går det mange år før neste vandrepokalen blir vunnet. Det er Nils Mathis M. Eira (Nilikko) som da får pokalen til odel og eie.

ALTA TRANSPORT VANDREPOKAL REINKAPPKJØRING DAMEKLASSEN	VANDREPOKAL REINKAPPKJØRING
1979: BERIT LOGJE SIRI 1980: KAREN ANNE LOGJE GAUP 1981: KAREN ANNE LOGJE GAUP 1982: ANNE N. P. EIRA 1983: SUSANNE KLEMETSEN SKUM 1984: INGA N. SARA EIRA 1985: INGA JULIE BULJO 1986: INGA JULIE BULJO 1987: INGA JULIE BULJO	1984: NILS MATHIS N. P. EIRA 1985: OLE MATHIS J. EIRA 1986: MATHIS OLE M. SKUM 1987: NILS MATHIS M. P. EIRA

Vandrepokalen til Inga Julie Buljo er en 35 cm høy tinnpokal med åpning på 11,5 cm og fot på 9 cm. Det er 9 navn inngravert i pokalen. På lokkets topp er det en miniatyrstatue med utskåret mann og rein. Vandrepokalen til høyre har ikke vært tilgjengelig. Det er mulig den ikke eksisterer, men hvis den finnes, burde disse navn (høyre ramme) være inngravert.

Det ble antakelig satt opp nye vandrepokaler i 1988, - uten av noen kan bekrefte eller avkreftte dette fordi dette ikke er protokollført og ingen i Kautokeino har oversikt. I herreklassen vant Oula Länsmann fra Enare tre ganger etter hverandre; 1989, 1991 og 1992. Det er de to, Lea Magga og Oula Länsmann som i tilfelle har erobret de aller

VANDREPOKAL REINKAPPKJØRING	VANDREPOKAL REINKAPPKJØRING
1988: INGA N. P. EIRA	1988: NILS ISAK M. EIRA
1989: KRISTINE SARA HÆTTA	1989: OULA LÄNSMANN
1990: LEA MAGGA	1990: ASLA AIKIO
1991: LEA MAGGA	1991: OULA LÄNSMANN
1992: LEA MAGGA	1992: OULA LÄNSMANN

siste vandrepokaler. Oula Länsmann hadde beste tid for 3. gang i 1994. Han vant dermed 50 000 kr.

Etter 1992 er det visstnok ikke satt opp flere vandrepokaler. Hvis det er satt opp nye, er det sannsynligvis ingen som har vunnet tre ganger slik at de har fått vandrepokalen til odell og eie.

Vinnere fra 1993:

REINKAPPKJØRING	REINKAPPKJØRING
1993: MARJA NÄKKÄLÄJÄRVI	1993: MIKA LÄNSMANN
1994: BERIT KRISTINE HÆTTA	1994: OULA LÄNSMANN

Fra 1995 skiftet reinkappkjøringen karakter ved at det ble både Oddsløp og ved at man innførte flere klasser, bl.a. konkurranse på ski. De unge syntes kanskje at det var på tide med en forandring, mens mange av de eldre gremmet seg.

3.3 Ny løype

De årene konkurransetraséen gikk fra brua og sørover til hoppbakkene, var løypa kortere enn den som gikk nedover helt til Emmasuolu. Fordelen med kort løype var at man kjørte etter vinterveien. Ved sein påske valgte man den traséen der det var minst overvann. Men man savnet en rundløype der man kunne følge deltakerne fra start til mål. Og dessuten hadde billettørene store problemer fordi folk strømmet inn fra alle kanter. Konkurransen ble holdt midt i hjertet av bygda, og tilskuerplassene på brua var som en kongelosje i teatret.

Ønsket om en rundløype, bedre kontroll med billettsalget og den økende biltrafikken tvang arrangørene etter 15 år å flytte reinkappkjøringen fra den gamle arenaen under brua til Gorovuohppi.

3.4 Gorovuohppi - reinkappkjøringsarena i 16 år

Den første reinkappkjøring på Gorovuohppi gikk for seg i påsken 1969. Gorovuohppi skulle bli en ideell konkurransearena som oppfylte alle datidens krav. Her var en rundløype, bedre billett kontroll og kortere løype. Men ved sein påske var man også her

utsatt for overvann.

Mens de beste før brukte over 4 minutter for å komme rundt den gamle løypa, ble Gorovuohppiløypa målt til nøyaktig 1000 m. De beste brukte langt under 2 minutter for å komme i mål. Rekorden på den 1000 m lange løypa er på 1.48 min.

Konkurransereglene fra 1954 gjaldt. Unntaket var at bare én startet om gangen og de hadde ikke en ekstra finaleomgang. Allerede på slutten av 1950-tallet hadde man gått bort fra fellesstart og finaleomgang. Nå var det enkeltstart og beste tid uansett klasse.

Reinkappkjøringen var også en folkefest. Interessen var stor, både for å delta og for å se. Enkelte år kunne det være langt over 100 deltakere i konkurranse- og turistklasse til sammen. Det kunne komme opptil 1000 tilskuere, og det i en kommune med 2000 innbyggere. Første året på Gorovuohppi var det 105 deltakere og vel 700 tilskuere, mens det året etter var 113 deltakere og ca. 1400 tilskuere.

Det var naturligvis ikke bare Kautokeinofolk som kom. For turistene var opplevelsen minst like stor, enten de kom fra Finnmark eller fra fjerne land. Det ble filmet og fotografert, og atskillige internasjonale TV-stasjoner har sendt innslag fra reinkappkjøringen.

Mange kjente internasjonale personligheter har feiret påsken i Kautokeino. De kom som regel inkognito, men enkelte ganger ble de likevel "oppdaget". Den 6. april 1971 hadde FD et intervju med Ruth Brandt, statsminister Willy Brandts frue, som var i Alta på vei til Kautokeino der hun skulle bli i 14 dager. Med i hennes følge var også sjefsredaktøren for det tyske stormagasinet "Der Spiegel". Men det var ikke første gang at hun var i Kautokeino. Et par år tidligere hadde hun og forbundskansleren tilbrakt en del av ferien sin i Kautokeino, fortalte hun til avisen. Ruth Brandt deltok også i reinkappkjøringen der hun blant over 100 deltakere kom i mål som nr. 60!

Enhver sportsarena kan forbedres. Gorovuohppi hadde en nøyaktig målt rundløype, rutinene var gode og det tekniske utstyret var blitt bedre, men forandringene i Kautokeinosamfunnet og nye krav til bekvemmeligheter og komfort meldte seg. Det var trivielt, men ganske avgjørende for at flyttsamlaget og idrettslaget måtte begynne å se seg om etter en ny arena: I løpet av 1970-tallet og spesielt på 80-tallet hadde folk fått boliger med moderne standard og innendørs vaskerom og toalett. De gamle utdoene var enten forfalt eller revet ned. Arrangørene så seg heller ikke i stand til å investere i dette. Derfor begynte man å se seg om etter en reinkappkjøringsløype i nærheten av et turist- eller overnattingssted med kapasitet til å ta imot over 1000 mennesker i løpet av noen formiddagstimer på påskeaften.

I 1965 var det tidlig vår, og de fleste reinflokkene hadde begynt å trekke mot kysten. Påskeaften lørdag 17. april, var det så mye overvann [soavli] på elva at det ikke var mulig å arrangere reinkappkjøring. Arrangementet ble flyttet til den nedlagte flyplassen. Men mange av flyttsamene hadde sendt sine beste kjørere in med hoved-

flokken. Mathis Ole Skum kom da med flere kjørerein, og han tilbød seg å låne kjørerein både til sin bror Anders og Karen Anne Logje Gaup, forteller hun. Mathis selv tok den reinen som han hadde vunnet med i 1961, Gabba. Men Gabba hadde tidlig på vinteren havnet i en annens reinflokk, og var der brukt som arbeidsrein. Den var mager og i dårlig form. Anders fikk låne Gilkor (=adresselapp), mens Karen Anne fikk Ruošša-čuoivvat. Karen Anne vant og fikk dermed sitt første napp i damenes vandrepokal. Anders vant herreklassen. Mathis var ikke helt blid, Anders sa at han fikk jo bare låne "gilkor". Da føyde Mathis til at hans rein Gabba, var nok utslitt og tynn som et papirark ("assehaš dego bábir").

3.5 Gode kjørere og raske rein

Allerede i 1955 stiger "konturene i horisonten" over reineiere som har særdeles gode og raske kjørerein. Likevel er det først på 1960-tallet at de "kommer på banen". Med mange dyktige folk og gode sommerbeiter i enkelte distrikter, er det ikke vanskelig å se hvor de raske kjørerein kommer fra. For å få fram de raskeste rein, kreves det folk som ser på reinens fysikk og temperament og dyktige trenere som hadde tålmod til å trene opp reinen. Dessuten må man ha en god porsjon engasjement og ikke minst gleden ved å delta i reinkappkjøringen. Dette kommer best fram hvis man ser på noen sentrale og gode kjørere med raske rein, blant dem Karen Anne Logje Gaup, Inga Susanne Hætta Triumpf og Mathis Ole M. Skum.

Karen Anne N. Logje Gaup (f. 1938) har vunnet 2 vandrepokaler, mens søsteren Berit N. Logje Siri (1930) også har vunnet en vandrepokal. Broren, Aslak N. Logje (f. 1926) har vunnet 2 ganger. Den eldste søsteren, Marie N. Logje Eira (1923) har flere gode plasseringer.

Karen Anne sin mann, Isak Nils N. Gaup (1937-89) har vunnet herreklassen flere ganger. I juniorklassen har datteren Inger Marie (f. 1962) og sønnene Nils Peder (f. 1966) og Aslak Anders (f. 1970) vunnet flere ganger og ellers gode plasseringer som voksne i herreklassen. (Symbolene KA, ING, INIG, NPIG, AIG). I tabellen nedenfor er disse først. Deretter kommer søsteren Berit og hennes barn Ellen Margrethe (f. 1958), Inger Anne (f. 1961) og sønnen Nils Johan (bnls, ems, ias, njs).

Karen Annes eldre bror Aslak (AnL) og hans kone Ellen Triumpf Logje (EtL) vant i 1955. Den siste er Karen Annes eldre søster Marie som har mange gode plasseringer over lang tid (MNL).

År	-54	-55	-56	-57	-58	-59	-60	-61	-62	-63	-64	-65	-66	-67	-68
KA												1	2	4	
ING													4		

INIG															
NPIG												3	3	6	
AIG															
bnls															
AnL		4	1									4			
EtL		1													
MNL									1					5	

År	-69	-70	-71	-72	-73	-74	-75	-76	-77	-78	-79	-80	-81	-82	-83
KA	2	3	2	1	1	1				5		1	1	2	4
ING			5	1	1	3				4					
IMIG												2			
NPIG										2	3	2	1		1
AIG												3		1	
bnls	4	(1)				1	1	1	2	1	1				
ems						1	1								
ias								1	1						
njs															
MNL			6	3											

Mathis Ole M. Skum (1930-95) hører også til en klasse for seg. Han har to vandrepokaler og flest seire. Han deltok sannsynligvis allerede på slutten av 1950-tallet, men da resultater mangler, er det ikke mulig å få bekreftet det. Han fortsatte å delta helt til han omkom like før påske i 1995. Mathis kom fra Ávževuopmi, men han var dreng hos Mathis J. Eira og han opparbeidet sin reinflokk i Fávrrorsorda som var kjent for gode forhold for rein. Han kom fra Spalcca, og seinere flyttet han tilbake, men han hadde likevel gode og kraftige rein. Søsteren hans, Ellen, kjørte med Mathis sin rein inn til seier i 1960, og lillebroren Anders gjorde det samme i 1965. Da Mathis giftet seg med Ellen Susanne Klemetsen i 1983, deltok hun ofte i dameklassen, og hun vant allerede i 1983. De neste årene ble det mange gode plasseringer, den siste i 1989 da hun tok en 2. plass.

År	-54	-55	-56	-57	-58	-59	-60	-61	-62	-63	-64	-65	-66	-67	-68
MOS								1					2	1	1
EMS							1						5		
AMS												1			

År	-69	-70	-71	-72	-73	-74	-75	-76	-77	-78	-79	-80	-81	-82	-83
MOS	8	1	1	2	3	1		3			5			1	
SKS															1

År	-84	-85	-86	-87	-88	-89	-90
MOS	4		1	4	6	1	
SKS	3	3		5	2	2	

Inga Susanne Hætta Triumpf (f. 1930) har vunnet to vandrepokaler til odel og eie, i 1967 og i 1971. De første årene står hun oppført med Hætta til etternavn, i 1963 giftet hun seg med Isak Salomon Adamsen Triumpf (f. 1928), og har da Triumpf til etternavn. Inga Susanne har også deltatt i reinkappkjøringen siden slutten av 1950-tallet. Siste gang hennes navn figurerer blant det beste, er i 1987 da hun tok en 6. plass.

Hennes mann Isak vant herreklassen i 1963, og deres sønn Isak Mathis (f. 1965) har hele 4 seire i gutte- og/eller juniorklassen, og flere 2. plasser. Sin første plassering fikk han i 1974, bare 9 år gammel. Isak sin yngre bror, Mathis A. Triumpf, ble nr. 7 i den aller første konkurransen i 1954.

År	-54	-55	-56	-57	-58	-59	-60	-61	-62	-63	-64	-65	-66	-67	-68
ISHT								1	1			2	4	1	1
IAT									1					3	

År	-69	-70	-71	-72	-73	-74	-75	-76	-77	-78	-79	-80	-81	-82	-84
ISHT	1	2	1	2	2	4								5	
IMT						2	2	1	1	1	2	1			

Det er særlig en familie som har dominert reinkappkjøringen gjennom et halvt hundre år, etterkommere av Ovllá-Juhán/Johan Olsen Eira (1878-1950) og Berit Anne A. Spein

[Oskal] (1877-1934) med sommerbeitedistriktet Fávrosorda og vinterboplasser i Riedjaávži ved Oskal. Deres eldste datter Inger Anne er mor til Karen Anne Logje Gaup, Berit Logje Siri og Marie Logje Eira. Den andre datteren, Margrethe, gift med Mathis Amund Pulk, har også flere gode reinkappkjørere etter seg. Det samme gjelder for flere av sønnene, spesielt Mathis og Nils Peder. Deres barnebarn har hevdet seg godt, og hevder seg godt i den moderne formen med reinkappkjøring på ski, eller på lette sleder med moderne utstyr og tettsittende drakter. Noen av de som har markert seg sterkt i reinkappkjøringen er: **Nils Isak M. Eira** [Nilikko] vant i 1980, 1981, 1983, 1988, ble nr. 2 i 1982, 1985, 1989, ble nr. 3 i 1987 og 1990. Første gang han plasserte seg godt, var i 1974 da han tok en 4. plass. Han vant hele 4 ganger, men fikk ikke vandrepokal fordi andre fikk 3 napp i pokalen før han.

Ole N. P. Eira ble nr. 2 i 1979, 1984 og 1988, nr. 3 i 1980, 1981 og i 1985. Ellers har han gode plasseringer i 1982, 1987, 1989 og 1991.

Karen Marie M. Eira [Kájaš] (1942-2002) vant dameklassen i 1970, ble nr. 3 i 1971 og 1974 og tok en 4. plass i 1980.

Isak N. P. Eira vant i 1973, ble nr. 3 i 1977 og tok en 2. plass i 1986.

Berit M. Pulk Eira (f. 1940) ble nr. 3. i 1981, nr. 4 i 1985, nr. 5 i 1986 og nr. 6 i 1988. Tabellen viser en plassering fra 1970, men ingen etter 1984.

År	-70	-71	-72	-73	-74	-75	-76	-77	-78	-79	-80	-81	-82	-83	-84
NIM					4						1	1	2	1	
OPE										2	3	3	6		2
KAE	1	3			3						4				
IPE				1				3							2
BPE												3			

3.6 De siste vandrepokalvinnere

Arvo Vanhapiha (f. 1946) vant vandrepokalen i 1978 til odell og eie etter tre strake seire med en kjørerein som hørte til en gruppe stasjonære rein [gesagat]. Han hadde sjøl trent opp den store og kraftige kjørereinen. Etterhvert følte han seg ikke velkommen til reinkappkjøringen og han sluttet å delta etter disse tre årene. Men han lånte den samme kjørereinen bort som oppnådde flere gode plasseringer.

Inga Julie M. Buljo (f. 1965) vant vandrepokalen til odell og eie i 1988 etter tre strake seire i 1986, 1987 og 1988 med reinen Muzet luostat som hennes far [Mikkos Mihkkal]

hadde trent opp. Men i 1989 ble reinen borte (láhppui). Inga Julie hadde fulgt opp tradisjonene. Hennes far hadde deltatt i reinkappkjøringen flere ganger, bl.a. fikk han en 3. plass i gutteklassen i 1955. Hennes bestefar, Mikkel M. Buljo [Mihkelaš Mihkkal] vant sammen med Anders A. Triumf den aller første reinkappkjøringen som en belgisk adelsmann arrangerte på elveisen i 1936.

De to siste vandrepokalene er gått til Finland:

Lea Magga stilte opp første gang i 1990 og fikk først napp i en pengepremie på 50 000 kr for beste tid. For å få pengepremien, måtte man ha beste tid 3 ganger. Dessuten fikk hun sitt første napp i vandrepokalen. Hun vant også i 1991 og 1992 og tok vandrepokalen men ikke pengene. Høye pengepremier med finsk deltakelse der man konkurrerer hele vintersesongen om store pengepremier, har endret reinkappkjøringens karakter, fra tradisjonell ekvipasje til lett og moderne utstyr.

Oula Länsmann fra Enare tok sin første seier med beste tid i 1989. Han vant også i 1991 og 1992 og fikk pokalen til odel og eie. Oula Länsmann vant også i 1994. Han hadde da hatt beste tid 3 ganger, og vant dermed 50 000 kr. Fra 1995 endres konkurransereglene da Norsk Tippings Oddsløp kom inn.

3.7 Buletjávri og lokalt-VM

I 1985 åpnet Anders A. Triumf (han som vant som 15-åring i 1955) et turistsenter vel en km vest for sentrum. Turistsenteret lå ved et flere hundre meter langt vann. Her kunne det anlegges rundløype. Det var kafeteria og et tilstrekkelig stort anlegg til å kunne ta i mot et arrangement av denne størrelse.

I 1986 arrangerte Kautokeino flyttsamslag den første konkurransen på Buletjávri. I forhold til Gorovuohppi var stedet avsides, med smal grusvei og dårlige parkeringsmuligheter. Anlegget er etterhvert utvidet, veien utbedret og parkeringskapasiteten mangedoblet.

De lokale arrangørene begynte tidlig å kalle den årlige reinkappkjøringen på elveisen for verdensmesterskap (VM). Ideen skriver seg fra et stort oppslag fullt av honnørord i bladet "Tromsø" etter reinkappkjøringen påskeaften 9. april 1955:

Norge vant verdensmesterskapet I REINKJØRING I KAUTOKEINO

15-ÅRIG SAMEGUTT BLE BESTEMANN I KONKURRANSEN

"De store årlige internordiske reinkjøringskonkurransene var [...] de dominerende innslagene. [...]. Været var strålende klart med tindrende sol og med en nattetemperatur på 30 grader. [...]. Samene kommer langveis fra for å sette hverandre stevne på kirkestedet. De er kledd i sine beste klær, fargerike kofter, brede sølvbeslåtte belter og silketørklær i de mest blendende fargesammensetninger. Også reinene er pyntet opp med sitt beste seletøy, det er også ofte sølvbeslått. Bjellene gir en ilter klang som øker den ekte feststemningen."

Hele skildringen er gjengitt på første omslagsside. Det er ikke oppgitt hvem som gir denne skildringen fordi det ikke var vanlig på denne tid å signere avisslagene. Selv om journalistens navn ikke er oppført, men det ser ut til at det er freelanceeren Valerie Stalder som har skrevet. Hun var opprinnelig spansk, men var gift og bodde i Tromsø.

VM er ikke beskyttet tittel slik at enhver som ønsker det, kan titulere en lokalkonkurranse for verdensmesterskap. Men reinkappkjøringen fylte og fyller ikke kriteriene til å bli kalt VM med hensyn til internasjonal deltakelse, bredde i konkurransen, profesjonalitet i arrangementet eller andre krav som kunngjøring, dopingkontroll og andre opplegg forøvrig. Men på det pittoreske plan er det koselig for Kautokeinofolk og tilreisende turister med et "VM-arrangement".

I nesten 40 år vekslet flyttsamlaget og idrettslaget om å arrangere den tradisjonelle reinkappkjøringen med konkurranseklasser og en egen turistklasse helt fram til 1990-tallet.

Da overtok en nystiftet forening, Guovdageainnu heargegilvovuoddjin searvi satte foreningen opp store pengepremier etter mønster fra Finland. Der har man hatt reincip i flere år. De finske kjørere har veltrente kraftförede rein og lette sleder. Kuskene selv var lette og lå flate i sleden under kjøringen. Ingen andre hadde sjanser mot dem fordi "de finske kjørerne aler opp reinen med spesialfór, trener hele vinteren igjennom og deltar jevnlig i konkurranser i form av en egen kappkjøringscup", uttalte lederen i Kautokeino idrettslag, Aslak Nils Sara til Altaposten.

I 1993 ble det gjort et forsøk med premiering av beste tradisjonell ekvipasje, dvs. den deltakeren som var mest trofast mot de gamle tradisjoner: At kjørereinen hadde geviret i behold (mange sager geviret av for å vinne tid på banen), vakkert dekorert seletøy og at deltakeren har kofte eller pesk på seg og satt i sleden. Bakgrunnen var de samiske forberedelser til Lillehammer-OL. Det var kommet representanter for Lillehammer-OL (LOOC) og det samiske OL-utvalget, Sámi-OL, for å inspisere opplegget. Allerede i 1992 hadde et utvalg vært på "befaring". Etter OL-94 var det ikke lenger interesse for tradisjonell reinkappkjøring. Det ble med det ene forsøket i 1993.

Samme år, 1993, vant Mika Länsmann fra Utsjoki med en ny bestetid, 1.26.8 min. (Bestetid på Gorovuohppi var som kjent 1.48 min). Vinneren fortalte at han hadde flere gode kjørerein og at denne hadde han trent i 4 år. Ellers dominerte kjørere fra Finland ved å ta 4 førsteplasser i herreklassen og 1. plass i dameklassen.

3.8 Samiske navn

Det kan være vanskelig å identifisere en samisk person bare ut fra offisielt navn. Følgende liste over sentrale reinkappkjørere kan hjelpe. Samtidig må de samiske navn brukes med varsomhet fordi det som for det som tidligere var i alminnelig bruk, kan ha negativ klang. På den andre siden er en del samiske navn, som ble betraktet som klengenavn, akseptert. Prosessen har de siste årene gått mer mot det positive enn det negative. Her er en del sentrale navn fra konkurranselistene.

3.9 Fart og dramatikk på Buletvávri

I de siste års reinkappkjøring har det vært fart og dramatikk. Årsaken er finske kjørere og store premier. Å vinne 10 000 kr er mer verdt enn å få en sølje eller reinslede og få sitt navn inngravert i en vandrepokal.

Påskelørdagen 1994 vant Mika Länsmann igjen med ny bestetid på 1.24.2 min. Han forteller til FD at "han er reisende i reinkappkjøring og kaller seg selv for profesjonell kusk. Som proff kan han velge mellom minst 50 rein når han skal kjøre." Avisen skrev at

Inga Julie M. Buljo/ <i>Mihkelaš Mihkkala Mihkkal Ingá</i>	Karen Anne Kemi/ <i>Juhána Káren Ánne</i>
Mikkel M. Buljo/ <i>Mihkelaš Mihkkal</i>	Aslak Nilsen Logje/ <i>Ártti Niillas Áslat</i>
Aslak Anders M. Eira/ <i>Ovllá Juhán Máhte Áilu</i>	Ellen Triumf Logje/ <i>Áttan Elle</i>
Berit M. Pulk Eira/ <i>Ovllas Biret</i>	Johan Nilsen Logje/ <i>Ártti Niillas Juhán</i>
Inga Sara Eira/ <i>Juhán Ingá</i>	Ole Sarasen Magga/ <i>Hálden Ovllá</i>
Inga N. P. Eira/ <i>Máhte Mihkkal Nils Pedara Ingá</i>	Berit M. Palojärvi Magga/ <i>Jussa Máhte Biret</i>
Inger Marit Eira/ <i>Nilikko Inger Marit</i>	Isak Palojärvi/ <i>Ergon Isku</i>
Isak N. P. Eira/ <i>Ovllá Juhána Nils-Pedara Issát</i>	Johan M. Pulk/ <i>Ovllas Johán</i>
Johan J. Eira/ <i>Junnen</i>	Mathis M. Pulk/ <i>Ovllas</i>
Johan Mathis M. Eira/ <i>Junnan</i>	Antti Rist/ <i>Vilgon-Márgreda Ánte</i>
Karen Anna Siri Eira/ <i>(Fimppa Juhán) Juhána Káren Ánná</i>	Anders J. Sara/ <i>Ántta Juhán Ánte</i>
Marie Logje Eira/ <i>Ártti Niillasa Márjá</i>	Anders Persen Sara/ <i>Ántte Bier Ánte</i>
Marit Gaup Eira/ <i>Šelgon Joret Máret</i>	Johan Mathis M. Sara/ <i>Junnan Máhte Juhán Máhte</i>
Nils Isak M. Eira/ <i>Ovllá Juhán Máhte Nils Issát (Nilikko)</i>	Nils N. Nilsen Sara/ <i>Nilan</i>
Nils Mathis N. P. Eira/ <i>Nils-Pedar Nils Máhte</i>	Per Nilsen Sara/ <i>Niillasa Bierá (Bikko-Bierá)</i>
Ole N. P. Eira/ <i>Ovllá Juhán Nils-Pedar Ole</i>	Per Persen Sara/ <i>Ántte Bier Bedá</i>
Inga Palojärvi Gaup/ <i>Jussa Máhte Ingá</i>	Berit Logje Siri/ <i>Ártti Niillasa Biret</i>
Karen Anne Logje Gaup/ <i>Ártti Niillasa Káren Ánne</i>	Karen Ellen A. Siri/ <i>Fimppen Áilu Káren (Elle)</i>
Aslak Anders I. Gaup/ <i>Nils Issáha Áilu</i>	Anders M. Skum/ <i>Bojen Ánte</i>
Mathis A. Gaup/ <i>Ingor Ántte Máhte</i>	Ellen M. Skum/ <i>Bojen Elle</i>
Nils Isak N. Gaup/ <i>Miggall Niillasa Nils Issát</i>	Mathis Ole M. Skum/ <i>Bojena Máhte</i>
Nils Peder I. Gaup/ <i>Nils Issáha Nils Pedar</i>	Nils M. Skum/ <i>Bojena Niillas</i>
Aslak M. Hætta/ <i>Sunnen Áilu</i>	Anders T. A. Triumf/ <i>Áttana Ántte Ánte</i>
Ellen Johnsdtr. Hætta/ <i>Bánne-Jon Elle</i>	Inga Susanne Hætta Triumf/ <i>Sunnen Máhte Ingá Sunna</i>
Kristine Sara M. Hætta/ <i>Sunnen Máhte Risten Sára</i>	Isak Adamsen Triumf/ <i>Áttan Issát</i>
Marit Kristine Hætta/ <i>Máhte Duomma Máret Ristiinna</i>	Isak Mathis I. Triumf/ <i>Áttan Issáha Issát Máhte</i>
	Johan H. A. Triumf/ <i>Áttana Juhán</i>
	Marit A. Triumf/ <i>Áttana Máret</i>
	Mathis A. Triumf/ <i>Áttana Máhte</i>
	Sara Triumf/ <i>Ergona Sára</i>

"I Kautokeino stilte han med tre rein på tre forskjellige startnr. Totalt hadde han da også to av de tre beste tidene. Den tredje reinen gikk også styggfort, faktisk så fort at Länsmann

ikke klarte å holde seg på sleden". I 1996 fikk Marko Lehtola ny bestetid med 1.20.42.

For turistene var det ekstra stas å få kjøre med de samme rein som den svenske og norske kongefamilien hadde benyttet under Lillehammer-OL. Også OL-vinneren Espen Bredesen og andre OL-deltakere hadde gjort det samme.

Arrangementet med nærmere 1000 tilskuere, flere salgsboder og et utall av film- og videokameraer blant rein og snøscootere skaper en egen stemning og et folkeliv uten like. Men når Norsk Tipping kom inn med Oddsløp og konkurransereglene måtte endres, endret også reinkappkjøringens karakter. Pengepremier og moderne utstyr tok over. En epoke med tradisjoner var slutt.

3.10 Kautokeino får Vinnerodds

Arrangementet vokste, og i mars 1995 kan Altaposten fortelle at Kautokeino har fått Vinneroddsløp for reinkappkjøring. Løpet går påskelørdag i regi av Norsk Tipping og med Kautokeino Idrettslag som arrangør. Dette var siste gang idrettslaget sto som arrangør. Året etter overtok Guovdageainnu heargevuoddjinearvi dette arrangementet. Den nye foreningen arrangerte flere konkurranser tidligere i uken.

Med Vinneroddsen fortreges mange av de tradisjonelle samiske navn på reinen som er gitt etter utseende, hårkonsistens og valør, gevir og lynne: Luosttat, Muzet, Čuoivvat, Hilbon, Muzet-čuoivvat, Girjját, Gierdu-čalbmi, Njáigu, Galba og Čál-Oaivi. Disse karakteriserende navn avløses av navn fra (1) tegneserier: Asterix, Obelix, Mummi og Buster, (2) fly og raketter; Fokker, Sputnik og F 16, og (3) assosierende eller aktuelle navn: Kenguru, Storm, Prima, Burre, D-spørs, Junior, Ikon, Bravo, Espen, Pirkka, Emu, Mark, Ultra og Rotex.

Den første reinkappkjøringen på Vinneroddsen ble vunnet av Asterix med Berit Marie Eira (Juhána Biera Biret Márja) som kjører. Buster kom på 3. plass, mens Fokker ble nr. 7 og Sputnik havnet helt nede på 9. plass! Omsetningen var på vel 50 000 kr.

Man trives på reinkappkjøringen. Og det gjorde ikke minst verdens kombinert-elite og en delegasjon med den svenske statsråden Pierre Schorie som var invitert av Sametinget for å studere norsk samepolitikk.

Påskeaften 1996 gikk det andre Vinneroddsløpet med rein av stabelen. Denne gang vant Smirre eid av Ole Mathis Eira (Junnana Ole Máhtte). Smirre var satt opp i dameklassen. Hans rein Buster vant pikeklassen. Både Asterix og Fokker, navn fra -95 gjorde det ganske godt, henholdsvis nr. 2 i pikeklassen og nr. 3 i herreklassen.

Vinneroddsløpet møtte sterk kritikk fordi de finske rein var satt utenfor. De var jo raskest, med Pepe som den beste. Mange følte seg lurt. Dessuten ble det små premier på de som satset på Smirre. På grunn av den måten den nye foreningen, Guovdageainnu heargegilvovuoddjinearvi, satte opp Oddsløpet på, avsluttet Norsk Tipping sitt engasjement.

I løpet av påskehelgen, fra palmesøndag til påskelørdag, arrangeres det flere

konkurranser, både klubbmesterskap, reinkappkjøring i Kautokeino og Máze, isfiskekonkurranse over flere dager og flere forskjellige friluftaktiviteter og konkurranser, som skirenn med lassokast. I noen få år, fram til 1997 ble det også arrangert reinkappkjøring etter Gundermetoden for verdenseliten i kombinert (sammenlagt for skihopp og reinkappkjøring). Men også det er det slutt på.

Reinkappkjøringen 2001 hadde ikke deltakere fra Finland og Sverige på grunn av frykt for munn- og klovsyke. Det var også svak deltakelse fra norsk side.

Kilder

Muntlige kilder:

Karen Anne Kemi Sara, Karen Anne Logje Gaup, Berit Logje Siri, Anders J. Sara, Inga Susanne Hætta Triumf, Ellen J. Sara, Susanne Klemetsen Skum, Marit Nilsen Pulk Sara, Inga Julie Buljo, Arvo Vanhapiha.

Skriftkilder:

Inskripsjoner på vandrepokalene.

Aktuell 1954, Altaposten (1965-2001), Tromsø, april 1955, Finnmark Dagblad (inkl. Vestfinnmark Arbeiderblad), (1954-2002), Áššu (1997-2002), Min Áigi (1997-2002).

Resultatlistor 1965-1987

Resultatlistor, se VEDLEGG IV

4. PÅSKEHOPPRENNET

Ved påsketider badet vidda *"i strålende solskinn med glitrende iskrystaller fra busker og snøkledd mark, - og om natten gir fullmånen sitt trolske bidrag til en stemning som bare Finnmarksvidda kan gi"*, slik skildret en avis Kautokeinopåsken i 1961.

De samiske påsketradisjoner forbindes først og fremst med samebrylluper, men det er også reinkappkjøring, skirenn og et yrende folkeliv. En tradisjon som er omtrent like gammel som reinkappkjøringen, er påskehopprennet i Kautokeino. Det utviklet seg som mange andre aktiviteter, gjennom initiering fra en gruppe interesserte personer til å bli en årviss, tradisjonell begivenhet. Men i begynnelsen av årtusenskiftet er påskehopprennet historie.

På 1950-tallet reiste de finske storhopperne ofte med fly fra Rovaniemi til Alta, med mellomlanding på elveisen i Kautokeino, rett nedenfor hoppbakken. Det ble kanskje noen treningshopp før flyet tok av igjen. På tilbaketuren landet flyet igjen foran hoppbakken, og ut av flyet steig OL- og VM-mester Heikki Hasu, verdensrekordholder i skihopp Tauno Lairo, OL-bronsemedaljør Paavo Korhonen og Heikki Hasus gode venn og konkurrent, OL-mester Simon Ståttvik som hadde "haiket" med dem. Nå ble det hopping og påskehopprenn.

Alle disse storhetene inspirerte Kautokeino-ungdommen til å satse på skiidrett; kombinert og spesielt hopp, ikke minst fordi både Heikki Hasu og Simon Slåttvik instruerte Kautokeino-ungdommen i hoppbakken.

Gjennom påskerennet opplevde Kautokeinopublikumet hoppSPORTENS utvikling på like nært hold som Holmenkollpublikumet. Hoppnormen til FIS fra 1946 tilsa at skiene skulle være samlet og parallelle, og at "kroppen ligger forover med god strekk uten for sterk bøyning i hofteløddet". Fram til midten av 1950-tallet dominerte varianter av knekkstilen ("Kongsbergknekken") og med sveiving av armene to-tre ganger i svevet. I 1954 kom den aerodynamiske stilen, "finnestilen", med hendene på baklomma. Et nytt paradigmeskifte kom med dagens Boklövstil med brei skiføring og lange svev.

4.1 Idrettsmiljøet

Kautokeino Idrettslag ble stiftet 3. april 1938, og var dermed 60 år i 1998. Det var mange dyktige og interesserte folk i ledelsen, bl.a. var lensmann Arvid Dahl (f. i Kistrand 1909) en av initiativtakerne og formann i laget til 1950-tallet. Da hoppbakken ikke hadde navn, så ble det i 1951 lyst ut en navnekonkurranse. Det kom inn flere forslag, bl.a. "Jompa", "Teitkollen" og "Kjærlighetsbakken". Men ved avstemningen i idrettslaget fikk "Sandlia" flest stemmer.

HoppSPORTEN fikk en ny giv da den 27 år gamle læreren Olav Malin kom til

bygda i 1950. Med sin idrettsutdanning og entusiasme kom han til å prege idrettslivet i Kautokeino i mer enn en mannsalder. Han har selv vunnet veteran-VM i hopp og kombinert flere ganger. Den mangedobbelte veteranverdensmesteren var et ankerfeste i sportsaktivitetene i kommunen. Men det var ikke idrettsmiljøet som førte ham til Kautokeino. Første gang han var på kino, så han "Laila", etter at han som 12-åring hadde syklet de 55 km fra Kiberg til Vadsø. På lærerskolen i Levanger skrev han særøppgaven "Samiske skole spørsmål", og han søkte kun to lærerstillinger, i Vadsø og Kautokeino. Så oppsøkte han skoledirektør Lyder Aarseth som rådet ham til å ta lærerpost i Kautokeino. Litt seinere ringte sokneprest Jan Harr og ønsket han velkommen. Harr var formann i skolestyret, og hadde visstnok 24 kommunale verv, sier Malin. Og Malin hadde funnet sin arbeidsplass.

Kautokeino har også fostret en hoppdommer av internasjonal klasse, Anton Dahl (f. 1949). I 1992 ble han akkredidert som FIS-dommer i spesielt hopp, som én av 11 FIS-dommere i Norge. Men allerede i 1978 ble han forbundsdommer. Siden tidlig på 1980-tallet har han vært dommer i flere store nasjonale og internasjonale konkurranser. Blant de første store oppgaver var NM i spesielt hopp i Mo i Rana 1982. Siden er det blitt mange dommeropp-gaver i NM. I 1997 var han hoppdommer under Prøve-VM i Trondheim 1997. Året etter, i 1998, var han en av fem hoppdommere da Tommy Ingebrigtsen satte verdensrekord i Planica med 219,5 m. Toppen i Anton Dahls dommerkarriere er VM i skiflyging i Harakov (Tjekkia) i 2002. I verdenscuprennet i Granåsen (Trondheim) i desember 2002 kom han i medienes fokus fordi han dømte de norske like strengt som de utenlandske storhopperne. Men han nyter stor respekt som FIS-dommer. Vinteren 2003 sto bl.a. Junior-VM i Sollefteå på hans internasjonale program.

4.2 Fra Oberstdorf til Kautokeino

På 1950-tallet var bakken i Kautokeino liten og med en meget brå overgang fra sandmelen til elveisen. Det ble hoppet rundt 40 m dengang man startet med påskehopprenn i 1951. I 1959 var bakkerekorden på 42 m satt av Asbjørn Moholt, I.L. Stein i Hammerfest. Samme år gikk man i gang med å bygge ut bakken. Siden er Sandlia utbygd flere ganger. På den tiden var heller ikke bakkene i Alta så store: Isbergbakken i Tverrelvdalen og Altabakken på Sandfallet hadde bakkerekorder under 60 m, mens Raipasbakken var noe mindre.

Men på tross av at bakken var liten, kom det mange deltakere til påskehopprennet. Storhopperen Tauno Lairo fra Rovaniemi har vært i Kautokeino flere ganger. Som kjent satte Tauno Lairo verdensrekord i 1951 med et hopp på 139 m i Oberstdorf. Denne rekorden skulle bli stående i over 10 år før den ble slettet.

I årenes løp har mange store idrettsmenn hoppet i Sandlia, bl.a. minst seks OL-vinnere i kombinert; Heikki Hasu (Ol-St.Moritz 1948), Simon Slåttvik (OL-Oslo -52), Sverre Stenersen (OL-Cortina -56), Tom Sandberg (OL-Sarajevo -84), Fred Børre

Lundberg (OL-Lillehammer -94) og Bjarthe Engen Vik (OL-Nagano -98).

På midten av 1950-tallet forandret skihoppingen seg ved innføring av den dristige aerodynamiske stil, eller "finnestilen" med hendene "på baklomma" eller med armene strekt fram. Under Falun-VM tok Finland dobbeltseier ved Matti Pietikäinen og Veikko Heinonen som begge hoppet lengre og hadde høyere stilkarakterer enn noen av de andre hopperne. Seinere ble Juhani Kärkinen (VM i hopp 1958) selve eksponenten for finnestilen. Det ble advart mot den aerodynamiske stilen fordi den angivelig skulle være farlig - man kunne stupe forover! Hoppdommerne kunne trekke inntil fire stilpoeng på deltakere som brukte "finnestilen". Men etterhvert ble den akseptert og dominerte i over 30 år før "Boklöv-stilen" overtok.

4.3 Kautokeino var "midtveis"

Hvordan hadde det seg at Kautokeino med få innbyggere, uten veiforbindelse om vinteren og en liten hoppbakke, kunne trekke til seg store idrettsnavn?

Det var to forhold som uavhengig av hverandre spilte inn. Kjøpmann Ole Bull Aune fra Alta ble rundt 1950 valgt inn i hovedstyret for Norges Skiforbund (NSF) og han var en god venn av lensmann Arvid Dahl i Kautokeino. Dette førte til et fruktbart samarbeid om skiarrangementene i Kautokeino. Bull Aune tok initiativ til å få internasjonale renn til Nord-Norge og til Alta, bl.a. ble Hovedrennet for Nord-Norge lagt til Alta i 1950. Her tok Reidar Olaussen 2. plass i spesielt hopp med internasjonal deltakelse og 1. plass i kombinert kl. B.

For det andre var Karl (Kalle) Wirkola (far til Bjørn Wirkola) blitt hopp trener for de finske skihoppere med stasjon i Rovaniemi i sesongen 1950-51. Han innførte en variant av datidens hoppnormer som ble forløperen for den aerodynamiske stilen ("finnestilen"), med armene strekt rolig bakover og minst mulig knekk i hoftene. Det skulle være god strekk i kroppen. Det ble dermed mer kraft i satsen, høyere svevkurve og lengre hopp.

Fra Rovaniemi kom skiløpere med fly til Alta, mellomlandet på elveisen i Kautokeino, - og tok noen treningshopp. På tilbaketuren fra Alta landet flyet igjen på elveisen. Reinkappkjøringen ble arrangert om formiddagen på påskeaften. Banen gikk fra brua oppover langs elva med avrundning ved hoppbakken. Når flyet kom ut på dagen påskeaften, var "landingsstripen" ved hoppbakken i ypperlig stand. Hopprennet ble arrangert hvert år fra 1951 og et godt stykke ut på 1990-tallet. Tradisjonen varte i nesten 50 år.

Standardutstyret var litt tunge, kraftige hickory hoppski fra Hovden skifabrikk. Hoppstytret ellers var litt vide blafrende strekkbukser og blå genser ("V-genser") med hvit hjerteformet rand rundt halsen, nedre kant og håndledd, sammen med beksømstøvler med hvite sokker brettet over. Topplue i samme farge og mønster hørte til, fortalte Thorbjørn Falkanger i radioprogrammet Sølvsuper (NRK P1, sønd. 21.1.2001, kl 6.05).

4.4 OL-mestere faste gjester i påskehopprennet

På 1950- og 60-tallet hadde Sandlia ofte besøk av spesialhoppere og kombinertløpere av høy internasjonal klasse. Fra Finland kom toppløpere som Paavo Korhonen, Tuomo Yllipulli, Ensu Hyytiä og flere andre. Andre kjente navn var den dobbelte verdensmester og verdensrekordholder i 1969 med et hopp på 160 m i Planica, Bjørn Wirkola (Wirkola hoppet til forveksling lik Kärkinen). Videre Gunder Gudersen, Kjetil Mårdalen, VM- og Ol-deltaker og kongepokalvinner Per Olsen, Reidar Olaussen, Helge Lampe og spesialhopperne Trond Gøran Pedersen, Jan Boklöv og Espen Bredesen. Dette gav inspirasjon til lokale hoppere og kombinertløpere som Arvid Dahl, Johan P. Pentha, Thorleif Mikalsen, Johan Oskal, Olav Malin, Henrik M. Buljo, Johan Rist, John Mathis Utsi, Jan Willy Oskal, Isak Thomas Triumph, Aslak Nilsen Mienna (Sara), Karl Arvid Mikalsen, Anton Dahl, Isak Ole Hætta, brødrene Knut, Arne og Kåre Malin, brødrene Tor og Lasse Klemetsen, og Lasses sønn, Håvard Klemetsen. Blant hopperne var også jenter som Emilie Bongo på 1950-tallet og 20-30 år seinere bl.a. Inger Margrethe Eikelmann, Ingrid Aarseth, Kari Malin, Birgit Dahl og Eva Helgesen fra Alta.

Isak Ole Hætta var i årene 1976-80 både på junior- og rekrutteringslandslaget i kombinert. Han deltok i internasjonale renn bl.a. i Oberhof (Øst-Tyskland) og Kirovsk (Sovjetunionen). Han var i 1978 uttatt til den tyske kombinertuka, men ble syk og måtte melde forfall. Også Håvard Klemetsen holder et godt nasjonalt nivå og også han har representert Norge på internasjonale konkurranser, men han har vært forfulgt av en rekke uhell. Den 23-årige Håvard Klemetsen brakk kragebeinet høsten 2002, og fikk dermed et lengre avbrekk når det gjaldt trening og konkurranse.

Jan Boklöv fra Koskullskulla i Gällevare besøkte Kautokeino flere ganger på 1980-tallet, og mange husker hans spesielle hoppstil med brei skiføring. Hoppstilen hans var kanskje ikke så elegant som den aerodynamiske stilen, men stilen ga lange hopp. Det skulle likevel ta over ti år fra Jan Boklövs svev over Kautokeino til den nye hoppstilen fikk internasjonalt gjennombrudd.

Hvorfor kom så mange av verdens beste spesialhoppere og kombinertløpere, med olympia- og verdensmesterskap bak seg, til Kautokeino? Det var nok flere årsaker, både mer tilfeldige, men også planlagte. Alta var et skiidrettens Mekka i Nord-Norge hvor det også år om annet ble arrangert landsdelsmesterskap. Her hadde man sterke løpere som Per Olsen, Helge Lampe, Reidar Olaussen, Bjørn Wirkola, Ivar Olsen, Knut Strøm, Knut Leo Abrahamsen og Tor Oskar Thomassen. På den andre siden hadde Kautokeino et godt hoppmiljø og flere gode idrettsledere. Det var naturlig at de arbeidet for å få lagt renn til Kautokeino. Påsken var et naturlig tidspunkt fordi der ofte er strålende vær enten påsken falt i mars eller april.

4.5 Kautokeinohopperne viser vintervei!

I mars 1958 sendte Kautokeino flere guttehoppere til kretsmesterskapet i Hammerfest. Der var også en deltaker ved navn Bjørn Wirkola. Han skulle ikke bare få skarp konkurranse fra Kautokeino, han ble også slått! I 15-års klassen stilte Kautokeino med 2 hoppere, Aslak Nilsen Mienna (nå Sara) og Karl Arvid Mikalsen, og i 12-årsklassen Isak Th. Triumph. Aslak var et talent som hoppet med aerodynamisk stil, men han hadde ikke moderne utstyr. Derfor kjøpte idrettslaget hoppski til ham og Olav Malin lånte bort sine beksømstøvler og strekkbuksen sin - den tids hoppdrakt. Aslak og Isak Thomas hadde kofter på seg. Oppe på toppen tok de av seg kofta og hoppet i ullgenser. Aslak Nilsen Mienna vant foran Bjørn Wirkola. Karl Arvid Mikalsen kom på tredje plass. I 12-års klassen ble Isak Th. Triumph nr. 2. Gjennom alle år hadde Kautokeino fostret mange gode skiløpere og hoppere, - på nasjonalt nivå kombinertløpere som Isak Ole Hætta (1970- og 80-tallet) og Håvard Klemetsen (Ulvangfondstipend 1998, Topp-idrettsstipend 1999) som tok sine første World Cup-poeng i februar 2003. I 1995 konkurrerte Isak Ole Hætta og Håvard Klemetsen mot Fred Børre Lundberg, Knut Tore Apeland og Tom Sandberg. Isak Ole ledet etter første omgang i hoppbakken, men måtte til slutt gi tapt for Tom Sandberg.

4.6 Begge ski knakk!

På begynnelsen av 1950-tallet tok interessen for skihoppingen seg kraftig opp. Senter for hoppmiljøet var internatet. Alle internatbarn hadde ikke ski, og ingen hadde hoppski. Man hoppet med litt breie ski av finsk modell, enkle bindinger og beksømstøvler. Seinere fikk skolen overtatt kasserte hvitmalte militærski som elevene kunne låne, og på 1960-tallet kjøpte skolen inn et antall turski som ble lånt ut når det var langrenn for jenter og gutter. Hoppdrakten var bellinger og kofte, seinere strekkbukse og ullgenser.

Hoppesongen begynte først uti februar og mars når det ble lysere dager og litt mildere temperaturer. Det ble bygd små hoppbakker over alt rundt i bygda. En fin plass var ved Jámetsmielli, rett over elva fra internatet. Her fikk man til et godt tilløp, og et fint unnarenn der man kunne hoppe helt ned på sletta uten å slå seg for mye. Det ble eksperimentert både med skismøring og hoppeteknikker. Noen ganger kunne man "treffe" godt med klister, og da kom man nesten ned på sletta uten å ta i for fullt. Hoppeteknikken ble også utviklet. Den som nådde lengst både i eleganse og lengde var John Mathis Utsi. Hans selvlærte stil var dristig. På de små hoppbakker med bakkerrekord under 30 meter, kunne ha "ligge" på skiene, og han avsluttet ikke svevet for tidlig, - dermed tjente han mange meter på det. Da han gikk på gymnaset i Alta, konkurrerte han med bl.a. Bjørn Wirkola, både i Isbergbakken, Raipas og Altabakken. Det fortelles at Johan Mathis hoppet så godt at han kvalifiserte seg for NM i spesielt hopp. Men i Alta ble han ikke tatt med likevel, - etter denne skuffelsen trappet han

ned. Han var jevngod med Bjørn Wirkola og slo ham flere ganger. Etterhvert la John Mathis skiene på hylla, mens Bjørn Wirkola fortsatte. Og vi vet hvor langt Wirkola utviklet seg.

Så en sjølopplevd historie: Når det var skolemesterskap i hopp, måtte vi låne ski til hverandre, og av hverandre. En mild aprildag i 1953 eller 1954, ble hopprennet holdt i en 20-meters bakke på sør- eller øversiden av kirkegården. Jeg hadde smurt mine ski med klister. Vi fikk et prøvehopp. Jeg hadde vært heldig med smøringen, og hoppet nesten ned bakken. Når jeg så de andre, visste jeg at nå kom jeg til å slå både John Mathis, Johannes Keskitalo og alle de andre. Alle som skulle hoppe, hadde ikke ski. Jeg ble beordret av en lærer (ikke Malin) til å låne mine til en annen. Jeg lånte skiene til Johan Isak som skulle hoppe før meg. Da han kom ned mot hoppet, skjønnte jeg at han kom til å hoppe langt. Det gjorde han. Mens han svever nedover, springer hotellbestyrerens store Golden Retriever fram og stopper midt i overgangen. Johan Isak ser "bikkja i bakken", men kan ikke gjøre noe. Han landet med forskiene på beistet, begge skiene brekker, mens hunden tuslet bort, uskadd. Johan Isak slår seg litt, skiene er ødelagt, og jeg er ute av konkurransen. Det kom verken unnskyldning eller erstatning, verken fra læreren som beordret skilån eller hundeeieren!

4.7 En bakkerekord som blir stående

Skolebakken bak internatet rett nedenfor hotellet og riksveien fikk flombelysning etter kong Olavs besøk i Kautokeino i august 1959.

Ved kongens besøk ble det reist et espalier av telefonstolper. Disse ble tatt ned etter besøket og ble liggende. Etter initiativ av Jan Willy Oskal, Olav Malin og andre interesserte ble stolpene brukt til å sette flomlys på Skolebakken. Bakken ble vinterseongens store samlingsplass for alle skiinteresserte til 1990-tallet. Det er neppe noen bakke i hele Finnmark der det er hoppet flere hopp enn i Skolebakken. Isak Thomas Hætta satte bakkerekord på 26 m. Den blir stående!

4.8 Trond Jøran P.'s bakkerekord og Gundermetoden

På 1980-tallet ble hoppbakken ombygd, hoppet trukket tilbake og tilløpet forlenget. Dermed tålte bakken lengre hopp. Da Trond Jøran Pedersen var på toppen av sin hoppkarriere, satte han bakkerekord med 58 m. Rekorden ble imidlertid tangert i 1995 av den japanske kombinertløperen Takanori Kono (OL-sølv i Lillehammer -94) i sin siste konkurranse i internasjonal sammenheng.

Jan Boklöv deltok flere ganger og han hoppet langt, men han klarte aldri å tukte Pedersens bakkerekord. Også de finske storhopperne, som brødrene Yllipullu fra Rovaniemi forsøkte seg uten å lykkes.

Å oppleve et yrende folkeliv som det i Kautokeino var nok et minne for livet for idrettsfolkene. Men det var vanskelig å integrere skihopping med reinkappkjøring

og andre samiske aktiviteter inntil man kom på idéen med hopp og reinkappkjøring der seierherren ble kåret etter Gundermetoden. Gundermetoden går som kjent ut på at startrekkefølgen og tidsintervallene settes opp etter resultatet i hoppbakken.

4.9 Kautokeino skifestival

I 1995 ble Kautokeino skifestival etablert. Her ble det for første gang arrangert kombinertkarusell for verdenseliten med kombinasjon hopp og reinkappkjøring på ski. Det var også klasser for gutter, juniorer og veteraner.

Eliteklassen ble vunnet av Bjarte Engen Vik med verdenscupvinneren Knut Tore Apeland på andre plass. Både Bård Jørgen Elden og Fred Børre Lundberg havnet langt ned på resultatlisten. Simon Slåttvik og Sverre Stenersen deltok utenfor konkurranse og stilte bare opp i en duell med rein og slede.

I 1996 ble forsøk i kombinasjon skihopp og reinkappkjøring gjentatt med stor suksess. Det så dermed ut til at idrettslaget har funnet en attraktiv konkurranseform som ikke bare appellerte til kombinertløperne, men også til spesialhopperne.

Påsken 1997 var et toppår for påskehopprennet. Da fikk turister og Kautokeinos skipublikum stifte bekjentskap med statsministeren, og verdenseliten i hopp og kombinert; hele sju verdensmestere og andre i verdenseliten i kombinert var samlet i hoppbakken og på reinkappkjøringen: Simon Slåttvik, Sverre Stenersen, Tom Sandberg, Trond Einar Elden, Bård Jørgen Elden, Fred Børre Lundberg, Knut Tore Apeland, Bjarte Engen Vik og Olav Malin, samt kjente navn fra Ski-VM i Trondheim -97. Statsminister Torbjørn Jagland var under Prøve-VM i Trondheim blitt invitert til Kautokeino som ordførerens gjest. Han fikk en uforglemmelig påske med strålende vær.

4.10 Vandrepokalen som ingen får til odel og eie!

Ved 10-års jubileum for Kautokeino idrettslag i 1959 bestemte styret at det skulle settes opp en vandrepokal i kombinert, men: "Vinneren må tilhøre Kautokeino kommune." Pokalen skulle vinnes 3 ganger. Det er ukjent hvem som fikk pokalen til odel og eie.

Etter 1997 har det ikke vært påskehopprenn med internasjonal deltakelse. Det vil av mange grunner være vanskelig å gjenopprette tradisjonen, bl.a. fordi Samisk Musikkfestival og andre arrangementer krever alt engasjement av lokale krefter. Turister og andre tilreisende får i stedet tilbud om teater, konserter og arrangementer på utesteder fram for hopprenn.

I 1984 ble det satt opp en vandrepokal som skulle vinnes tre ganger for å få den til odel og eie. Men ettersom det ikke har vært arrangert påskehopprennet på flere år, er det sannsynlig at ingen får vandrepokalen til odel og eie.

Pokalen har inngravert følgende vinnere fra 1984:

1984	Adam K. Hætta, Kautokeino
1985	Kjell Ove Strøm, Alta
1986	Kjell Ove Strøm, Alta
1987	Ivar Olsen, Alta
1988	Øyvind Strøm, Alta
1989	Trond Gøran Pedersen, Mosjøen
1990	Jim Linkvist, Sverige
1991	Joar Eira Rasdal, Kautokeino
1992	Mikka Kalunki, Finland
1993	Mikka Kuoksa, Finland
1994	Knut Bjørnar Strøm, Alta
1995	Takanori Kono, Japan
1996	Hannu Allakunnas, Finland
1997	Håvard Klemetsen, Kautokeino

4.11 En hoppportveteran

Den nye giv for hoppporten i Kautokeino på 1950-tallet fant sted takket være ildsjeler som Olav Malin. Han har selv vært aktiv idrettsutøver og idrettsadministrator over 6 decennier (fra 1940-tallet til 2000-tallet). Det er neppe mange i landet - om noen - som kan vise til en slik idrettskarriere som han.

4.12 Aktiviteten i en bølgedal ved årtusenskiftet

Mange aktiviteter går i bølger, selv tradisjoner har i vår tid en tendens til å "ta" hvileår. Rundt og etter årtusenskiftet trekker ikke påskerennet lenger internasjonale navn. Dette kan henge sammen med at ildsjeler er "utbrent" og ikke minst at kommunen og forskjellige interessegrupper prioriterer andre arrangementer enn påskerennet. Arrangementskomiteen har etter 1998 vært mer opptatt av konserter, teaterforestillinger og lange åpningstider for utestedene framfor å prioritere skisport og andre sportsaktiviteter.

Hva er årsaken til at hopp- og langrennsporten i Kautokeino er gått så sterkt tilbake? Mange prosesser i samfunnet har ingen klar første årsak som kan observeres. Utviklingen finner sted gjennom innebygde selvforsterkende prosesser. Kautokeino fikk Bákتهárji - en storhall som har stimulert inneidretter som håndball og gitt gode muligheter for fotballtrening. Det er lettere å komme til oppvarmet innendørshall enn å være ute for å preparere bakken før man får noen treningshopp. Innendørsaktiviteter krever faste tider, god disiplin og full innsats. Det er ikke samme rom for individualitet som f.eks. i skihopp.

For hoppporten i Kautokeino er det vanskelig å komme på offensiven igjen. Tradisjonen er brutt, og påskehopprennet er historie.

"I Kautokeino er Olav Malin nærmest en institusjon. Han har hoppet på ski i to mannsaldre, og har gått utallige skirenn (...). Han har hoppet på ski siden han var smågutt, og startet karrieren i de små og få bakkene utenfor Kiberg. Som veteran har han deltatt i sju VM. Da ble han dobbelt verdensmester i hopp og kombinert. Fra før har han representert Norge i Russland, USA, Estland, Polen og Sverige. - Det er nok verdensmesterskapene som presser meg litt til å trene. Slik holder jeg meg i form, forteller han." (FD 17.4.2002).

Olav Malin, f. 1922 i Kiberg. Lærerutdannet med tilleggsutdanning fra Norges Idrettshøgskole. Lærer i Kautokeino fra 1950. Skolestyrer (rektor) for Kautokeino ungdomsskole 1966, skolesjef 1980 og til han gikk av med pensjon i 1990. Kongens fortjenestemedalje 1989.

Siden 1950 har han drevet barne- og ungdomsarbeid, og han kom til å sette preg på idrettslivet i Kautokeino i 50 år: I to mannsaldre har han vært et ankerfeste i sportsaktivitetene i kommunen. Som aktiv idrettsmann har han ervervet over 180 store og små pokaler, like mange medaljer og dessuten like mange andre premier. Mens han tok lærerutdanning i Levanger deltok han bl.a. i skirenn i Mo i Rana i 1949 der både Thorbjørn Falkanger og Arnfinn Bergmann var med.

I perioden 1994-2001 har han markert seg i veteran-VM i spesielt hopp og kombinert:

Hurdal (Norge) 1994: Gull i kombinert og bronse i spesielt hopp.

Zakopane (Polen) 1995: Gull i kombinert og sølv i hopp.

Steamboat Springs (USA) 1996: Gull i kombinert og sølv i hopp.

Sundsvall (Sverige) 1997: Sølv i kombinert og bronse i hopp.

Lysva, Perm (Russland) 1998: Gull i kombinert og sølv i hopp.

Otepää (Estland) 1999: Gull i kombinert og gull i hopp.

Rognan (Norge) 2000: Gull i kombinert og gull i hopp.

Rovaniemi (Finland) 2001: Bronse i kombinert og gull i hopp.

Han er blitt verdensmester 6 ganger i kombinert og 3 ganger i spesielt hopp. Det er ingen i Finnmark og få i Norge, som har så mange VM som Olav Malin. Etter seieren i 1999 skriver en avis at Inger (f. Arnesen) Malin (f. 1930 i Hammerfest) skal "ha mye av æren for at det gikk som det gjorde. Som smører og reiseleder var det hun som sørget for at alt klaffet i valg av smurning" (FD 27.3.1999). I 2002 deltok han ikke i veteran-VM.

Kilder

Muntlige kilder

Anton Dahl, Isak Ole Hætta, Olav Malin og Isak Th. Triumph, alle Kautokeino

Dagny Lillemoen og Reidar Olaussen, begge Alta

Thorbjørn Falkanger i radioprogrammet Sølvsuper, NRK P1, 21. januar 2001

Litteratur

Breili, Magnus: Sport i navn og tall. Oslo 1958

Klemetsen, Linda: Kautokeino I.F. Idrettshistorie. Eksamen i Idrett grunnfag. FDH,

Alta 1995. Upubl.

Norske skiløpere. Skihistorisk oppslagsverk i 5 bind. Bd 5: Namdal og Nord-Norge. Skiforlaget, Oslo 1960

Sport i navn og tall (red. P. Chr. Andersen og Ragnar Wold), Oslo 1950

Sport i navn og tall (red. P. Chr. Andersen og Ragnar Wold), Oslo 1958

Solbakke, Anne Gerd Eira: Dannelsen av et idrettslag - på Finnmarksvidda. Eksamen i Idrett grunnfag. Høgskolen i Finnmark 2001

Aviser

Aktuell 1953-56, **Altaposten** 1994-2001, **Finnmark Dagblad** 1994-2001, **Lofotposten** 1950-56, **Nordlys** 1952-56, **Pohjolan sanomat** (Rovaniemi) 1951-54, **Ukens Nytt** 1948-54

5. FRA JOIKEKONSERT TIL SÁMI GRAND PRIX

Mye har forandret seg i etterkrigstiden, i Kautokeino som ellers i samfunnet. De gamle skikker og sedvaner er blitt trengt tilbake, folketallet har økt og flere turister har funnet veien til Kautokeino. Allerede tidlig på 1960-tallet savnet man høvelige lokaler for basarer, konserter og andre tilstelninger. Bygda manglet festlokaler for større arrangementer, messer og utstillinger. Utenom den årlige reinkappkjøring påskeaften og basarer ved de store høgtider, var det få aktivitetstilbud. Men så tok Kautokeino sámisær'vi (nå: Guovdageainnu sámisearvi) initiativ til å arrangere joikekonserter. Det finnes få skriftkilder fra de første år. På tross av flere henvendelser de siste årene til styrelederne, har protokollene fra sameforeningen ikke vært tilgjengelig. Men gjennom presseklipp, samtaler med folk som selv var tilstede og som publikummer, har det vært mulig å danne seg et bilde fra aktiviteten rundt 1971-73.

Påskeaften 1972 ble den første joikekonserten holdt i skolens gymnastikksal. Det ble en suksess med stor publikumsinteresse, og folk sto som sild i tønne i den lille salen. Mange måtte snu fordi de ikke fikk billett. Suksessen skyldes ikke minst initiativtakerne til arrangementet, blant dem Nils Aslak Valkeapää (Áillohaš). Han kom til å spille en viktig rolle i disse arrangementene og var en av bærebjelkene når det gjaldt de første påskekonserterne i Kautokeino.

Året etter ble suksessen gjentatt på Kautokeino turisthotell. Likevel var dette en torn i øyet for enkeltmedlemmer av andre lag og foreninger. Sámisearvi ble politianmeldt flere ganger for å ha solgt for mange billetter, men dette ble aldri dokumentert. På tross av lokal motstand fra enkelte hold, spesielt fra de som mistet basar- og festinntekter, så vokste konsertvirksomheten fordi den dekket et etterlengtet behov såvel for tilreisende som lokalbefolkningen. Og med interessen vokste også entusiasmen blant sameforeningens medlemmer. På 1970- og begynnelsen av 1980-tallet utførte medlemmene flere hundre timer dugnadsarbeid foran hver påske.

Rundt de opprinnelige arrangementer som påskehopprennet, reinkappkjøringen og joikekonserterne, er det etter hvert kommet flere aktiviteter. Det arrangeres turist-safarier gjennom hele påskeuken, og det er flere isfiskekonkurranser både på elva og i de nærmeste vann. Den første isfiskekonkurransen i Kautokeino ble arrangert 1. mai 1964 på Vuorašjávri. Sameforeningen stod som arrangør for å få litt inntekter i foreningens slunkne kasse. Det ble en suksess, og fremdeles arrangeres det isfiskekonkurranse der.

Kautokeino motorklubb som ble stiftet i 1985 arrangerer hvert år, 2. påskedag,

snøscootercross på sin bane ved den gamle flyplassen, Gáhkormaras. Interessen for dette arrangementet er stor i Kautokeino. Det er ikke vanskelig å stable på beina opptil 120 frivillige ved de store stevner. Ved enkelte anledninger kan det være opptil 1000 tilskuere. Foruten vinterstevner har klubben også arrangert scootercross på vann fra 2001. Klubben har ellers ikke andre konkurranser eller stevner enn scootercross. I 2002 arrangerte motorklubben NM i snøscootercross som ble vunnet av Hugo Hætta.

I 2003 arrangerte klubben EM i snøscootercross - forøvrig første gang at et EM er lagt til Finnmark. Jostein Biti fra Kautokeino vant. Han er den første fra kommunen som har tatt et EM. Det er ingen VM i snøscootercross og derfor EM er det høyeste internasjonale mesterskap i denne disiplinen.

5.1 Joik i Plasthallen

På hele 1970- og 80-tallet kom Plasthallen i Kautokeino til å få en avgjørende innflytelse på det som seinere skulle bli Påskefestival og Sámi Grand Prix. Fra å kunne ta inn et par hundre publikummere i skolens gymnastikksal, rommet den nye hallen på 45 m x 24 m iflg. brannforskriftene 600 personer og hadde likevel et stort overskuddsareal som nok enkelte år ble utnyttet.

Plasthallen ved idrettsplassen på Báktevárri ble ferdig høsten 1973, kostnadsberegnet til 854 000 kr. pr. 1. oktober 1973. Kommunen hadde fått tilskudd på 150 000 fra Forsvarsdepartementet, 100 000 fra Bidjovagge Gruber og tilsvarende fra STUI.

I kommunen var man enige om at man hadde behov for en stor hall. Det som administrasjonen ikke hadde tatt i betraktning eller unnlot å beregne, var utgifter til oppvarming vinterstid. På den kaldeste tiden i desember brukte varmluftsanlegget 500-600 l. olje i døgnet, "men likevel var det bare 6 varmegrader ved golvet", skriver FD. Ved søknad til Nordisk Kulturfond om midler heter det om joikekonserten påsken 1974 at "temperaturforhold og akustikk var utilfredsstillende. Dette vil trolig utbedres når hallen til neste år paneles og teppebelegges". Det ble etterhvert betydelige forbedringer, og Plasthallen tjente som storstue fram til Báktehárjihallen ble tatt i bruk i 1993. Hallen kom på 21 mill. kr. med plass til ca 1000 mennesker.

Sámi searvi var godt organisert og hadde mange aktive medlemmer. Hvert år ble det nedsatt en hovedkomité med ansvar for arrangementer med tradisjonell og moderne joik, popmusikk, revyer og andre aktiviteter. Man skaffet artister fra hele det nordsamiske området, og seinere også fra andre urfolksgrupper.

Svakheten var at man nesten hvert år hadde nye folk i hovedkomiteen. De hadde manglende erfaring med større arrangementer, ingen erfaring med å søke kompetent konsulenthjelp og det manglet én hovedansvarlig og prosjektleder. Det førte til at det som regel ble utilfredsstillende ad hoc-løsninger. Mange ganger gikk det over stakk og stein. År om annet hendte det at scenen ble rigget opp for seint, det var tilfeldig med generalprøver, stolene var ikke på plass, billettselgerne kom ikke til avtalt tid, og

vaktene manglet. Hovedkomiteens svakhet kom særlig til uttrykk ved at de hvert år skiftet "programleder". Tanken bak dette var at flere skulle få prøve seg, men resultatet var lite vellykket. De som skulle lede det etterhvert store program med mange aktører og musikalske innslag, hadde ikke rutine. Dette kunne gi seg både komiske og tragiske utslag; lederen var ofte nervøs, var ikke vant å bruke mikrofon, tok pauser, introduserte i feilaktig rekkefølge eller kom med lite passende morsomheter. Problemet med leder har fulgt joikekonserter og Sámi Grand Prix som en mare.

På tross av disse svakheter, var salen stappfull når konserten begynte. Årsaken til dette var nok at det var stor interesse for joikekonserter. Kautokeinofolk var ikke vant til perfekte arrangementer. For turistene var joikekonserten en magnet. Mange turister opplevde improvisasjoner og tilfeldige innfall som pittoreske. Folk var heller ikke vant å være på konserter, - mange hadde småunger med seg, fra komsebarn til de litt større som ikke klarte å sitte i ro i flere timer, men vimset og lekte rundt omkring i hallen. Ungene ble utålmodige fordi noen ble sultne, og andre måtte en tur på toalettet, - noe som ikke fantes i Plasthallen. Arrangørene hadde ikke opplyst om at konserten ikke egnet seg for små barn. Vaktene klarte heller ikke alltid å holde hundene ute. Midt under en joikeseanse kunne det derfor bli et veritabelt hundeslagsmål! De som kjøpte billett, visste ikke om de betalte for ungeskrik og hundeglam eller for den annonserte konserten. På tross av dette, steg interessen og publikumsoppslutningen var uventet stor. Ofte måtte mange snu i døra fordi billettene var utsolgt.

Joikekonsertene hadde mange positive sider. Det var en happening hvor ikke bare aktørene på scenen utfoldet seg. En gang kom en mann på scenen for å joike. Han trodde man kunne bare komme opp, men han måtte gå med uforrettet ærend. Midt under konserten kunne man plutselig høre en eller flere publikummere joike, og særlig bakerst i salen var det stor aktivitet. Der satt kanskje en gruppe på golvet, pratet og joiket. Det var som om man opplevde flere konserter samtidig. Det ble ikke joiket i protest eller som en "motkonsert", men av inspirasjon. Det var jo mange meget gode joikere i salen, men som ikke var vant til å opptre på scenen. De kunne bli fristet til å ta en joik eller to. Ingen ble manet til ro eller kastet ut. Det var en fellesopplevelse for alle som ble borte da Plasthallen ble lagt ned og man flyttet arrangementet til Báktehárji, og spesielt etter at Sámi Grand Prix ble etablert.

De første årene var budsjettet på knapt 50 000, men utover 80-tallet vokste arrangementene slik at foreningens festivalbudsjett var på flere hundretusen kr. Fra 1995 er Påskefestivalen i Kautokeino kommet på Statsbudsjettet med en halv million kr. Gjennom årlige gjentakelser ble det etterhvert skapt en tradisjon, en samisk festival med musikk, lyrikk og kunstutstillinger.

På tross av manglende erfaring og profesjonalitet, hadde Plasthallarrangementene en appell til det brede publikum og tilreisende turister som Sámi Grand Prix har dradd vekslers på.

5.2 Sámi Grand Prix

Da de tradisjonelle joikekonsertene i Plasthallen i Kautokeino begynte å vise en sviktende tilslutning, spesielt fra artistenes side, initierte sameforeningen, Guovdageainnu sámi searvi, Sámi Grand Prix (SGP). Idéen var hentet fra den nasjonale og internasjonale sangfestivalen, fordi en samiskinspirert sang og joik hadde gått til topps i norsk Melodi Grand Prix. Det var Mattis S. Hætta (Simmona-Máhtte) fra Máze og Sverre Kjelsberg fra det tidligere Pussycats som vant i 1980 med "Sámiid Ætnam". De deltok også på den internasjonale sangfestivalen i Haag i Nederland. Joiken ble dermed introdusert for den store verden lenge før etnomusikken kom i skuddet.

5.3 Den første Grand Prix'en

Da historiens første Sámi Grand Prix gikk av stabelen påskeaften 1990, ble en ny milepæl i den nye samiske musikktradisjonen nådd. En fullsatt Plasthall med over 600 tilhørere så Karasjokgruppen Sáve med søskenparet Ellen Vuolab og Magnus Vuolab vinne klassen for samisk popmusikk med "Muital midjiide" (Fortell oss) mens Kautokeinogutten Johan Anders M. Eira (Jusse-Mihkkal Juhán Ánte) vant førsteprisen i klassen for tradisjonell joik med joiken "Guovdageainnu suohkan". Prisen i popklassen var 25 000 kr, mens prisen i joikeklassen var på 5 000 kr.

Andre deltakere i popklassen var Inger Marie Gaino og Leif Isak Eide som kom på andre plass. Av de 12 melodier som var påmeldt, kom 8 til finalen, bl.a. en sang av Irene Pettersen (tidligere Deatnugátti nuorat), Mattis S. Hætta og Leif Wigelius (også tidligere Deatnugátti nuorat).

De fleste av joikeklassens finalister var fra Kautokeino, bl.a. brødrene Ánte Mihkkal Gaup og Áilo Á. Gaup (Ingor Ánte Áilu).

5.4 Nye talenter og økt publisitet

Ideen om et Sámi Grand Prix kom fra Nils Thomas Utsi, Inger Marie Oline Gaino og Anne Lajla Utsi. De kom med forslaget til sameforeningen i 1989. NRK-journalisten Heaika Skum som var leder i Guovdageainnu sámiid searvi fulgte opp ideen. Han var selv med i arrangementskomiteene ved påskens joikekonserter. Man hadde sett at konsertene trengte en fornyelse og at man gjennom en konkurranse kunne trekke fram nye talenter og øke publisiteten rundt arrangementet. De fikk rett, både når det gjaldt publikumsoppslutning og framveksten av nye talenter: I klassen for sang og popmusikk vant Marit Elisabeth Hætta Øverli i 1991, Anja Vesterheim vant i 1998 og 1999, to år tidligere var hun blitt nr. 5. Wenche Marie Hætta ble nr. 5 i 1995 og nr. 2 i 2001. Samer fra russisk side er kommet med. Elvira Galkina ble nr. 3 i klassen for sang og pop i 2001, og året etter vant hun. Anfissa Agueeva vant klassen for joik i 2001.

De første årene var de fleste vinnere i joik menn fra Kautokeino kommune. Anders Nils J. Eira fra Máze vant klassen for joik i 1992 og ble nr. 3 i 1995. Johan

Nils N. Eira fra Máze hadde delt første plassen i 1994 og ble nr. 3 året før. I 1994 fikk Aslak Anders N. Eira fra Jergol i Karasjok delt 1. plass, men vant året etter.

Den mestvinnende er Marit Gaup Eira [Šelgon Joreha Máret]. Hun er den eneste som har vunnet tre ganger: Hun vant klassen for joik i 1993, 1997 og 2003. Dessuten har hun 3. plass både i 1996 og 1998, og en 4. plass i 2002.

I 1995 ble sangklassen vunnet av Niko Valkeapää fra Enontekiö og Inger Marie Oline Gaino. Året etter vant Niko Valkeapää samme klasse. I årene 2000-2002 kommer ikke vinnerne fra Kautokeino. I 2000 vant Lars-Anders Kuhmunen fra Kiruna joikeklassen, året etter vant Anfissa Agueeva fra Olenogorsk i Russland. Elvira Galkina fra Lovozero vant sangklassen i 2002.

Ellers har flere Sámi Grand Prix-deltakere gitt ut egne CD'er enten aleine eller sammen med andre, bl.a. Marit Elisabeth Hætta Øverli, Ole Larsen Gaino, Anders P. Bongo og Johan Nils N. Eira. Marit Susanne Utsi er en av de som har flest plasseringer i sangklassen.

Det første året, 1990, kjøpte sameradioene (NRK, SR og YLE) senderrettighetene. Heaika Skum, kveldens konferansier og leder i sameforeningen, uttalte seinere til Altaposten at Sámi Grand Prix kom til å bli en årviss begivenhet under påskefeiringen. Han fikk rett.

5.5 Tradisjonene videreføres

Klassen for joik er spesiell på den måten at mange har nådd finalen flere ganger, og noen aktører har flere ganger gått helt til topps. Sámi Grand Prix er også spesiell på den måten at flere søsken har vunnet, eller at far og datter, eller mann og kone har nådd finalen. I klasse for pop/sang er ikke dette så utpreget, men enkelte artister har vært med i finalen nesten hvert år. Noen få av dem i begge klasser, men ikke samme år.

I alle år har aktører fra Máze hevdet seg meget godt. Ingen andre steder har dominert både i klassen for joik og i sangklassen slik som Máze. De som hører til Hånske-familien har størst deltakelse i finalen både i sang og joik, og de har ofte vært blant de 3 beste. Også søsknene Siv og Jan Ole Hermansen fra Máze har mange gode plasseringer.

Bare to ganger har en mannlig vokalist vunnet pop/sangklassen, men ingen etter 1996. Første gang vant søskenduoen Ellen og Magnus Vuolab, andre gang duoene Niko Valkeapää og Inger Marie Gaino, og i 2001 duoene Sofia og Anna fra Gällevare. I tiden 1990 til 2003 er Sámi Grand Prix arrangert 14 ganger. I denne perioden er sangkonkurransen vunnet av kvinnelige vokalistene hele 12 ganger, to ganger i duo med en mannlig vokalist. I klassen for joik har menn vunnet 8 ganger, men de tre siste år har 1. premien gått til kvinner.

Noen av de sentrale aktørene er bl.a.:

Marit Gaup Eira [Šelgon Joreha Máret] (f. 1945) fra Mieronjávri, hun bor nå ved Suolovuopmi, har deltatt 7 ganger og er den mestvinnende i Sámi Grand Prix. Hun er den eneste som har vunnet tre ganger: Hun vant klassen for joik i 1993, 1997 og 2003. Dessuten fikk hun 3. plass både i 1996 og 1998. Hun hadde finaleplass i 1994 og en 4. plass i 2002.

Anders Nils J. Eira (f. 1955) [Mihkkala Joavvna Ánte Niillas] fra Máze har kommet til joikefinalen flere ganger, i alt 6 ganger. I 1991 vant han. Han har 3. plass både i 1995 og 1998.

Johan Anders M. Eira (f. 1942) vant joikeklassen i den aller første Sámi Grand Prix i 1990 med joiken til *Guovdageainnu suohkan*. Siden er det blitt mange gode plasseringer, 6 ganger finaleplass: Johan Anders kom til finalen i 1992 med *Bákteváre searat*. Finaleplass ble det også i 1994, 1996, 1998 og 1999, den siste med joiken *Vuoján*.

Marit Susanne Utsi (f. 1976) fra Máze vant klassen pop/sang i Sámi Grand Prix 2000 med *Duinna*. Hun har kommet til finalen hver eneste gang siden hun første gang deltok i 1994, da var hun 18 år. Den 7. gang lyktes det henne å gå helt til topps. Året etter, i 1995, ble det en 3. plass med *Lihkolaš*, og en delt 3. plass i 1997 med *Dutnje*. I 1996 en 5. plass. Både i 1998, 1999, 2001 og 2002 nådde hun finalen. Ingen har klart dette etter henne! Hennes yngre søstre Berit Ellen og Karen Margrethe var med i finalen i 1996, tekst og melodi skrevet av Marit Susanne: *Mu eallima illu*. I 2003 var hun leder for juryen i sangklassen.

Anders P. Bongo (f. 1946) fra Kautokeino er en eminent joiker. Han deltok fra 1992 til 1998, og alle 7 gangene ble det finaleplass, med topp i 1992, og 2. plasser i 1993, 1995 og 1998. Også i 1994 og 1997 nådde han finalen. Han er en veteran som i de siste årene ikke har deltatt.

Ole Larsen Gaino (f. 1933) er en meget dyktig joiker med et stort repertoar. Han er kommet med i finalen 6 ganger. Allerede i det første Sámi Grand Prix i 1990 sikret han seg en 5. plass. Sin beste plassering oppnådde han både i 2000 og 2003 da han ble nr. 3. Ellers har han vært med i finalen også i 1995, 1996, 2001 og 2002.

Ingor Ántte Áilu A. Gaup (f. 1960) er Kautokeinogutt som har vært knyttet til Beaivváš sámi teáhter siden starten i 1981. Han har sammen med andre gitt ut flere LP'er, kassetter og CD'er. Han har ofte nådd finalen, enten i klassen for pop/sang eller joik. I det første Sámi Grand Prix i 1990 ble han nr. 3 i klassen joik. Samme plassering

oppnådd han året etter. Både i 1995, 1997 og 2000 kom han i finalen. I klassen pop/sang var han som nevnt i finalen i 1991 med 5. plass, i 1996 ble det en 4. plass og i 1998 en 3. plass. Han var også med i finalen for joik i 2002.

Hans storebror Ánte Mihkkal Gaup ble i den første Sámi Grand Prix i 1990 nr. 2, foran lillebroren i klassen for joik.

Det er 4 aktører som har kommet til finalen både i sangklassen og i klassen for joik: **Inger Marie Oline Gaino (Nilut)** (f. 1970) ble nr. 2 i sangklassen sammen med Leif Isak Eide i det første Sámi Grand Prix i 1990. I 1994 vant hun sangklassen sammen med Niko Valkeapää. I klassen for joik tok hun 2. plassen i 1997.

Ingor Ántte Áilu A. Gaup som deltok i klassen joik i 1990, 1995, 1997, 2000 og 2003. Han deltok i sangklassen i 1991 og 1998 da han fikk 3. plass.

Jan Ole Hermansen (f. 1968) kom på 2. plass i sangklassen i 1997. Året etter, i 1998, var han med i finalen i klassen for joik.

Fire søsken - alle med utgangspunkt i Máze, alle i famlien Háske - har deltatt i Sámi Grand Prix, både i sang og joik: **Nils N. Eira** (f. 1946), var med i joik på det første arrangement i 1990. **Johan Nils N. Eira** (f. 1954) 4. pl. i 1991, og 3. i 1993, finale i 1995. **Inger Marie N. Eira Gaup** (f. 1964) i finalen i joik i 1995, og **Berit N. Sara** (f. 1966), vinner av sangklassen 1997. Johan sin datter Ellen Solbritt (f. 1977) fikk som 15-åring 6. plass i 1992 i sangklassen.

To søsken har vunnet Sámi Grand Prix, klassen for joik hver sin gang: **Berit Anne A. Oskal Kemi** vant i 1999 med *Dovnnas luohitin*, mens søsteren **Ellen A. Oskal** vant i 2002. Broren **Mathis A. Oskal** kom til ble nr. 5 i 1996, kom finalen i 1997, og tok 2. plassen i 2001 med *Ruvaš nieiddat ja buolaš bártnit*.

5.6 Sámi Grand Prix finner sin form

Allerede i første Sámi Grand Prix 1990 la man opp til en mal som stort sett har vist seg å være vellykket.

Året etter, i 1991, ble Sámi Grand Prix en skikkelig triumf for Máze. Brødrene Anders Nils J. Eira (Mihkala-Joavonna Ánte Niillas) og Johan Mikkel J. Eira (Mihkala-Joavonna Johán Mihkal), tok 1. og 2. plass i joik, og den populære Marit Elisabeth Hætta Øverli, også fra Máze, vant sangdelen med "Jáddá go beaivi?" (Vil sola slukne?), tekst og melodi av Isak Samuel Hætta.

I 1992 arrangerte Guovdageainnu sámi searvi og Guovdageainnu sámi nuoraid searvi (sameungdomsforeningen) SGP for 3. gang, igjen i en fullsatt Plasthall. Denne

gang var 5 melodier kommet til finalen. Den 25-årige Karasjokjenta Audhild Valkäinen vant med melodien "Máná illu" (Barnets livsglede) tonesatt av Magnus Vuolab og tekst av artistens søster, Ann Solveig Nystad. Andre plassen gikk også til Karasjok ved John Arvid Johnskareng, og tredje til Jan Ole Hermansen fra Máze. Anders Nils J. Eira (Mihkala Joavna Ante Niillas) fra Máze vant joikedelen, med Ellen Marit Eira Solbakken (Áilen Nigá Elle Máret) på andre plass.

Vi skriver 1993: En fargesprakende SGP ble åpnet av Mattis S. Hætta og Sverre Kjelsberg med Sámiid Ætnam til stor begeistring for publikum i Kautokeinos nye storstue; Báktehárji, som opptil 1100 mennesker. Det ble skikkelig stemning fra starten av. Førstegangsdeltaker og ukjent på den samiske popmusikkens arena, Ann Mari Andersen, gikk til topps og ble 15 000 kr rikere med "Ráhkisvuohta seamma lea ..." (Kjærlighet hvor du enn går). Á el nieiddat (en duo fra finsk Ánarjohka) tok andre plassen med "Hálidan dánssut" (Jeg vil danse), mens Inger Anne Eira fra Máze kom på tredje plass med Niehku (=Drøm).

Marit Gaup Eira (Šelgon-Joreha Máret) fikk stormapplaus fra et entusiastisk publikum, vant joikekonkurransen og fikk 15 000 kr i hard konkurranse med åtte andre. Etter henne kom Anders Persen Bongo (Bier-Bonggu-Ánte) og nr. 3 ble Johan Nils N. Eira (Hánske-Niillasa Johán).

I 1994 kåres det to vinnere i joikeklassen: Fjorårets toer, Johan Nils N. Eira fra Máze og Anders Aslak N. Eira (Áilen Nige Niillasa Ante) fra Jergol deler førsteplassen. I den andre klassen vant duoen Inger Marie Oline Gaino (Bella Inger Márjá) og Niko Valkeapää fra Enontekiö. Melodien var skrevet av gresknorske Oluf Dimitri Røe. Pressens vurdering var forøvrig at melodiene hadde nærmet seg den norske GP, noen hadde litt for mye Sputnik-komp, mens andre var tradisjonelle ballader. Hele forestillingen ble for første gang radiooverført over NRK P2 i Sameradioens sendeområde og tilsvarende over Nord-Sverige og Nord-Finland.

De vant for andre år på rad i 1995: Anders Aslak N. Eira vant klassen joik der i alt 10 finalister deltok, og Niko Valkeapää vant sanggruppen der det var 7 bidrag. I joikedelen ble Anders Persen Bongo nr. 2, og Anders Nils N. Eira fra Máze nr. 3. Førstepremien var som vanlig 15 000 kr. til hver av vinnerne. Vinnermelodien "Vádjolus" (Vandring) kom foran "Báhtaran" (Jeg flykter) framført av Hilde Holmestrand fra Jergol i Karasjok. Tredjeplassen tok Marit Susanne Utsi fra Máze med sangen "Lihkolaš".

Påskelørdagen 1996 da Sámi Grand Prix gikk av stabelen for 7. gang, fungerte arrangement, teknikk og poenggivingen for første gang bedre enn tidligere år. Publikum så Nils Henrik "Nicko" Buljo (Heaikka Mihkala Niillas) vinne årets sangdel med "Go beaivváš badjana" (Når sola står opp). Det handler om livet, sa vinneren til FD. En annen Máze-gutt, Jan Ole Hermansen, kom på andre plass. Og deretter fulgte Hilde Holmestrand.

En velfortjent vinner ble reineier Anders Persen Bongo i joikeklassen. Han hadde tidligere 2 andreplasser (-93, -95). Her kom joikeduoen Ellen Inga Eira Sara og Mikkel M. Sara, begge fra Máze, nærmest vinneren. I det hele tatt har bygda Máze gjennom sin deltakelse i Sámi Grand Prix vist en bredde og kvalitet i joiketradisjonen som savner sidestykke.

De første årene var det større premie i sangklassen enn i joik. Men allerede i 1993 ble dette endret slik at premiesummen var den samme for begge klasser. Sámi Grand Prix vinner 2000 i klassen for sang Marit Susanne Utsi med Duinna (Med deg) fikk 15 000 kr., det samme fikk Lars Anders Kuhmunen i klasse for joik. 2. premie på 5 000 kr gikk til Anne Gro Gaup for sang og det samme beløp til Karen Berit Sara Nedrejord for joik. 3. premien var 2 000 kr. som gikk til Anne Marge Päiviö for sang og Ole Larsen Gaino for joik.

Vinnere av Sámi Grand Prix 1990-2002

JOIK	SAMISK MUSIKK
1990: Johan Anders M. Eira, Guovd.	1990: Save, Kárášjohka
1991: Anders Nils J. Eira, Máze	1991: Marit Elisabeth H. Øverli, Máze
1992: Anders Nils J. Eira, Máze	1992: Audhild Vålkeinen, Kár.
1993: Marit Gaup Eira, Máze	1993: Ann Mari Andersen, Guovd.
1994: Anders A. Eira, Kárášjohka og Johan N. Eira, Guovd, delt 1. pl.	1994: Niko Valkeapää, Enontekiö/Inger Marie Nilut, Guovd.
1995: Anders A. Eira, Kár.	1995: Niko Valkeapää, Enontekiö
1996: Anders P. Bongo, Guovd.	1996: Nico Buljo, Máze
1997: Marit Gaup Eira, Máze	1997: Anne Inger Eira, Máze og Berit Sara, Máze, delt 1. pl.
1998: Nils Jørgen Utsi, Kár.	1998: Anja Westerheim, Evenskjer
1999: Berit Anne O. Kemi, Guovd.	1999: Anja Westerheim, Evenskjer
2000: Lars Ande Kuhmunen, Kiruna	2000: Marit Susanne Utsi, Guovd.
2001: Anfissa Agueva, Olenegorsk	2001: Sofia & Anna, Gällivare
2002: Ellen A. Oskal, Guovd.	2002: Elvira Galkina, Lovozero
2003: Marit Gaup Eira, Guovd.	2003: Sofia Jannok, Gällevare
2004:	2004:

5.7 Alle er amatører

Det var et genialt trekk fra Guovdageainnu sámi searvi å lansere idéen om en egen Sámi Grand Prix. Fra første dag var interessen stor, men arrangørene var kanskje ikke oppgaven voksen på grunn av manglende oversikt og profesjonalitet. Foreningen skulle ha fått rutine nok fordi man siden 1972 hadde arrangert joikekonserter, men man var ikke vant til store arrangementer med unntak av det ene i påsken, og stadig skifte av ansvaret, en ny konferansier nesten hvert år og ingen evaluering i etterkant, gjorde at man ikke systematisk kunne bruke erfaringer fra året før.

Hvert år har det kommet kritikk av arrangementer både i forkant og etterpå. Kritikken har vært lite konkretisert og derfor har arrangørene hatt vanskelig for å fange den opp og rette opp feilene. Men kritikken har resultert i at altfor få melder sin interesse og noen år har man måttet utsette fristen for innlevering av bidrag. Dette skjedde så seint som i 1997. Etter en del presseoppslag og omtale i radio, ble det innmeldt 34 bidrag i joikedelen og 16 sanger. Men i 2003 meldte det seg så få i joikeklassen at alle kom til finalen.

Selve arrangementet sett fra publikums side, hadde de første årene samme svakhet som joikekonsertene i Plasthallen på 1970- og 80-tallet, med lite rutinerte programledere som gjorde at artistene ble usikre når og hvordan de skulle opptre, for mange solgte billetter i forhold til sitteplasser og det forekom mye uro spesielt av småbarn som gråt og som sprang rundt. Av og til overdøvet ungeskrik og folkeliv artistenes sang og joik på scenen.

Noen av disse "barnesykdommer" fulgte med til det nye "Báktehárji", et moderne bygg til 21 mill. Med billettpriser rundt 150-200 kr forventer mange at man kan nyte artistenes høye kvalitet i ro og fred. I stedet opplever publikum uro som fra Plasthallens tid. De unge og ofte urutinerte programledere skaper usikkerhet hos spente artister. I de første årene lå årsaken til disse problemer i at arrangørene ikke hadde rutinerte producere og dyktige konferansiere. Hadde man hatt kontakt og lært av andre tilsvarende arrangementer, som Melodi Grand Prix, ville kvaliteten stige betraktelig, og for artistene ville det bli meget attraktivt å komme til SGP. Først etter årtusenskiftet er det blitt noe bedre.

Påskefestivalen fikk fra 1995 en fast bevilgning på 500 000 kr. over Statsbudsjettet. De seinere år ha påskefestivalen måtte konkurrere med andre tilsvarende arrangementer om fordeling fra en felles post. De enkelte arrangementer i Kautokeino har vokst slik at det er sannsynlig at kommunens kulturkontor ville etablere et utvalg som koordinerte og bistod de lokale arrangørene med profesjonell hjelp. Det ble løst ved at kommunen sammen med sameforeningen og teatret i 2000 opprettet stiftelsen Samisk Musikkfestival.

5.8 Klassisk konsert hos Juhls

Under påskefeiringen avholdes det ikke bare joikekonserter, publikum har også muligheter for å oppleve klassisk musikk.

Hver påskeaften ettermiddag siden 1971 har et trofast publikum møtt opp på den klassiske konserten som holdes hos Juhls. Kjente verker er spilt av musikere av internasjonal klasse. Noen ganger er hovedinstrumentet piano, andre ganger fiolin, eller som i 1997 da et ensemble fra Estland spilte barokkmusikk på gamle instrumenter.

I 1994 skrev FD at "Påskeaften var en av Regine og Frank Juhls absolutt største dager som kunstnere i Kautokeino. Publikum fra hele verden invaderte sølvsmia og

køen ville ingen ende ta". Anledningen var den klassiske konserten på Juhls' Silver Gallery og feiring av 35 års jubiléet.

Frank Juhls bosatte seg i Kautokeino i 1956. Han kom fra København. Året etter kom en ung student fra Tyskland, Regine Neumann. De fant hverandre her i Kautokeino, og siden har de bygd opp en stor bedrift basert på smykker og annen kunst. Tradisjonen med klassisk konsert på påskeaften kunne i 2000 markere et 30-års jubileum. Mange ser hvert år fram til den klassiske konserten hos Juhls. Der er plass til ca. 120 og det er alltid fullt hus under konserten.

5.9 Teaterforestillinger under påskefestivalen

Teaterforestillingene har vært en årviss påskebegivenhet siden 1989 da Beivváš begynte med faste påskeforestillinger. Forestillingene det første året hette "Rieban" og "Stálllostallan", to fortellinger dramatisert for utescene. Året etter var det var det flere forestilling, og i 1994 gjestet det samiske amatørteatret "Rávgoš" fra Vuovdaguoika i Utsjok påskefestivalen.

Den store suksessen kom med Brecht's "Det gode mennesket fra Sezuan", en uteforestilling med snø- og isskulpturer som scene. Siden da har teateret satset på to egne produksjoner og i tillegg gjesteforestillinger, bl.a. med inuittisk teater fra Grønland, nenetsisk fra Nord-Russland og en forestilling fra Jakutia (øst-Sibir).

Forestillingene i 1995 var "Vákko čuođi stálu" (=Omså hundre stalløer) og "Skoavdnji". Så kom "Boares bártnit" (=Gamle ungkarer) og "Ráhkisvuodda soahki" (=Kjærlighetstreet). Også i 1997 var det to; "Prinsen af Lappland" og "Njoammelnilla" (=Harold Hare). Seinere har det vært en viss nedtrapping med færre forstillinger i 2003, og da i samarbeid med andre.

5.10 Beivváš Sámi Teáhter

Det samiske teateret ble etablert i 1980 med Svein Birger Olsen og forfatteren Ailo Gaup blant initiativtakerne. Ensemblet framførte "Våre vidder" under Festspillene for Nord-Norge i Harstad 1981. Seinere på 1980-tallet fikk teatret støtte fra staten, fylkeskommunen og Kautokeino kommune. I 1984 gjestet Hålogaland Teater Kautokeino der de medvirkende bl.a. var Knut Valle, Sverre Porsanger og Nils Gaup. Dette var en stor inspirasjon for ildsjelene. Svein Birger Olsen var den første teatersjef.

Etter hvert fikk teatret en årlig bevilgning på Statsbudsjettet, men først fra 1987 gikk det inn i en fast prosjektperiode. Fra og med 1994 kom Beivváš Sámi Teáhter på Statsbudsjettet som et fast teater på lik linje med Hålogaland teater, Nordland Teater og Den nasjonale scene i Bergen. I 1987 var budsjettet på knappe 10 mill. kr.

I formålsparagrafen står det at "Beivváš Sámi Teáhter har som formål å drive og fremme teatervirksomhet på samisk språk, og å formidle samisk kultur gjennom teaterarbeid og lignende virksomhet."

I Stortingets innstilling av 29. mars 1993 om Kulturmeldingen gis Beivváš status som samisk nasjonalteater med faste bevilgninger over statsbudsjettet fra 1994. I 1993 var budsjettet på 7,6 mill. kr. I 1997 er budsjettet på 10 mill. 3 skuespillere var fast tilsatt: Marry Sarre, Svein Birger Olsen og Ailo A. Gaup (Ingor Ántte Áilu), og administrasjonen har 5

stillinger.

Haukur Gunnarsson var teatersjef gjennom 6 år (1991-96). Han utviklet *Beaivváš* til et høgt kunstnerisk nivå og til "et visuelt teater der scenebildets prakt og bevegelsens skjønnhet bidrag til å bygge opp under det som er teatrets sjel; ordet og handlingen." (Nordlys). Han satset på nyere samisk dramatikk, stykker bygd på samisk mytologi, og på stykker fra samisk hverdag og nyere historie. Det skulle være forestillinger for et bredt publikum, men "likevel viktig å få fram de samiske røttene, det samiske budskapet, å minne verden om samenes eksistens." Haukur Gunnarsson overtok teatersjefstolen i Hålogaland teater 1. januar 1997.

Som ny teatersjef tiltrådte Alex Scherpf den 1. januar 1997. Som teatersjef har han satset sterk på det verbale uten at det har gått utover teaterets visuelle virkemidler. Publikumstallet har gått opp, og høsten 2002 opplevde teaterets sin største publikumssuksess til nå, med *Ronja Røverdatter* som ble sett av nesten 3000 mennesker.

Det totale publikumstallet i 1998 var oppe i over 8400, i år 2000 var tallet steget til vel 8700. Teatret har samarbeid med andre teater og teatergrupper, og samarbeidet om teateroppsetninger, konserter og andre arrangementet, bl.a. med Samisk musikkfestival fra 2000.

I 1997 satte teateret opp *Holbergs Jeppe paa Bierget* (*Jeagge-Jussá*), og egne oppsetninger som *Giddadulv II*, *Duste dievddu* og *Váimmugiella*. Året etter kom *Stálobursa*, *Máistte dás!* og *Kloavnnad MacBeth*. I år 2000 var turen kommet til *Vølunds kvad* (*Vølundda mitalus*), *Beaivváš badjána*, *Eatni váibmu vardá* (En mors hjerte blør) og *Revisoren* (*Dárkkisteaddji*). I 2002 var det en oppsetning om John Savio, og den nevnte *Ronja Rievvárnieida*.

Teatersjefstillingen er en åremålsstilling på 6 år. Alex Scherpf sin periode gikk ut i desember 2002.

Som ny teatersjef for *Beaivváš Sámi Teáhter* er tilsatt Harriet Nordlund, opprinnelig fra Jokkmokk kommune, utdannet skuespiller. I de seinere har hun vært regissør for flere store teateroppsetninger, bl.a. i *Beaivváš*. Hun tiltrådte 20. januar 2003.

5.11 Samisk filmfestival

Den nordiske filmfestivalen var lagt til Kautokeino i 2002 i forbindelse med at Samisk filmfestival ble arrangert for 6. gang. Samisk filmfestival ble holdt første gang var i 1997.

Samiske filmfestivalen holdes helga før påske, dvs. palmehelga som del av Påskefestivalen. Initiativet kom fra Nils Thomas Utsi i 1995 som lenge hadde sett etter ideer som kunne styrke teatermiljøet og skape et filmmiljø i Kautokeino. Han fikk respons fra kommunen og midler til å besøke filmfestivaler i bl.a. Frankrike og Canada. Her fikk han ideer og kunnskaper slik at han kunne gå i gang med planlegging. Filmfestivalen ble en suksess, ikke minst fordi det ble vist gamle filmer fra samisk miljø, bl.a. den første Lailafilmen fra midten av 1920-tallet og *Per Høsts Samejakki* fra 1959. Besøkstallet var rimelig bra.

Filmfestivalen førte anonym tilværelse, men da man søkte og fikk Nordisk Filmfestival til Påskefestivalen i Kautokeino 2002, ble den samiske filmfestivalen kjent

over hele Norden. Besøkstallet var på over 1600. Filmentusiastene har de siste årene fått en støtte på rundt en halv mill. kr. fra Norsk Filminstitutt, Nord-norsk filmsenter og Sametinget. I 2003 var besøkstallet rundt 1300. Midlene er små i forhold til ambisjonene. For 2004 er det planlagte temaet urfolk. Dette krever betydelig mer midler enn bare en halv mill. kr., sier Anne Lajla Utsi som de siste årene har hatt ansvaret for arrangementet (om TV-programmer og TV-filmer, se Vedlegg III).

5.12 Áilluhaš' musikkpris

Nils Aslak Valkeapääs musikkpris (Áillohačča musihkkabálkášupmi) ble opprettet da han fylte 50 år (23. mars 1993). Musikkprisen består av 15 000 kr. og et diplom. Prisen utdeles hvert år til "en same som har gitt vesentlig bidrag til utviklingen av samisk musikkliv, og som sjøl er aktiv utøver."

Det er kommunen og sameforeningen som har satt opp prisen. De har representanter i juryen som forøvrig består av en representant fra NSR og en fra Sámi musihkkáriid searvi. I forbindelse med prisutdelingen får vinnerne anledning til å gi en konsert.

Den første musikkprisen ble tildelt Mari Boine i forbindelse med hennes konsert skjærtorsdag 8. april, påsken 1993. Den unge Karasjok-joikeren Johan Anders Bæhr fikk musikkprisen for 1994. Konserten ble holdt sammen med oppretteren av prisen, Nils Aslak Valkeapää, på det nyåpnede Baktehárfi.

Også ved den 3. utdelingen tilfalt musikkprisen en tradisjonsbærer, Ole Larsen Gaino (Lásse-Ovlla). I likhet med de andre prisvinnere, har også han vært med på MC- og CD-utgivelser. I 1996 gikk musikkprisen på 15 000 kr til Wimme Saari fra svensk Karesuando. Hans utgangspunkt er tradisjonell joik, men slik som Áilluhaš, har han på sin måte fornyet joiken og integrert mer moderne etno-musikk i joiken.

ÁILLOHAŠ' MUSIKKPRIS

- 1993: Mari Boine, Kárášjohka
- 1994: Johan Anders Bæhr, Kárášjohka
- 1995: Ole Larsen Gaino, Guovdageaidnu
- 1996: Wimme Saari, Karesuando
- 1997: Roger Ludvigsen, Guovdageaidnu
- 1998: Inga Juuso, Guovdageaidnu
- 1999: Áilu A. Gaup, Guovdageaidnu
- 2000: Sančuari, Guovdageaidnu
- 2001: Johan Sara jr., Áltá
- 2002: Frode Fjellheim, Trondheim
- 2003: Intrigue, Kárášjohka
- 2004:

5.12 Sámi Grand Prix fortsetter i samme spor som før

I årene fra 1993 og de neste 5 år skjedde det ikke store forandringer med Sámi Grand Prix-arrangementet, på tross av sterk kritikk i mediene både når det gjaldt manglende planlegging og organisering, og ikke minst svikt og rot under selve Sámi Grand Prix-arrangementet. Dette skyldtes nok for en stor del at mye var basert på sameforeningens frivillige krefter, mangel på dyktige organisatorer og skifte av nøkkelpersonell. Etter hvert ble mange detaljer finpusset, og det hele fungerte bedre, ikke minst takket være at man fikk rutiner til å sitte. Fra midten og slutten av 1990-tallet er generalprøvene og konserten blitt noe mer profesjonelt gjennomført. Folk strømmet til og stemningen har vært høy. Men problemfritt har det ikke vært.

Anne Lajla Utsi har hatt ansvaret 3 ganger, første gang i 1993 da hun var bare 20 år. Hun var også festivalansvarlig i 1996 og 1997. Året etter hadde Ole Johan Oskal ansvaret, og i 1999 var Elisabeth Heilmann Blind engasjert som festivalansvarlig. Runar Green kom til påskefestivalen i 1997. Han ble i 2000 engasjert som produsent for Samisk musikkfestival. Siden da har han hatt det overordnede ansvar.

5.14 Omorganisering i 1998

På slutten av 1990-tallet skjedde det store forandringer med påskearrangementene. I 1998 ble musikk delen av Påskefestivalen omorganisert.

Årsaken var at Guovdageainnu sámiid searvi omsiden hadde innsett at foreningen ikke maktet å arrangere Grand Prixen ved frivillighet og kun én person engasjert i selve arrangementet. Det måtte komme en forandring. Sameforeningen søkte kontakt med Kautokeino kommune og Beavvváš sámi teáhter. Dette samarbeidet resulterte i et eget utvalg som hadde ansvaret for alle arrangementene hele påskeuka. Det ble søkt midler. Påskefestivalen kom som egen post på Statsbudsjettet med ca. 300 000 kr., men etter et par år ble posten strøket og arrangørene måtte søke om midler i fellesposten for festivaler.

5.15 Samisk Musikkfestival stiftet i 2000

Samarbeidsutvalget mellom sameforeningen, kommunen og teatret ble sommeren 2000 formalisert ved å opprette en stiftelse: Samisk Musikkfestival. Stiftelsens budsjett har vært på 1,7 mill. kr. pr. år. Styret ledes av næringssjef Leif Halonen fra Guovdageainnu sámiid searvi, og fra Beavvváš kommer teatersjef Alex Scherpf.

Men det fortsatte med bitende kritikk mann og mann i mellom og med skarpe kommentarer i mediene. Hvorfor har ikke kritikken forstummet og hva er de viktigste ankepunkter?

Under tittelen "Musikkfestivalen 2002 i Kautokeino" (Altaposten 16.4.02) skriver en som "var med i finalen (joikedel) for 10. gang i Sámi Grand Prix i år" at det "aldri før har vært så dårlig informasjon om hva som skal skje".[...]. Flere av joikerne

ringte til meg for å spørre om hva som skulle skje." I tidligere år har det vært sendt "brev i god tid før SGP om alt som skulle skje før og etter finalen." Innsenderen forteller om arbeidet med å få tak i informasjon, med tillyste prøver som blir avlyst eller utsatt. Også under generalprøven og finalen svikter det: "I år var det for det meste bare rot." Det var heller ikke ordnet med rom for finaleledetakere, og etter finalen ble han tilbudt rom hos en privatperson. "Arrangørene vet jo at hvert år er det 10 joikere og 6 sangere som er med i finalen, og da bør de kunne reservere tilsvarende plasser, slik de gjør til alle de andre som er involvert i musikkfestivalen".

Denne kritikken er på sett og vis besvart noen dager før av Alex Scherpf og Runar Green (Altaposten 11. og 14.4.2002). Scherpf skriver at like sikkert som "festivalen", "er det at rabalderet kommer i etterkant". Spørsmålet er om man kan komme med konstruktiv kritikk i forkant?

Scherpf vedgår at ved å flytte en konsert tett før det skal holdes, så "led alle under det, ikke bare joikere.[...]. Konferansierer [...] jobbet som helter under selve arrangementet, underinformert og underprioritert som det var." Han vedgår at joikerne måtte vente, "men dette gjaldt også pauseinnslagene, musikkinnslagene og konferansierene." Han lister selv opp en lang rekke forhold som gikk galt, også på konserter tidligere i uka, men "At vi ikke lykkes med alt vi foretar oss får publikum ha oss unnskyldt." Scherpf konkluderer med dette: "Med andre ord; sammentreff av flere uheldige omstendigheter førte til at elefant-arrangementet SPG snublet på et avgjørende tidspunkt."

En større innrømmelse fra de ansvarlige er det vanskelig å få! Likevel liker han ikke å få berettiget kritikk: "Jeg synes det er uendelig trist at festivalen, dens deltagere og arrangør skal få skrevet ettermålet sitt av sure og dårlige informerte lyseslukkere som i sin iver etter å fremsette "bitende" beskyldninger lar all saklighet fare." Og han fortsetter: "Det [kritikken] er etter mitt skjønn smålig på grensen til det sjofle."

Scherpf tar ingen selvkritikk, men tvertimot slår han fast følgende; "i 1998 lå hele musikkfestivalen med brukket rygg og 340 000 kroner i gjeld. I dag er gjelden borte og festivalen lever i beste velgående." I 2002 hadde Samisk Musikkfestivalen fortsatt over 550 000 kr. i gjeld. Og nesten like stor etter 2003 arrangementet!

I sitt innlegg går Runar Green sterkt i rette med redaktøren i den samiske avisen Áššu som har påstått at det er for lite samisk musikk og at festivalen har liten kontroll med økonomien. Green tilbakeviser kritikken om for lite samisk musikk. Samisk musikk er et vidt begrep som omfatter både tradisjonell og moderne joik med gitarakkompagnement, popmelodier og visesang skrevet og/eller framført på norsk eller samisk av samemantallsførte personer.

Áššu-redaktøren var kritisk til festivalens økonomiforvaltning, men Green tilbakeviser kritikken med at "Samisk Musikkfestival mottar småpenger i støtte hvis vi sammenligner oss med andre festivaler."

I ettertid ser det ut til at redaktøren er inne på noe sentralt. I hele kommunen bor det 3000 mennesker, og selv om folketallet dobles i påsken, kan man ikke sammenlignes med f.eks. Quartfestivalen i Kristiansand (65 000 innbyggere). Prosjektlederen (Altaposten 18.11.2002) oppgir at det var rundt "200 presseakkrediterte ved årets festival". NRK Sameradioen aleine hadde fått 30 fribilletter til alle forestillinger for sine tilsatte. "Áššu og Sámi Áigi kommer med 7-8 journalister hver. Vi vet at det ikke er så mye arbeid!", uttalte stiftelsens leder, Leif Halonen (Ságat 16.11.2002).

Produsenten opplyste at underskuddet var på over en halv mill. kr. Han viser til at billettsalget ikke gir nok inntekter, og nevner et eksempel: "D'sound konserten; av de 200 som var innenfor dørene (helt fullt) var det 127 presseakkrediterte."

I 2002 hadde de ansvarlige arrangørene lagt opp til flere konserter enn noen gang før. Det var flere arrangementer parallellt både om ettermiddagen og om kvelden. Flere av de mest kjent samiske artister som har opptrådt på store arrangementer i utlandet, var engasjert. Når de så tar tilnærmet samme honorar for å opptre for et publikum på 500-600 mennesker som i utlandet kanskje samler det tidobbelte, har arrangørene mistet kontrollen over økonomien. Og det før festivalen. Det blir heller ikke bedre når de mindre kjente amatørerne begynner å forlange høye honorarer for korte opptredener på scenen. Konsekvensen er at styret i Samisk Musikkfestival har søkt Kautokeino kommune om et tilskudd på over en halv million kroner. Dette er stikk i strid med det styremedlem Alex Scherpf skrev i avisen bare et halvt år i forveien.

5.16 Håp for framtiden

Det er likevel håp om at påskefestivalen tar seg opp etter nedturene ved årtusenskiftet. Arrangørene har vel lært nå at det ikke deles ut et urimelig høyt antall fribilletter til mediene og ellers at de er restriktiv med akkredikasjoner til alle andre. Bare hvis Samisk Musikkfestival reduserer sitt program ytterligere og dessuten lar være å engasjere de dyreste samiske artister, vil økonomien rette seg opp uten at publikum svikter. Det er viktigere å bygge opp nye, unge folk enn å engasjere kostbare, etablerte artister. Festivalledelsen må tenke som Molde. Klubben bygde opp fotballspilleren Ole Gunnar Solskjær, og solgte så ham for en billig penge til Manchester United. Hvis Molde hadde ønsket det, hadde de ikke råd å kjøpe ham tilbake, - og det er slett ikke sikkert at han ville tilbake til Molde. På samme måte kan stiftelsen i årene framover bringe fram i lyset nye talenter, som man kanskje seinere ikke har råd å engasjere. Men da har Samisk Musikkfestival gjort en tjeneste for unge artister nye uttrykksformer i samisk kultur.

5.17 Samiske navn

Flere navn kan vanskelig å kjenne igjen, selv for lokalkjente folk. Derfor kan denne

lista være til hjelp. Ellers er stedsnavn Guovdageaidnu forkortet Guovd., og Kárášjohka til Kár. Lista har 46 navn; offisielle og samiske; 31 kvinnenavn og 15 mannsnavn.

Enkelte navn har før hatt negativ klang. De har fått positiv valør og er akseptert. Prosessen i akseptering av samiske navn har de siste årene gått fram. Med bakgrunn i denne utviklingen er det naturlig å ta med en del sentrale navn fra Sámi Grand Prix.

Samiske personnavn

Anders P. Bongo/Bongg' Ánte	Jan Ole Hermansen/Heikko Bier Ántte Jan Ole
Marit Gunhild Bongo/Heikena Máret Gutnil	Siv Hermansen/Heikko Bier Ántte Siv
Marit Anne Sara Buljo/Lemmona Máret Ánne	Berit Anette Hætta/Lemet Juhána Inggá
Nils Henrik [Nicko] Buljo/Mihkelaš Heaikka	Anette
Nils Heandarát	Mathis S. Hætta/Márjon Simmona Máhtte
Anders Nils J. Eira/Mihkkala Joavvna Ánte	Susanne J. Hætta/Lemet Juhána Susánná
Niillas	Wenche Marie Hætta/Ovllá Issáha Wenche
Anne Inger Eira/Hánske-Niillasa Niillsa "Tre-Niga" Ánne Inger	Berit Anne Nango/Tre-Máhte Biret Ánne
Aslak Anders N. Eira/Áilen-Nigá Niillasa Ánte	Ellen Oskal/Oskal-Máhte Ántte Elle
Ellen Solbritt Eira/Hánske Niillasa Juhána	Mathis A. Oskal/Oskal-Máhte Ántte Máhtte
Elle	Berit I. Sara/Mihkkel Issáha Biret
Inger Anne Eira/Ráikku Márjá Inger Ánna	Ellen Inga Eira Sara/Hánske-Niillasa Ellen
Johan Anders M. Eira/Jusse-Mihkal Juhán	Ingá
Ánte	Inga Berit N. Sara/Pieraš Niillasa Ánte
Johan Mikkel J. Eira/Mihkkala Joavvna Juhán	Niillasa Biret
Mihkkal	Mikkel M. Sara/Áslaga Máhte Mihkkal
Johan N. N. Eira/Hánske-Niillas Juhán	Ellen Anne Siri/Marjon Ovllá Risten Ánne
Marit Elisabeth Eira/Hánske-Niillasa Niillasa	nieida; Ellen Ánne
"Tre-Niga" Máret	Inger Marie Sokki/Ánden Mikku Inger Márjá
Marit Gaup Eira/Šelgon Joreha Máret	Ellen Marit Eira Solbakke/Áilen-Nigá Elle-
Nils N. Eira/Hánske-Niillasa Niillas	Máret
Ole Larsen Gaino/Lásse Ovllá	Marit Tornensis/Tre-Máhte Inggá Máret
Inger Marie Eira Gaup/Hánske Niillasa Inger	Berit Ellen Utsi &
Kristine Sara Sara Gaup/Áslaga Mihkkala	Karen Margrethe Utsi &
Sárá	Marit Susanne Utsi/"Tre-Biera" (Beppe)
Kristine Somby Gaup/Mádena Máhte	nieiddat
Ristiinna	Johan Ánte Utsi/Lávre Risten Ánne Juhán
Per J. Gaup/Šelgon Joreha Bierá	Ánte
Berit Anne Oskal Kemi/Oskal-Máhte Ántte	Sara Inga Utsi/Lávre Johan Ántte Sárá Ingá
Biret Ánne	Ellen Sara Vars/Nilse-Niillasa Bireha Elle
	Sárá

Muntlige kilder: Johan Mathis Gaup, Runar Green, Isak Samuel Hætta, Nils Mathis O. Hætta, Anne Lajla Utsi, Nils Thomas Utsi.

Skriftkilder: Altaposten (1974-2002), Finnmark Dagblad (1972-2002), Áššu og Min Áigi (1997-2002)

Sámi Grand Prix 1990-2003

<p>1990 Sámi Grand Prix/JOIK</p> <ol style="list-style-type: none"> Johan Anders M. Eira, Guovd: <i>Guovdageainnu suohkan</i> Ánte Mihkkal Gaup, Guovd: <i>Luonddu-olbmo luohhti</i> Ingor Ántte Áilu A. Gaup, Guovd: <i>Luobas</i> John Steinar Baal, Guovd: <i>Giđđa beaivváš</i> Ole Larsen Gaino, Guovd: <i>Edmund Grønmo"</i> <p>1991 Sámi Grand Prix/JOIK</p> <ol style="list-style-type: none"> Anders Nils J. Eira, Máze: <i>Anders Nils Eira</i> Johan Mikkel J. Eira, Máze Ingor Ántte Áilu A. Gaup, Guovd. Johan N. Eira, Máze <p><u>Earát:</u> Mathis S. Hætta Máze, Johan Anders M. Eira, Guovd.</p> <p>1992 Sámi Grand Prix/JOIK</p> <ol style="list-style-type: none"> Anders Nils N. Eira, Máze: <i>Johan M. Kemi</i> Ellen Marit Eira Solbakke, G: <i>Niillas Ingá</i> Ellen Inga Eira Sara, Guovd: <i>Hans Ole</i> <p><u>Earát:</u> Anders P. Bongo, Guovd: <i>Bieraš Ánte</i>, Johan Anders M. Eira: <i>Bákteváre searat</i>, Johan Mikkel J. Eira, Per J. Gaup, Guovd: <i>Per J. Gaup</i>, Nils P. Vars: <i>Nilsse Bier Niillas</i></p> <p>1993 Sámi Grand Prix/JOIK</p> <ol style="list-style-type: none"> Marit Gaup Eira, Guovd: <i>Mihkkal Johán</i> Anders P. Bongo, Guovd: <i>Máret Ellen Áne</i> Johan Nils N. Eira, Máze: <i>Elen Solbritt</i> <p><u>Earát:</u> Anders Nils J. Eira, Máze: <i>Mihkkala Joavvna Ingá</i>, Marit Anne Sara Buljo, G: <i>Sámi mánážat</i>, Nils P. Vars, Guovd: <i>Nils P. Vars</i>, Per J. Gaup, Guovd: <i>Mihkkala Joavvna John Heandarát</i>, Ellen Inga Eira Sara, Guovd: <i>Grethe</i>, Johan Mikkel J. Eira, Máze: <i>Nils Jørgen</i></p>	<p>1990 Sámi Grand Prix/SANG</p> <ol style="list-style-type: none"> Sáve (Ellen Vuolab/Magnus Vuolab), Kár: <i>Muital midjiide</i> Leif Isak Eide & Inger Marie Oline Gaino, Guovd: <i>Ođđa bálgát</i> Mattis Hætta, Guovd: <i>Guoibmi</i> <p><u>Earát:</u> Irene Pettersen, Kár: <i>Ráhkásan</i>, Lars Olof Juuso, Karesuando: <i>Lei go dat imaš?</i>, Leif Wigelius, Deatnu: <i>Lásse</i></p> <p>1991 Sámi Grand Prix/SANG</p> <ol style="list-style-type: none"> Marit Elisabeth Hætta Øverli, Máze: <i>Jaddá go beaivvi?</i> Siv Tanja Gaup, Guovd: <i>Stuora illu</i> John Arvid Johnskareng, Kár: <i>Ráfi áibbaseapmi</i> Sáve, Kár: <i>Govvagirji</i> <p><u>Earát:</u> Niko Valkeapää, Enontekiö & Marie Kvermmo, Troms: <i>Luodda</i>, Ingor Ántte Áilu A. Gaup, Guovd: <i>Luonddu lávlla</i></p> <p>1992 Sámi Grand Prix/SANG</p> <ol style="list-style-type: none"> Audhild Valkäinen, Kár: <i>Máná eallinmokta</i> John Arvid Johnskareng, Kár: <i>Fuomaš dál</i> Jan Ole Hermansen, Máze: <i>Muittut du birra</i> Mattis S. Hætta, Máze: <i>Váibmo šiella</i> Ingor Ántte Áilu A. Gaup: <i>Vuohtun lávlla</i> Ellen Solbritt Eira, Máze: <i>Modji máizada</i> <p>1993 Sámi Grand Prix/SANG</p> <ol style="list-style-type: none"> Ann Mari Andersen, Guovd: <i>Ráhkisvuohta seamma lea</i> A el nieiddat, Angeli: <i>Háliidan dánsut</i> Anne Inger Eira, Máze: <i>Niehku</i> <p><u>Earát:</u> Jan Ole Hermansen, Máze: <i>Čuvges ijat</i>, Irene Pettersen, Deatnu: <i>Eadnáí</i>, Ingor Ántte Áilu Gaup, Guovd: <i>Eallima eallin</i></p>
---	--

1994 Sámi Grand Prix/JOIK

1. Aslak Anders N. Eira, Kár: *Mathis Rasmus*
1. Johan Nils N. Eira, Máze: *Juhána Per Juhán*
3. Anders Nils J. Eira, Máze: *Nils Ove*
Earát: Anders P. Bongo, Guovd. *Heiken Májjá*, Ellen Marit Eira Solbakke & Klemet Amund Eira, Kár: *Ánte Niillas*, Johan Mikkel J. Eira, Máze: *Juhán Issát*, Ellen Inga Eira Sara, Guovd: *Máret Ingá*, Johan Anders M. Eira, Guovd: *Juhán*, Marit Gaup Eira, Guovd: *Anne Kirsten*, Marit Anne Sara Buljo, Guovd: *Per Johan*

1995 Sámi Grand Prix/JOIK

1. Aslak Anders N. Eira, Kár: *Nils Lars*
2. Anders P. Bongo, Guovd: *John Heandarát*
3. Anders Nils J. Eira, Máze: *Issát*
Earát: Inger Marie Eira Gaup, Máze: *Máhtte Niillas*, Jørgen Stenberg, Malå: *Raekkerbákti*, Johan Nils N. Eira, Máze: *Biret Láilá*,
7. Inger Marie Sokki Hætta, Guovd: *Alddožat*, Ingor-Ántte Áilu A. Gaup, Guovd: *Jon Olav Andersen*, Ole Larsen Gaino, Guovd: *Egan Joavvna Ásllat*, Mikkel M. Sara, Čuđejohka, Guovd; *Mikkel M. Sara*

1996 Sámi Grand Prix/JOIK

1. Anders P. Bongo, Guovd: *Mikkel Ánná* (30 p)
2. Ellen Inga Eira Sara & Mikkel M. Sara, Guovd: *Johnny Máhtte* (24 p)
3. Marit Gaup Eira, Guovd: *Migon Jorgen*
4. Kristine Somby Gaup, Guovd: *Mihkkal Biera* (20 p)
5. Mathis A. Oskal (Oskal-Máhte Ántte Máhtte), Guovd: *Per Ole* (18 p)
6. Ole Larsen Gaino, Guovd: *Simit Ristena Håkon* (13 p)
7. Johan Anders M. Eira, Guovd: *Gran Canaria* (12 p)
7. Ánte Mihkkal Gaup, Guovd: *Ingor Johán* (12 p)
9. Marit Anne Sara Buljo, Guovd: *Sárá*

1994 Sámi Grand Prix/SANG

1. Niko Valkeapää, Enontekiö & Inger Marie Oline Gaino, Guovd: *Duinna gávnnađit*
2. Jan Ole Hermansen, Máze: *Moraš čalmmiid*
3. Marit Tornensis, Máze: *Dál buot čuovggat lea čuvvgodan*
Earát: Marit Susanne Utsi, Máze: *Ráfi sidjiide*, Siv Hermansen, Máze: *Min eallin*, Eva Slyngstad, Trøndelag: *Lávlla mánnái*

1995 Sámi Grand Prix/SANG

1. Niko Valkeapää, Enontekiö: *Vádjolus*
2. Hilde Holmestrand, Kár: *Báhtaran*
3. Marit Susanne Utsi, Máze: *Lihkolaš*
4. Inger Anne Eira & Ellen Solbritt Eira, Máze: *Ráfi álbmud*
5. Wenche Marie Hætta, Guovd: *Duohtavuohhta nu mo lea*
6. Berit Anette Hætta, Guovd: *Galbma arvečalmmid liggejit*
7. Anne Merethe Siri & Ellen Anne Siri, Guovd: *Diedđat go?*

1996 Sámi Grand Prix/SANG

1. Nils Henrik [Nicko] Buljo, Máze: *Go beaivváš badjána*
2. Jan Ole Hermansen, Máze: *Čiegusvuoda gažaldat*
3. Hilde Holmestrand, Kár: *Okto*
4. Ingor Ántte Áilu A. Gaup, Guovd: *Ođđamállet luohiti*
5. Marit Susanne Utsi, Máze: *Dušše sánit*
5. Anja Vesterheim, Evenskjer: *Vievdan*
7. Ellen Sara Vars, Guovd: *Gáldu mii ii guorran goassege*
8. Marit Elisabeth Eira & Mathis Mienna, Guovd: *Olmáivuohhta*
9. Anja Guttorm Graven, Kár: *Buorre olmmoš*
10. Berit Ellen Utsi & Karen Margrethe Utsi, Máze: *Mu eallima illu*

1997 Sámi Grand Prix/JOIK

1. Marit Gaup Eira, Guovd: *Hilbon Májjá*
2. Inger Anne O. Nilut, Guovd: *Mikkel*
3. Johan Anders Bær, Kár.

Earat: Anders P. Bongo, Guovd: *Náššá*, Mathis A. Oskal, Guovd: *Per Thomas*, Ellen Marit Oskal, Guovd: *Máret Elle*, Tore Bongo, Áltá: *Lemet Hánssa Haldor*, Ingor-Ántte Áilu A. Gaup, Guovd: *Svein Egil*, Jan Ole Hermansen, Máze: *Jan Ove William*, Nils Johannes Somby, Kár: *Ávju*

1998 Sámi Grand Prix/JOIK

1. Nils Jørgen Utsi, Máze: *John-Máhtte*
2. Anders P. Bongo, Guovd: *Mikkel*
3. Marit Gaup Eira, Guovd: *Ánden-Mikku*

Earát: Anders Nils J. Eira, Máze: *Mihkkal*, Anna Reeta Niemelä Hetta, Enontekiö: *Matias*, Nils Johannes Somby, Kár: *Ann Kristine*, Mikkel Nils A. Bæhr, Kár: *John Henrik Eira*, Mathis Oskal, Guovd: *Njárggahas*, Johan Anders M. Eira, Guovd: *Njeallju*, Aslak Anders N. Eira, Kár: *Piera*

1999 Sámi Grand Prix/JOIK

1. Berit Anne Oskal Kemi, Guovd: *Dovnnas luohiin*

2. Aslak Anders Eira, Kár: *Lise*

3. Anders Nils J. Eira, Máze: *Ivar*

Earát: Ellen Oskal, Guovd: *Gáibme siessál*, Nils Lars Eira, Kár: *Káre Niillas*, Kristine Sara Sara Gaup, Guovd: *Silke-giehta*, Berit Anne Nango, Máze: *Elle Marianne Hætta*, Lars-Anders Kuhmunen, Kiruna: *Dološ áigi*, Johan Anders M. Eira, Guovd: *Vuoján*, Susanne J. Hætta, Oslo: *Jan Henrik*

2000 Sámi Grand Prix/JOIK

1. Lars-Anders Kuhmunen, Kiruna: *Gabnaduottar*

2. Karen Berit Sara Nedrejord, Kár: *Máret Elle Mihkkal*

3. Ole Larsen Gaino, Guovd: *Majlis Skaltje*

Earát: Anders Nils J. Eira, Máze: *Inga Máret Eline*, Ingor-Ántte Áilu A. Gaup, Guovd: *10*

1997 Sámi Grand Prix/SANG

1. Berit N. Sara, Máze: *Min eanan*

1. Anne Inger Eira, Máze: *Don*

3. Marit Susanne Utsi, Máze: *Dutnje*

3. Sven Henriksen, Oslo: *Etniid moraš*

5. Mattis S. Hætta, Máze: *Min eallinvuohki*

6. May Helene Hetta, Guovd: *Háliidan*

1998 Sámi Grand Prix/SANG

1. Anja K. Vesterheim, Evenskjer: *Guoros váibmu*

2. Lars Andreassen, Drag: *Garra ednam*

3. Ingor Ántte Áilu A. Gaup, Guovd: *Giđđa luohiti*

Earát: Marit Susanne Utsi, Máze: *Álo*, Berit Margrethe Oskal & Risten Turi, Guovd: *Áhcázan*, John Henrik Mienna, Kár: *Mu ustit*

1999 Sámi Grand Prix/SANG

1. Anja K. Vesterheim, Evenskjer: *Boares muitu*

2. Sven Henriksen, Oslo: *Báze dearvan eatnamii*

3. Wenche M. Hætta Mjøen, Áltá: *Dutnje*

Earát: Marit Susanne Utsi, Máze: *Buot*, Anne Kristine Gaup, Kár: *Gákti*

2000 Sámi Grand Prix/SANG

1. Marit Susanne Utsi, Máze: *Duinna*

2. Anne Gro Gaup, Guovd: *Muital munnje*

3. Anne Marge Päiviö, Karesuando: *Váimmu illu*

Earát: Biret Margit Hætta, Máze: *Giellavealgu*, Siv Hermansen, Máze: *Riggodat*, Sirmania 71 D/N, Deatnu: *Mu dovddut*

2001 Sámi Grand Prix/JOIK

1. Anfissa Agueeva, Olenegorsk: *Meles*
2. Mathis A. Oskal, Guovd: *Ruvaš nieiddat ja buolaš bártnit*
3. Kristine Sara Gaup & Kirsten Marit Olsen, Guovd: *Lemet Inga Marja*
4. Inga Berit Sara, Guovd: *Anne Merethe*
5. Ellen Marit Eira Solbakke, G: *Siidda eamit*
Earát: Anne Berit Peltopära, Kár: *Tor Morten*, Anders Nils J. Eira, Máze: *Biret*, Ole Larsen Gaino, Guovd: *Johan Sara jr.*, Marit Gunhild Bongo, Guovd: *Maila Risten*

2002 Sámi Grand Prix/JOIK

1. Ellen A. Oskal, Guovd: *Elle Sára Oskal*
2. Kristine Sara Gaup & Kirsten Marit Olsen, Guovd: *Hánssa Roy*
3. Ole Larsen Gaino, Guovd: *Egan Máreha Niillas Mihkkala Elle Máret*
4. Marit Gaup Eira, Guovd: *Maj Cecilie*
5. Inga Berit & Marit Sara, Guovd: *Bieraziid Lásse*
Earát: Anders Nils J. Eira, Máze: *Allen máhka*, Domna Homuk, Lovozero: *Lujávr*, Susanne J. Hætta, Oslo: *Johan Mihkkal*, Ingor-Ántte Áilu A. Gaup, Guovd: *Mikko Máhte*, Johan Anders M. Eira, Guovd: *Ingá Márjá*

2003 Sámi Grand Prix/JOIK

1. Marit Gaup Eira/Šelgon Joret Máret, Guovd: *John Martin*
2. Lill-Therese H. Varsi, Sirma: *Máret Elle*
3. Risten Marja Inga & Eli Anne Guttorm, Bardu: *Janita*
3. Kristine Sara Gaup & Kirsten Marit Olsen, Guovd: *Wenche Synnøve Sara*
Earát: John Steinar Baal, Guovd: *Hilat oššot*, Anfissa Agueva & Domna Klomjak, Lovzero, Susanne J. Hætta, Oslo: *Marit Inger Solveig*, Ole Larsen Gaino, Guovd: *Juhána Biera nieida* Thomas Marainen, Sopp: *Bierra Nisse*. Biret Risten Sara & Rávdná Anti Guttorm *Liv Anita*

2001 Sámi Grand Prix/SANG

1. Sofia och Anna, Gällivare: *Meahci mánná*
2. Wenche Hætta Mjøen & Annbjørg Hætta, Guovd: *Girdilan*
3. Elvira Galkina, Lovozero: *Duottar savkala munnje*
Earát: Marit Susanne Utsi, Máze: *Du haga*, 2xOskal, Guovd: *In dieđe vel*, Laila Aleksandersen & Anne Marge Päiviö: *Girdimen*

2002 Sámi Grand Prix/SANG

1. Elvira Galkina, Lovozero: *Immel Agk*
2. Kristina Nordling, Härnösand: *Stállu*
3. Sara Inga Utsi & Johan Ánte Utsi, Guovd: *Láhppon*
Earát: Marit Susanne Utsi, Máze: *Oabbá*, Siri Broch Johansen, Deatnu: *Mo nu gis lea?*, Jiella, Ohcejohka: *Čeavli*

2003 Sámi Grand Prix/SANG

1. Sofia Jannok, Gällivara: *Liekkas*
2. Elen Solbritt Eira, Máze: *Gollerássi*
3. Dj Ante & Annbjørg Hætta, Guovd: *Cumma*
Earát: Inger Marie Nilut, Guovd: *Bisán*, 2xOskal, Guovd: *E gelat juoigame*, Aksel-Ánte Hætta, Oslo: *Áiggi mield* Eva Jeanette Iversen, Kár: *Go dovddastin*

6. PÅSKEFESTIVALEN 2003

Påskefestivalen i Kautokeino har vært og holder fortsatt stillingen som en av de store festivalene, ikke bare i Finnmark, men også i nord-norsk sammenheng.

Det var 50 år siden den første reinkappkjøringen ble arrangert på elveisen under brua, og det er over 30 år siden den første offentlige joikekonserten ble arrangert. Også den klassiske konserten hos Juhls har en 30-årig tradisjon, mens Samisk filmfestival ble arrangert for 7. gang og snøscootercross for 5. gang. Mye har forandret seg i årenes løp. For å få et bedre tidsperspektiv, er det aktuelt å ta utgangspunkt i årets påskefestival. Dette kan man gjøre ved å se på forhåndsomtaler, avisenes ekstra-nr., omtale av de enkelte begivenheter og arrangørens informasjon.

6.1 Forhåndsomtale

Allerede i februar 2003 hadde de samiske aviser og lokalaviser som Min Áigi, Áššu, Ságat, Altaposten og Finnmark Dagblad (FD) annonser om innsending av prøve på sang og joik til Sami Grand Prix, og de første forhåndsomtaler av arrangementer og enkeltbegivenheter som skulle finne sted, hvilke filmer som skal vises på Samisk filmfestival, og fra snøscootercross, reinkappkjøring og andre arrangementer. Dessuten har både Kautokeino kommune og Påskefestivalen egne hjemmesider på Internett, særlig på www.easter-festival.no der man hele programmet og en del omtaler av arrangementer og artister. Dessuten finnes en del stoff også på www.kautokeino.no.

Den første festivalavisen var Áššu nr. 27/03 "Påskefestivalen i Kautokeino 11.04.- 21.04.2003" på 32 s. med påskeprogrammet på samisk og norsk, omtaler av arrangementer og de opptredende artister. Annonser utgjør nesten halvparten av avisen, derav flere helsides annonser. Avisen er i moderne lay out, men ikke helt oversiktlig.

Min Áigis påskeekstra "Guovdageainnu beassázat. Kautokeino påskefestival" kom 11.april 2003, også med 32 s., derav 9 annonsesider. Også dette ekstranr. er på samisk og norsk med presentasjoner av arrangementer og de enkelte aktører. Dette nr. har strammere layout og er derfor mer leservennlig enn Ássus ekstranr.

Det tredje er Finnmark Dagblads "Påskemagasinet" fra 11. april 2003, på norsk med 36 s. Her er det bare fire-fem sider om Kautokeino, og et tilsvarende sideantall om Karasjok.

Altaposten hadde ikke påskeekstra, men minst like fyldige omtaler av påskefestivalen som FD. De enkelte arrangementer som omtales her, er bl.a. Samisk filmfestival, konsertene langfredag, reinkappkjøringen og Sámi Grand Prix.

6.2 Sámi filbmafestivála - Samisk filmfestival

Filmfestivalen legges i forkant av påskehøgtiden; palmehelgen. Det ble vist mange

filmer med samiske temaer og noen filmer hadde også samiske aktører eller regissører. Med kortfilmer - spesielt laget av samiske ungdommer, kom man opp i nesten ti premierer. Det ble også vist noen fjernsynsproduksjoner. Blant de mest kjente filmer var *Svidd neger* som hadde Norgespremiere noen dager i forveien, men som feilaktig er ført opp med premiere i Kautokeino. En annen kjent film var den russiske filmen *Gjøken* - en vakker og varm film fra den russiske tundraen, der Anni-Christina Juuso (i avisene omtalt som Anneristen Juuso!) fra Kuttainen i Sverige hadde en av hovedrollene. Filmen hadde fått nærmere 20 priser i Russland og andre land. Filmen fikk festivalens Čoarvvu-prisen (publikumspris).

Med stort og smått ble det over tre dager (11.- 13. april) vist et 20 talls produkter. Med solgte og gratis billetter var det rundt 1300 som var innom festivalen. Produsenten for Samisk filmfestival, Anne Lajla Utsi, var meget fornøyd både med framvisningene og tilskuertallet. Det var et par hundre flere innom filmfestivalen i 2003 enn de første årene.

6.3 Sámi Grand Prix

Sámi Grand Prix ble arrangert for 14. gang, med ti joiker og sju sanger. Alle som hadde meldt seg på joikekonskurransen, kom med. Av de noe over ti som hadde meldt seg til sangdelen, var sju plukket ut.

Arrangementet har de seinere år vært perfekt når det gjelder forhåndstale og PR, forestillingen starter presis fordi NRK Sámi Radio har direkte overføring, og programlederne er klare og presise i sine annonseringer. Mens juryen arbeidet, ble Áillohaš-prisen delt ut til Karasjok-gruppen *Intrigue*. De kunstneriske pauseinnslagene holdt god kvalitet; det første ved Inga Eira og Inga Juuso, det andre ved Sara Marielle Gaup sammen med en musikkgruppe fra Stockholm.

Av de ti joik som ble presentert, burde juryen ikke ha sluppet fram mer enn toppen 5-6 fordi de ikke holdt kvalitative mål. På sangdelen var nivået omtrent som tidligere.

Arrangementet var som vanlig lagt til storhallen Báktehárji. Flere dager etter konserten opplyste arrangørene at det var over 1200 tilstede. Det var imidlertid solgt bare 834 billetter. I tillegg til dette kommer kanskje bortimot 200 gratisbilletter til aktørene, pressen og NRK Sámi Radio krevde rundt 50 gratisbilletter til sine folk. Maksimalt kunne det ha vært 1050 tilstede. Det er ikke første året at arrangørene oppgir langt større tall enn det faktiske tallet er.

6.4 Reinkappkjøring

Reinkappkjøringen ble arrangert for 50. gang, men dette ble ikke markert fordi arrangørene enten ikke var klar over det, eller de var så opptatt av pengepremier at slike markeringer blir uaktuelle.

På tross av god presseomtale og annonsering trakk reinkappkjøringen anno 2003 færre tilskuere enn noensinne og deltakelse var dårlig. Dette skyldes flere forhold, men først og fremst den seine påsken, langvarig mildvær, barmark og mye overvann i løypa. "Huff, det var mye overvann. Det er som et svømmebasseng", sa Mathis Aslak Eira (Altaposten 22.4.03), "kjørerne kunne ikke unngå vannet på det vanligvis islagte Buletjávri". Mathis A. Eira startet med seks rein i herreklassen. "Overvannet ødela mye av årets konkurranse. Kun 7 av 32 rein kom i mål uten å hoppe ut av banen. I kvinneklassen fullførte kun to ekvipasjer." At arrangørene og avisene som f.eks. Altaposten og Min Áigi kalte konkurransen for verdensmesterskap i reinkappkjøring, er narraktig: "Dermed ble Johan N. N. Eira kåret til verdensmester med sønnen Per Johans rein Muzet." (Altaposten 22.4.03).

Årets reinkappkjøring fungerte ikke som arrangement: Konkurransen skulle begynne kl. 12.00, og første kjører kom avsted ca 12.10, men så stoppet det helt opp. Startende nr. 12 ble ropt opp kl. 13.15! Av de fem deltakere i herreklassen vant Johan N. N. Eira, Mathis A. Eira ble nr. 2 med reinen Vesla. Dette skjedde etter protest fordi "det ble usikkert om reinen hadde vært utenfor banen." (Altaposten). Johan N. N. Eira fikk 3. plass med Luosttat. Dameklassen ble vunnet av Marit Alette Eira med Girjját og Brita I. Eira tok 2. plass med Sarvvá coarvi. Det var bare de to som fullførte. De to vinnerne fikk henholdsvis 6000 kr. i herreklassen og 4000 kr. i dameklassen. Det er ikke lenger oppsatte vandrepokaler. Men slik som arrangementene vært de siste år med kusker som kjører andres rein, ville det ikke ha noe mening. Hvem skulle vandrepokalen tilfalle, kusken, eieren eller reinen?

Guovdageainnu heargegilvovuodinsearvi har opplyst at det var over 1500 tilskuere, seinere korrigerste de seg selv til 1300, men dette er er kraftig overdrivelse. Flere fotografier (bl.a. i Áššu) viser at det neppe over 180 mennesker på arenaen. Dette inkluderer de betalende tilskuere, gratisbilletter, arrangørene og deltakerne. Fra konkurransen startet kl. 12.00 og de neste tre timene var det nok ikke over 500 på konkurransearenaen. At man overdriver strkt og vil pynte på tilskuertallet, er vel arrangørenes forsøk på å gi et vellykket bilde utad.

Når det gjelder tallet på deltakere, tvilsomme juryavgjørelser, svak publikumstilslutning med solgte billetter, speakertjeneste og service var konkurransen i 2003 en av de aller svakeste i reinkappkjøringens 50-årige historie.

6.5 Andre musikk- og kunstarrangementer

Langfredagkveld var det en stor release- ("slippe fri") konsert der fire CD-er ble presentert for første gang. Det var Niko Valkeapääs CD (uten tittel), Johan Sara jr. & Group sin Boska, Anders P. Bongos CD Dolin og Wimme Sarres CD (uten tittel). Forestillingen ble meget langdryg fordi alle - med unntak av Anders Bongo - sto på scenen en times tid. Men forestillingen trakk ikke folk. Det var 361 betalende, og rundt

100 med gratis billett. Etterhvert var det en god del som gikk når den siste av de fire entret podiet.

Samisk musikkfestival hadde også flere forestillinger på KaffeGalleriet med Inga Rávdná Eiras forestilling "Čuologeadgi", med joik-, danse-, musikk- og poesi der Inga Juuso og Lemmuid Biret Rávdná medvirket. Dette var en forestilling som handlet om at vår generasjon vil eie jorda, enda "vi er knappe 80 år på jorda." (Ságat 12.4.03). Stykkets etikk er frykt og håp. Lokalene på KaffeGalleriet er små, med gjennom flere forestillinger var det tilsammen et par hundre som så forestillingen.

Den tradisjonelle joikekonserten som var langfredag på LES-bygget hadde et samlet publikum på nesten 120. Ellers var det kveldskonserter med lokale band Áigi, Sánčuari, Intrigue, Vilddas, Orbina. Jiella, Kaktus, og en rekke andre artister og SGP-deltakere på Bulejtávri, Alfreds kro og Nordlandia hotell, og stuntforestillinger med bl.a. Frode Alnæs på hotellet. Den årlige ungdomskonserten ble holdt på Ája (hotellet) i stedet for storhallen Báktehárji. Årsaken til dette var at Báktehárji blir for stort i forhold til publikumsframmøte.

Klassisk konsert hos Juhls var som vanlig på påskelørdag ettermiddag. I år spilte Bellosiokvartetten fra Finland. Det var satt fram 100 stoler. Som vanlig var det fullt, og en del satt på trappetrinn og benker bak "scenen". I alt var det vel 130 tilstede.

Máze cabaret har vanligvis hatt forestilling i Kautokeino, men ikke i år. Beavvváš Sámi Teáhter hadde ingen egne forestillinger. Barneforestillingen Jasat ble vist skjærtorsdag. Det er en samarbeidsproduksjon mellom Beavvváš, Same teáhter i Sverige og sørsamisk Áarjelhsamien teater som tidligere på vinteren var vist på ishallen Ice Globe Theatre i Jukkasjärvi i Kiruna.

Påskens egentlig budskap er kommet helt i skyggen av påskefestivalen. Palmesøndag var det konfirmasjonsgudstjeneste både i Máze og Kautokeino. Også skjærtorsdag var det gudstjeneste i de to kirkene. Langfredag var det ingen, men 1. påskedag var det høgtidsgudstjeneste i Kautokeino og 2. påskedag i Máze. Gudstjenestene trekker heller ikke så mange mennesker, ikke minst på grunn av at det holdes gudstjenester og samlinger på Bedehuset. Hit kommer det minst like mange som til kirken. Kautokeino har ikke hatt fast prest på flere år. I løpet av de siste par år har det vært mange prestevikarer i kommunen. I påsken ble kirken betjent av en pensjonist. Kampen mot kirkens liberalisme er årsaken til prestestriden som har ført til at menigheten i Kautokeino har stått uten prest i fast stilling i mange år.

6.6 Snøscootercross og isfiske

Langfredag ble snøscootercrossen arrangert på elveisen. Arrangøren, Kautokeino motorklubb, kunne konstatere at crossen ble vellykket, på tross av mye overvann på banen. Klubben har crossbane på Gáhkormaras utenfor bygda, men snømangel gjorde at konkurransen for første gang var lagt til Gorovuohppi og elveisen. Kautokeino

motorklubb har siden klubben ble stiftet i 1985 arrangert hvert år, 2. påskedag, snøscootercross på sin bane ved den gamle flyplassen, Gáhkormaras.

Interessen for dette arrangementet har alltid vært stor. Det har hatt 120 frivillige ved store stevner og opptil 1000 tilskuere. Langfredag ettermiddag var det kanskje nærmere 600 betalende tilskuere. Interessen for denne sporten skyldes bl.a. gode kjørere: I 2002 arrangerte man det offisielle NM i snøscootercross. Klubben egen kjører Hugo Hætta ble Norgesmester på hjemmebane og fikk også tildelt Kongepokalen.

Noen uker før påske hadde klubben arrangert EM i snøscootercross der Jostein Biti fra Kautokeino vant og fikk laurbærkransen. Han er den første fra kommunen som har tatt et Europamesterskap. Det er ingen VM i snøscootercross. EM er det høyeste internasjonale mesterskap. World-cup er A-klassen, - EM er B-klasse. Det var 3. gang at et EM var lagt til Finnmark. EM har vært arrangert to ganger i Alta, 1. gang i 1988.

Det arrangeres turistsafarier gjennom hele påskeuken, og det er flere isfiskekonkurranser både på elva og i de nærmeste vann, bl.a. Suohpatjávri.

6.7 Årets påskefestival

En begivenhet eller en festival kan vurderes mot tidligere års arrangementer eller opp mot andre festivaler og større arrangementer i regionen.

Årets påskefestival i Kautokeino besto av samisk filmfestival, reinkappkjøring, Sámi Grand Prix, klassisk konsert, "fri-slipp" av nye CD-er, stuntforestillinger, en rekke pub-konserter, salg av samesouvenirer og annet som hører til en festival. Men sett i forhold til mange års erfaring med slike arrangementer, og sett i forhold til besøkende, var årets påskefestival en nedtur. Det var halvtomme saler både under filmfestivalen og mange av konsertene. Reinkappkjøringen trakk lite folk. Derimot var det nesten fullsatt sal under Sámi Grand Prix, og kveldsarrangementene var utsolgt. Med unntak av Sámi Grand Prix som NRK Sámi Radio overfører direkte, kom man ikke i gang før lenge etter tidsplanen. Joikekonserten langfredag ble forsinket med over en halvtime, og med usikker konferansier. Også konserten hos Juhls kom i gang nesten en halv time etter programmet. Arrangementsmessig var reinkappkjøringen en fiasko.

Vurdert ut fra vanlige kriterier for slike arrangementer, har Sámi musikkfestival, Guovdageainnu heargegilvovuoddjinsearvi og andre arrangører i Kautokeino mye å lære. Publikum betaler ganske stive priser for billettene, - og da forventer man at arrangørene kan så enkle ting som å komme i gang og avvikle stevnet på en rimelig tid. En grundig evaluering kan kanskje bedre kvaliteten ved en seinere anledning.

Til mediene (bl.a. NRK Sámi Radio, Min Áigi, Finnmark Dagblad) ble det oppgitt at det var 13 700 besøkende under årets Påskefestival 2003,- i en kommune med 3000 innbyggere. At mediene bringer dette videre, viser at også de er engasjert, påvirket eller ført bak lyset. (Nå viste det seg at det var en journalist i en samisk avis som selv er og har vært sterkt engasjert i festivalen, som produserte disse tall for

festivalsjefen). Ved å sjekke hos de forskjellige arrangører viste det seg at knapt 1400 besøkte (betalte og gratisbilletter) filmfestivalen, Sámi musikkfestival hadde ca 2520 betalende på sine arrangementer (f.eks. Sámi Grand Prix 834, Release-konsert 361 Joikekonsert/langfredag 120), reinkappkjøringen hadde under 500 betalende.

De høye tall som festivalledelsen og mediene videreformidler, er sterkt overdrevet. Hadde tallene vært reelle, ville Samisk Musikkfestival gått med et solid overskudd, og ikke med stort underskudd, slik som også 2003-festivalen gjorde.

Medienes oppslag gir assosiasjoner til mannen som levde for 2000 år siden; til 8. kap. i Markus evangelium der det fortelles at Jesus mettet 4000 med 7 brød og noen småfisker:

"[...] han tok de sju brød, takket og brøt dem, [...].

7. Og de hadde nogen få småfisker, og velsignet dem og bød at også de skulde deles ut.

8. Og de åt og blev mette; og de tok op det som blev tilovers av stykkene, sju kurver.

9. Men de var omkring fire tusen. Og han lot dem fare."

6.8 Oppsummering

Påskefestivalen 2003 var rimelig godt besøkt, men arrangørens besøkstall er ikke realistiske. Når man gjennom mange år har fulgt festivalen, og sammenligner med tidligere år, er arrangørens oppgitte tall er sterkt overdrevne. I Finnmark Dagblad står det at "Festivalen solgte 6 450 billetter og totalt besøkte rekordstore 13 000 alle påskens arrangementer, filmfestivalen inkludert." (FD 15.5.2003).

Ut fra forespørsel til de som har oversikt over solgte billetter er det mest realistiske tall under 5 000 solgte billetter. Det er bekreftet at i avisens omtale av solgte billetter, er fribillettene med! Avisens journalist viser til at "Rema 1000 har hatt en økning på salget på 65 %, mens bensinstasjonen melder om økning på 15-20 %. Også andre melder om den samme omsetningsøkningen, fastslår [Runar] Green." Men likevel er det et underskuddet, men arrangørene nevner ikke tall da. Først i august kommer det fram i mediene at det var et solid underskudd også ved årets festival. Like etter påske oppga den samme avis besøkende til 13 700. Nå har man slått litt av. Det mest sannsynlig tall er kanskje rundt 7000-8000. Men dette er likevel stort, tatt i betraktning at kommunen har bare 3000 innbyggere.

Det finnes alltid et forbedringspotensiale, men det blir vanskelig å rette opp og forbedre arrangementene når arrangørene ikke reiser ut for å lære hvordan andre gjør det der det fungerer godt. Det er åpenbart at man fortsatt ikke har god nok planlegging og kvalitetssikring før festivalen, og neppe noen reell evaluering etter påske.

Festivalarrangørene har mye å rette opp de kommende år hvis publikum ikke skal svikte.

VEDLEGG I

JOIKEN - DEN SAMISKE FOLKEMUSIKKEN

Den vokale samiske folkemusikken som kalles joik fremkaller spenning og engasjement hos folk, ikke minst hos samene selv. Det er alminnelig kjent at der joiken er levende og i aktiv bruk, er motstanden sterk hos mange samer, ikke bare blant bekjennende kristne.

Hva er årsaken til at noen reagerer mot bruk av joik på den offentlige arenaen, ikke minst i skolen og i kristelige sammenhenger? Det er en hel knippe forhold som har ført til at motstanden mot bruk av joik i offentlig sammenheng fortsatt er betydelig, kanskje spesielt i Kautokeino. I området og blant samer som har vært fornorsket i flere generasjoner, betraktes joiken som et særlig samisk kjennetegn. Blant mange fornorskede samiske høgskoleutdannede folk og samiske akademikere er interessen for å bruke joiken også i kirken, ikke bare ønskelig, men nesten et krav. Denne interessen deler de med nordmenn og andre ikke-samer.

Hvordan er den samiske folkemusikken og hva er bakgrunnen for engasjementet?

Joikenes grunnelementer

Den samiske folkemusikken er vokal og blir kalt joik (samisk juoigat - å joike). Andre ord for joik er luohiti og vuolle. Joikens tekst kalles dajahus. Teksten underbygger melodien og rytmen med utsagn i lyrisk eller dramatisk form.

Som annen folkemusikk, springer joiken fram av samenes spontane musikalske uttrykksbehov. Den er gjennom århundrer ført videre gjennom muntlig tradisjon uten skriftlig nedtegnelser. Derfor har joiken stadig vært underkastet improvisatoriske forandringer, slik at vi finner ulike "dialekter" i de forskjellige samiske bosettingsområder. For den som er fortrolig med joik, er det lett å høre hvilket område joikeren kommer fra. Forskjellene ligger ofte i rytme og takt, men også i melodivariantene. "Joikedialektområdene" svarer stort sett til de språklige dialektområder. Men det er også forskjeller på joiking mellom samebygder som Kautokeino og Karasjok. I Kautokeinotradisjon har joiken ofte store sprang i melodien. Melodien blir mer djerv og frimodig. Rytmen er variert og skifter ofte fra takt til takt. Karasjoktradisjonen og tradisjonen i Øst-Finnmark har en roligere melodilinje med mindre tonesteg, - det går mer på det jevne. Slik er det også med takt og rytme. Det er også forskjell i bruk av stemmen i joik. Samer fra andre distrikter sier om folk i Kautokeno at de "roper" i joiken og bruker en sterk, skarp stemme. I Kautokeino sier man om sine frender lenger øst at de ikke "kan" joike, de synger.

Personjoikene

"Joiken er en kunst til å minnes andre mennesker", skriver Johan Turi i sin bok *Muitalus sámiiid birra* (Beretninger om samefolket) i 1910, "noen minnes i hat og noen i kjærlighet. Og noen minnes i sorg. Og samene bruker joikene om et eller annet landskap og noe levende, - om ulven, bjørnen, reinen og villreinen". Han fortsatte med å skrive at joiken "er en samtalekunst blant mennesker som kjenner hverandre, om mennesker, dyr eller steder, som alle "vi" som joiker, kjenner".

Personjoikene er de viktigste i dag. For den person som ble joiket, ble joiken et identitetsmerke, et kjennetegn på at han hørte til blant de andre.

I forbindelse med frierferd (soagru) opplevde Aasa Vikedal Fotland som var i Kautokeino i 38 år fra 1946, at man kommuniserte gjennom det musikalske språk. Fra tiden rundt 1950 forteller hun: "Så hadde du joiken: Hvis vertsfolket (pikens foreldre og brødre) ikke var i godlynne, så sette brødrene hennes i å joike - og man kunne joike nedsettende "i all slags trollskap". Det brukte de joiken til. Og de kunne bruke god joik også, at de var rike, og de rámpot (skrøt) av det." Så kom de til forlik, men "jeg har hørt rykter om en gutt som hadde vore til soagru, men ho hadde bare joiket noe så voldsomt, fordi hun var så i mot". Så langt Aasa Vikedal Fotland.

Det musikalske

Melodien var viktigere enn teksten i joikerens improvisasjoner med musikalske og lyriske hint og tvetydigheter for å karakterisere personen og å skape assosiasjoner. "Når samene sier "juoigat", å joike, så tenker man framfor alt på det melodisk-rytmiske foredraget, der rytmen nesten alltid er det viktigste og melodien oftest enstonig", skriver den samiske professoren Israel Ruong.

Melodien er enkel med kvart- og kvintsprang i en femtoneskala. De mange glidetoner er oftest fallende, men når samme tone blir tatt opp igjen, nyttes en slags dobbelgliding ned i underdominanten og opp igjen til utgangstonen for opptakten. Det kan også benyttes oktavsprang. I andre tilfeller kan de fallende glidetoneene ta fatt i et par kombinasjoner av mellomtonene og gjøre dem til meloditoner. Resultatet blir da at melodien får flere tonesteg,- og nærmer seg dermed nyere tonefølelse.

Rytmen er alltid viktig. Den kan være spennende ved at de faste hviletoner varierer i lengde slik at annenhver takt skifter mellom 5/8 og 7/8, eller ved at melodi-kombinasjonen på 2/4 er trukket sammen til 2/8 slik at melodien haster mer avsted.

Dobbelfunksjon

Joiken hadde en dobbelfunksjon. På den ene siden var den samenes folkemusikk "... til å minnes andre mennesker", karakterisere personer, dyr og landskap. Men joiken var også en viktig del av den førkristne religion. Den ble ledsaget av et rytmisk akkompagnement ved at sjamanen trommet på runebommen. Tromming var den instrumentale del av samisk folkemusikk.

Det er denne dobbelfunksjon som setter følelser i sving. Mange eldre og spesielt personlig kristne samer regner joiken som synd og dermed uforenlig med et fromt kristent liv. Dette henger åpenbart sammen med at joiken har vært sterkt knyttet til den gamle religionen.

Den aktuelle debatt

Der hvor samisk kultur og språk er mest levende, er også følelsene mest engasjert i spørsmålet om joik. Joik er et omstridt kulturspørsmål som bl.a. har vært oppe i Stortingets spørretime (april 1976). Statsråd Kjølvs Egeland svarte at dette ikke var en sak for Stortinget, men for lokale skolemyndigheter.

Allerede i mars 1953 vedtok skolestyret i Kautokeino at det ikke skulle joikes i skolen. Dette ble gjentatt av skolestyret i november 1961, mars 1976 og juni 1977. Et flertall av skolestyrets medlemmer besto av eldre samer som nok var klar over at de aller fleste av skolens unge lærere var nordmenn som ikke behersket joik og ikke hadde dermed kompetanse til å undervise i faget. De som har ivret mest for joik i skolen, har selv aldri arrangert kurs i tradisjonell joiking, muligens nettopp på grunn

av mangel på kompetente lærerkrefter.

Hvordan skal vi forstå og tolke de motstridende signaler? La oss først se på motstandernes argumenter:

På 1600- og 1700-tallet foregikk det et religionsskifte blant samene. Det er flere årsaker til dette, bl.a. at en animistisk verdensoppfattelse om at naturen er besjelet, kunne ta i seg personifiserte guder som Kristus lettere enn at en profetre religion som kristendommen kunne akseptere en naturreligion som den samiske. Når samene etter hvert tok til seg kristendommen, var det uforenlig med runeboen og joiken. Da, som nå, må mennesket foreta et valg. Hadde man valgt kristendommen, måtte man ta konsekvensen av det og forkaste "djevelen og alt hans vesen" fordi kristendommen ikke aksepterer andre guder enn "den ene sanne".

Krysspress

Joiken var knyttet til den gamle religionen, og måtte derfor forsakes. Men joiken er folkemusikk og dermed et sentralt kulturelement. Det var vanskelig å skjelle mellom hva som hørte til religion og hva som var folkemusikk, - ikke minst fordi misjonærene ikke kunne eller ville se at joiken hadde flere funksjoner. Samene flest adopterte dette syn, da framtidens alternativ var evig fortapelse og pine i "svovelsjøen med gråt og tenners gnidse."

Mange personlig kristne samer er satt under krysspress fordi de er fullstendig klar over at joiken er en sentral og viktig del av samekulturen, men med tanke på framtiden og det neste liv, må man gjøre et valg. De er naturligvis klar over at dette er et adiaforon, en "mellomting" i moralske forhold, slik som felespill, kortspill og andre verdslige fristelser som ikke er spesifisert i Bibelen. De fleste som er i mot joik, er folk i en samisk bastion, Kautokeino. Er ikke dette en selvmotsigelse, - et paradoks - eller hva?

Joik - en kulturmarkør

De som kjemper for joiken, er "opplyste" samer som har alliert seg med bærere av norsk kultur og med mektige medier. For å forstå disse samers holdning, må vi gjøre et historisk tilbakeblikk. De norske myndigheter og Kirken ønsket at samene skulle skifte ut samisk språk og kultur med norsk språk og levevis. Joik skulle også ut av sjel og sinn. Allerede i Christian IVs tid på 1600-tallet ble det lovforbud mot joik. Den som brøt loven, skulle straffes hardt. Denne fordømmelse og straffefølgelse hemmet sterkt den samiske folkemusikken. Hos den kystsamiske befolkningen forsvant joiken, først på Nordlandskysten, siden i Troms og Finnmark. Der joiken overlevde, var folk forsiktige for ikke å skape problemer for seg og sine. Det var bare når folk var beruset, at de mistet hemningene. Da kunne de joike, men de var nok klar over at dette var en sterk provokasjon mot øvrigheten og den norske kirken.

De siste decennier har det foregått en allminnelig sekularisering av samfunnet. Samtidig er fornorskningen kommet meget langt også i indre Finnmark. Den yngre generasjon er mye mer fornorsket enn de litt eldre konservative kristne. De reagerer sterkere enn eldre mot den kulturelle undertrykking som har foregått gjennom hundrer av år. De har også et sterkt behov for å skape nye "kulturelle markører" som flagg, flaggdager og nasjonalsanger, og gjenoppfriske gamle kulturtrekk som duodji og joik. Derfor blir de "opplyste" samene så forarget når eldre kristne reagerer mot joik og de er fordømmende overfor de eldre.

Joik som folkemusikk kunne likevel brukes i visse sammenhenger: Det var bekjennende kristne som kunne bruke joik i situasjoner der ingen andre var tilstede eller bare de man helt fortrolige med, kunne høre. Dette kunne f.eks. skje for å roe kyrne i fjøset eller reinflokken på vidda. Dessuten holdt ulven og andre rovdyr borte når de hørte menneskestemmer. Men man brukte ikke joik når barn hørte på fordi de da kunne ta etter eller oppfatte det slik at det er ikke så "farlig" å joike. Når barn aldri hørte foreldre eller de nærmeste joike, var dette god oppdragelse.

Folk som er trygge på sin kulturelle identitet vil normalt har en høyere toleransegrense mot dem som ikke kan godta joik. Det paradoksale er at noen samer har alliert seg med norske "kulturpersonligheter" og norske medier mot den gruppe eldre samer som kanskje har flere samiske kulturelementer i seg enn andre. Det blir i prinsippet brukt samme undertrykkingsmekanismer mot dem som tidligere generasjoner av samer ble utsatt for.

Der hvor fornorskningen er kommet lengst, har samene mistet sitt ambivalente forhold til joiken. Selv kirkens samiske tjenere oppfatter ikke joiken som synd.

På en måte kan vi si at så lenge det finnes samiske grupper som fra et kristent synspunkt er i mot joik, finnes det også bærere av samisk kultur med kjennskap til og fornemmelse av den genuine gamle religion, med noaidi, runeomme, sieidi, - og joik.

VEDLEGG II

Samiske CD'er og kassetter, LP'er og single 1956-2002

Her er en liste over samiske singleplater, Lp'er, kassetter og CD'er som er utgitt. Listen er komplett for samiske singleplater (1964-80), Lp'er (1956-1989) og kassetutgivelser (1976-1989), og et utvalg som representerer det mest av utgitte kassetter fra 1991-2002. Dessuten er det tatt med et representativt utvalg av CD'er (1991-2002) med samisk musikk. Listen er basert på min egen samling.

Den første singleplate kom i 1964 med joik av Mathis M. Gaup, Berit Nordland og Per Hætta. Platen hette "Samisk folkemusikk" og ble gitt ut av NRK. Den siste singleplate er fra 1980 med Grand Prix melodien "Sami Ætnam" med Mattis Hætta og Sverre Kjelsberg.

Første samiske kassetsett var en sørsamisk leseserie "Lohkede Saemien" med 5 kassetter. Den første musikkassetten er "Luodit" av Ailu A. Gaup. Fram til og med 1989 kom det ikke over 15 samiskrelaterte kassetter, dvs. opplesning, dikt, joik, sang og åndelige salmer.

Lp'enes storhetstid var 1980-tallet. Da kom det i alt 20 Lp'er. Før den tid kom et 18 Lp'er. I alt er det fra 1956 til 1989 kommet 38 samiske Lp'er. Etter 1989 er et ikke kommet noen, kun kassetter og CD'er.

1990 var året da den første samiske CD'en kom, og først ute var "Ádjajohka, Silbasuonain" (Anni Marja Niemelä, Helena Valkeapää ja Seppo "Baron" Paakkunainen). Siden da og fram til år 2002, er det kommet nærmere 50 samiske CD'er. Produksjonen øker år for år.

Samiske LP'er (1956-1989)

KOMPLETT SAMTLIGE SAMISKE LP'ER

1956: Lappish joiks songs from Northern Norway (Ethnic Folkways Library, Monograph series). Opptak 1954. (FE 4007)

1968: Joikuja. Nils Aslak Valkeapää (Otava, Helsinki) (OT-EP 50)

1969: Lapsk folkmusik/jojkning. Sveriges Radio. 7 LP-plater med joik fra bl a Frostviken, Tarnaby, Arvidsjaur, Arjeplog, Jokkmokk, Gallevare. Kiruna, Karesuando m v. Tekstbok på 310 sider hører med. Opptakene er fra 1953 og 1954 (RELP 1029)

1973: Juoigamat Nils Aslak Valkeapää & su juoi'gan doakki (SELP 852)

1974: Dædnugádde Nuorat (MAI 7402)

1974: Vuoi, Biret-Maaret, vuoi Nils Aslak Valkeapää (AILP 1) (JLP 404) (Nytt opplag 1977) [JLP betyr Jár'galæd'dji, Tana. Siden 1976 har JLP gitt ut 13 LP'er og 2 kassetter 1979: JMC 808 og 1001]

1976: De čábba niegut runiidit Åsa Blind, Jaakko Gauriloff ja Nils Aslak Valkeapää (AILP/HILP 111)

Duvvá - Áilen Nigá Elle ja Áillohaš (AILP/HILP 112)

Dædnugáddis Dædnugádde Nuorat (JLP 101)

1977: Máze nieidat (JLP 202)

Biret Elle muitasa (JLP 303)

Dávas (Mot Nord) Hilda & Viddas Sønner (Nortalent 7701)

1978: Sámi Eatnan duoddariid Aillohas (Indigenous Rec, Finl) (IRLP 1)

Máze nieidat (JLP 505)

Piera juoiga (JLP 606)

1979: Jávrraš ivnniguin (JLP 707)

Dædnugádde Nuorat 3. (JLP 909)

Sue'nn'jel Lee'ud Vasse Semenoja, Helena Semenoff

1980: Guovssahas Anne Jorid ja Ammun (JLP 1002)

Borjjastettiin ábi alde Anne Marie Rasmussen (JLP 1003)

Oktasaš (Mattis Hætta, Piera, Anne Marie R, Anne Jorid, Ammun, Halvdan Nedrejord, Captain Morgan) (JLP 1004)

Folklore Liisa & Olavi Jomppanen (Ustiban L1) Nord-Disc

Låla Mattis Hætta/Sverre Kjeldsberg (MAI 8009)

Joik Samisk folkmusikk (fra RELP 1029) (SRLP 1274)

1981: Bongoláika Ándden-Mihkku/Mikkel P. A. Bongo (JLP 1005)

Juoiga Mattis Hætta/Sommona Mahte (JLP 1006)

1982: Sápmi lottázan I: Sápmi, vuoi Sápmi! Áillohaččat; Ingor Ántte Áilu Gaup & Nils-Aslak Valkeapää (IRLP 6)

Sápmi lottázan II: Davas ja geassai. Áillohaččat; Ingor Ántte Áilu Gaup & Nils-Aslak Valkeapää (IRLP 7)

1983: Máze Mattis Hætta. (JLP 1007)

1985: Ean mássan Aslak A. Somby/Karen K. Somby (DAT LP1)

Jaskatvuodá marŋá. Etter stillheten Mari Boine Persen. (HCR 1001)

1987: jávohuvvan Ámmun Johnskareng (JLP 1008)

Várja-vuonna Johan Andersen ja Olav Dikkanen (JLP 1011)

Ale mana vuos. Bli en stund til SÁVE Idut (ILP 892-8)

Nytt opplag: **Jaskatvuodá marŋá. Etter stillheten** Mari Boine Persen. (ILP 860)

1989: Áarjede laavloeh (Samien 1a3) DavviMedia

Gula Gula. Hør stammødrenes stamme Mari Boine Persen (ILP 891)

Samiske singleplater og kassetter (1964-1989) Komplett liste; første single i 1964 og første kassett i 1976.

1964: Samisk folkemusikk RCA i samarbeid med NRK (FEP 45). Single

1965: Jesus namm i nubbastuvva Marit Sjørgård (Klango F 101). Single

Joik. M. Kuoljok, P. Kallok, J. Marak (JMEP1). Single

1966: Maria Varsi. Sång på nordlapska (Anarjáv'ri, Illo læ) (JMEP 2). Single

1975: Ánte. Lapplandsminner Ellen Anne Buljo Polydor (NCB 2052). Single

1976: Lohkede Saemien 5 kassetter på sørsamisk ved Ella Holm Bull. Utgitt av samisk Utdanningsråd. Første kassetter på samisk, dvs. sørsamisk.

1979: Juoigas N. P. Labba, P. Vasara (Finnsound FSC 08). Single

Luodit Ailu A Gaup (første kassett med samisk musikk) (JLP 808)

Dávvgaid vuolde Divttat. B Johnskareng, N. V. Aslaksen (JLP 101)

Girun Ingvald Guttorm, Inger Tapio. Utgitt av Rikskonserter/Laromedel. (Ingen nr, kun Caprice og VT). Single

1980: Sámiid Ædnan Grand Prix 1980. Mattis Hætta/Sverre Kjeldsberg (MAI 59). Siste utgitte singleplate med samisk musikk

Jesusam - dudnje gulan ollasi Flekkerøy-bardnit (Lynor 144)

Hearrá ustibat Flekkerøy-bardnit/-Samemisjonen (Lynor 155)

1984: Min duoddarat-Våre vidder Beaivvás (Kassett) (SAME 1-MC-4)

1985 Jaskatvuoda maŋŋá. Etter stillheten Mari Boine Persen (HCRMC 1001)

1986: Min máilmmis Mari Boine Persen, Ánte Mikkel Gaup, Anders Porsanger (IMC 861)

Juffá ja su fearánat Ánte Mikkel Gaup (DAT MC 2)

1987: jávohuvvan Ámmun Johnskareng (JMC 1008)

Juovllaide Ánnel nuorat. Mari Boine Persen (IMC 871)

1988: Juffá Ánte Mikkel Gaup (DAT MC3)

Beaivi, áhcázan Nils-Aslak Valkeapää & Esa Kotilainena (DAT-MC 4)

1989: Eanan, eallima eadni Nils-Aslak Valkeapää & Esa Kotilainena (DAT-MC 5)

Samiske kassetter 1990-2001

[Sannsynligvis nesten komplett]

1990: Báze dearvan, goahtoneanan
Catarina Utsi lohka Paulus Utsi
divttaid. (DAT MC-8)

1991: Ravddas ravidii Inga Juuso.
(DAT MC-9)

Sangen vi glemte. Mijjen vuelieh
Frode Fjellheim. (ICD-911)

1992: Luođis luohái Elen Inga Eira
Sara, Ole Larsen Gaino, Inga Gaup
Tornensis, Mathis M. Gaup. (IMC-921)

1993: Goaskinvieallja/Ørnebror Mari
Boine. (MBMC-62)

Ravddas ravidii Inga Juuso. (DAT
MC-9)

Márkanvári gumpet Mihkkal
Marastat. Sauli Aikio lohka.
(DATCD-14)

Jazz Joik. Saajve Dans Frode
Fjellheim. Ensemble (ICD 943)

1994: Lávlagat ja luohit. Ánte
Mihkkal Gaup, Ingvald Guttorm, Anja
Guttorm Graven, Anne Kristine Gaup
(Davvi Girji)

Mun gal máhtán. Marie Kemi, Anne
Kristin Gaup, Lennart Kullgren
(ICD 941)

1995: Ohcame Marit Hætta Øverli.
(IMC-942)

1996: Hoŋkoŋ dohkká. Ulla Pirttijärvi.
(DATMC 23)

1997: Luođis luohái 2 Elen Inga Eira
Sara, Ole Larsen Gaino, Mathis M.
Gaup. (IMC-972)

Deatnogátte Irene ja Tore (IMC-971)

1999: Hoi hoi mun lávllastan Johan
A. Andersen. (IMC-991)

**2001: Sámi musihkka. Folkore. Sami
Music** Tiina Aikio, Jaakko Gauriloff,
m. fl. (KAPBM-10)

Samiske CD'er 1990 [tilnærmet komplett]

1990: Ádjajohka, Silbasuonain. Seppo "Baron " Paakkunainen. Anni Marja Niemelä, Helena Valkeapää (DATCD-7)

1991: Ravddas ravdii Inga Juuso. (DAT CD-9)

Sangen vi glemte. Mijjen vuelieh. Frode Fjellheim. (ICD-911)

[Samisk innslag] **Salmer på veien hjem.** Paus, Bremnes, Boine: Mu váibmu vádjol, Boade vuoigna, Dan stuorra, vilges joavkku, Vuoiŋŋadan báiki (FXCD-105)

Luodis luhtái Elen Inga Eira Sara, Ole Larsen Gaino, Mathis M. Gaup, Inga Gaup Tornensis. (IMC-921)

1992: Sámi luondu, gollerisku, luhte goallus. Sámi lottázan. Nils-Aslak Valkeapää. (DATCD-11)

Máhkarávju. Johan A. Bær. (DATCD-12)

Sápmi, lottázan. Nils-Aslak Valkeapää (DATCD-13/I,II)

Muittut. Luodit. Berit Nordland (Lásis MC1)

1993: Orbina (ICD-931)

Lávla lávlla Sverre Porsanger. ICD-932)

1994: Leahkastin Mari Boine & (MBMC 94)

Goase dušše. Lottesinfonia. Nils-Aslak Valkeapää (DATCD-15)

Dalve leikkat. Wintergames. Nils-Aslak Valkeapää, Johan Anders Bær, Seppo Paakkunainen, Esa Kotilainen (DATCD-17)

Mun gal máhtán. Marie Kemi, Anne Kristin Gaup, Lennart Kullgren (ICD 941)

Jazz Joik. Saajve Dans. Frode Fjellheim. Ensemble (ICD 943)

Intrigue. Intrigue (CD-xx)

1995: Wimme Wimme Wimme. Wimme Sarre (ZENCD-2043)

Ovcci vuomi ovtta veaiggis. Johan Sara jr. & Group/Joret Juhána Juhána Juhán (DATCD-20)

Mirkko čalbmi. Ráikku Niillasa Ánde Niillas/Anders Nils Utsi (DATCD-13)

Čalbmalan. Rávnna-Jon Rávnna/Ravna Anti Guttorm, Rieras-Per-Áne Ristin/Berit Kirsten Sara (DATCD-22)

1996: Eallin Mari Boine Persen (MCPS 533 799-2)

1997: mu girkogirji máze lávlunjoavkku. (DATCD-24)

Stállangazza Sančuari. (DATCD-25)

Bávta johka Dagny Biti Green. (DATCD-26)

Guovssu Johan Anders Bør/Rásttos-Juhán-Niillasa Juhán Ánde. (DATCD-27)

Deatnogátte Irene ja Tore (IMC-971)

Luodis luhtái 2 Elen Inga E. Sara, Ole L. Gaino, Mathis M. Gaup. (IMC-972)

Wimme Wimme Sarre (ZENCD-2055)

1998: Sámi soga lávlla. Sáme máttó lávla. Saemiej laavlomme. Säämi suuvá laavla. Sää'msoogg laull. (FI-SAG-98)

Nástemánát Siv Hermansen (SACD-981)

Deh Ivvár Niillas (AmmaD-01)

[Samiske innslag]: **earth songs** [Anders Hagberg, Inga Juuso med Gidda/opening, Biera Máret, Earthsong]. (XOUCD 120)

Kákáos. CD-Singel. Davvi Girji o.s.

1999: Nášša Anders P. Bongo/Bongg' Ánte (DATCD-26)

<p>Hoi hoi mun lávllastan Johan A. Andersen. (IMC-991)[Samiske innslag]</p> <p>Rock from the Cold Seas. 4 innslag av 16: Sagittarius, Johan Anders Baer, Johan Sara jr. & Group, Wimme. (HJF 53)</p> <p>2000: Čalbmeliiba. Momentos involvidalas. Frozen moments. Inga Juuso, Johan Sara jr. (DATCD 2)</p> <p>Njárgon. Luođit. Classical sami yoik. Máhte Ánte Máhtte/Mathis A. Oskal (DATCD-30)</p> <p>Čalmmit. Anne & Sofia. CD-Singel. (DATSICD-31)</p> <p>Ovll'Issáha Wenche. Wenche M. Hætta Mjøen. CD-Singel."Ikke salg, promotion"</p> <p>2001: Nigá. Anders Nils Eira/Mihkkala Jovnna Ánte Niillas (DATCD-32)</p> <p>Orbina II. Šuoŋat Sámis. Music from Sápmi. (DATCD-34)</p> <p>Sámi Grand Prix 2001 (Rieban CD-1)</p> <p>Deatnogátte nuorat. Tanabreddens ungdom (ICDO-11)</p> <p>daja jienat. Marit Øverli Hætta, Andreas Fliflet, Fredrik Gille, Mikael Nilsson, André Ferrari (JNCD-0001)</p> <p>Sleanga čuoivvat. Sancuari: Svein Egil Oskal, Henrik P. Hætta, Johan A. Gaino, Roy Ludvigsen, m. fl. (DATCD-33)</p> <p>Techno TorTur ...i. vuoibmi (power), balut (fear). CD-Singel. Skádja studio (SSCD-2001-01)</p> <p>2002:</p> <p>Ritnevuovddis luođit. Joiker i Rinskogen. Ánte Mihkkal Gaup (Gaup-01-2002)</p> <p>Sámi Grand Prix 2002. (Rieban CD-2)</p>	<p>Heavy joik. Intrique. CD-Singel. (LMO 201). Solgt pr. 12.4.2003: 8400 stk.</p> <p>Sámi Yoik Music. Niiles Jouni Aikio. (NJA-001)</p> <p>2003:</p> <p>Guosnu. Jiella (Eeva-Liisa, Niilo, Mia, Jenna Rasmus, Utsjok). Skádja studio (CD-1)</p> <p>Vuoŋŋalaš lávlagat. Åndelige sanger. Hengellista lauluja. Vallåsos ènekek. Spiritual songs (Sara Marit A. Gaup) (CD-1)</p> <p>Crossover. Intrique (Kai Somby, Tore Skoglund, Knut E. Bakkevold, Frank Rasmus, Steve Strømeng, Øyvind Karlsen). (CD-xx) 12. april.</p> <p>Dolin. Anders P. Bongo/Bonggo Ante (DATCD-35). (1) 18. april 2003</p> <p>Boska. johan sara jr. & group. (DATCD-36). (2) 18. april 2003</p> <p>[uten tittel] Niko Valkeapää. (DPP500). (3) 18. april 2003</p> <p>[uten tittel] Wimme Saari (CD-xx). (4) 18. april 2003</p> <p>[Samisk innslag] Salmer for Gud og hvermann. Bremnes, Paus, m.fl. Mari Boine: (1) Mu váibmu vádjol doppe. (2) Dan stuorra, vilges joavkku. (Fxcd 264)</p> <p>Sámi Grand Prix 2003. (Rieban CD-3)</p> <p>Jurdagat ja niegut Wenche M. Hætta. (W-rec 012003)</p> <p>Redaksjonen avsluttet 1. oktober 2003</p>
--	---

VEDLEGG III

TV-programmer om samene 1965-1970

Fra 1965 ble de første programmer om samer produsert eller sendt i norsk TV. Noen er fra før desember 1968 da de første kunne ta inn TV i Finnmark. Resultatet er fra en systematisk gjennomgang av Programbladet for 1965-1970, NRKs filmarkiv (arkivnr 301.45)

1965

Femundmarka. Lørdag 9.10.65 kl. 21.30 (48'05). Ved Dagfinn Grønset og Lasse Thorseth. Sørsamer: Signe Danielsen, Bertil Danielsen, m fl. Fiske, reindrift, duodji, landskap.

1966

Sameliv - i forvandlingens tegn. Lørdag 15.10.66, kl. 21.30 (26'50). Ved Per Høst.

Sameliv - den nye tids problemer. Lørdag 22.10.66, kl. 21.30 (29'26). Ved Per Høst. Disse filmene har særlig stor interesse for hvordan filmmannen Per Høst så på samene. Hans film Same-Jakki blir jo fremdeles - fra tid til annen - satt opp på norske kinoer.

1967

Fra Ting og Torg: Samene - en forsømt minoritet? Fra Karasjok og Skoganvarre. Intervju m/sosialsjef H. Nordsletta og lappfogden som kjører snøscooter, dårlige boliger etc. Ved Bjørn Haga. Fredag 28.4.67, kl. 20.30 (29'04)

En norsk minoritet. Samisk næring og bosetting. Ved Bjørn Nilsen og Stein Ørnhoi. Flyttsameliv anno 1967. Småbruk i Sjuosjavri. Vinterlandskap. Fra Tana om jordbruk og laksefiske. Om nedvurdering av det samiske: "Ola Normann har tråkket samene ned i skitten". Tirsdag 15.8.67 kl. 20.30 (32'57).

En norsk minoritet. Skolesituasjonen for samene. Fra skolen i Karasjok. Undervisning av samisktalende barn på norsk! Intervjuer. Den samiske Folkehøgskolen i Karasjok synger. Fra sørsamenes skole i Hattfjelldal. Torsdag 24.8.67 kl. 21.35 (34'17). Ved Stein Ørnhoi.

Urkultur på samisk grunn. Om greneveving i Manndalen og i Nord-Troms. 1.12.67 (15'56). Reprise 23.6.68. Ved Kathrine Johnsen og Stein Ørnhoi. Første TV-program på samisk og norsk, teksten.

1968

Med elvebåt opp Reisadalen. Søndag 7.1.68 kl. 20.15 (ca 9') Ved Stein Ørnhoi og Morten Kolstad. I strenge forstand ikke en "samefilm" - et kjent landskap i et samiske område.

Gresk-katolsk i Øst-Finnmark. Et besøk i St. Georgs kapell i Neiden. Søndag 31.3.68 kl. 20.45 (9'25). Ved Kjell Langholm.

Eventyrstund. Billedbok fra samenes verden. Søndag 20.10.68 kl. 18.30 (ca 30'). Ved Elna Setekleiv. Regi: Bo Wærenskjold.

Eventyrstund. Besøk fra Karasjok. Søndag 27.10.68, kl. 16.45 (ca 15'). Ved Elna Setekleiv. I disse 2 program er 7-åringen Nils John Porsanger og Kari Solveig Sara, 11 år med. Dessuten Odd Mathis Hætta.

Streiftog i nord-norsk musikkliv. Onsdag 23.10.68 kl. 21.30 (33'11). En joik på ca 2' med "same joiker i samedrakt". Ved Carsten Munch.

Kringsjå. Biedjuvaggi gruver. Dokumentar forholdet gruvedrift-et samisk samfunn. Ved Bjørn Haga. Onsdag 6.11.68 kl. 22.15 (19'32)

Daglig liv i Lappoluobbal. Reportasje fra en utkant i utkanten. Informativ reportasje der også "rytmen" er fanget opp. Onsdag 20.11.68 kl. 21.20 (45'07). Ved Bjørn Nilsen.

Med not etter sik. På sommerlig fiske med småbrukere fra Kautokeino med Morten M. Hætta og Daniel M. Hætta i Siebe. Fredag 27.12.68, kl. 21.20 (ca 19'). Ved Stein Ørnhoi.

1969

Sami nuorat oai'vigav'pugis/Samisk ungdom i hovedstaden. Søndag 9.2.69 kl. 20.45 (26'26). Ved Odd Mathis Hætta og Stein Ørnhoi.

De 1. fjernsynsprogram som er annonsert på samisk i Programbladet, og for første gang er hele programmet på samisk. Tekstet på norsk.

Innlandsbygd og utkantstrøk. Hverdagsrapport fra Kautokeino. Om jordbruk og reindrift, husflid og den samiske heimeyrkeskole med intervju med rektor Hans Nergård. Ellers blir ordfører Lauri Keskitalo, lensmann Arvid Dahl og lappefogd Ole K Sara intervjuet. Lørdag 14.6.69 kl. 19.25 (32'14). Ved Bjørn Nilsen.

Gammel i Norge 1969. Innslag fra Norges Samemisjons gamlehjem i Kautokeino, - intervju med søster Anna og et intervju med tolk. Gamle får ikke lov å se på TV. F Til slutt intervjus en samekvinne om boligproblemer. Mandag 16.6.69 (50'11). Ved Kari Borg Mannsåker, Egil Helland-Nilsen og Frantz Saksvik.

Pionerer fra Norge. Norske samer i Grønland. Den Kgl Grønlandske Handel drev med tamreindrift (eksperiment) i Grønland. Noen samer reiste dit i slutten av 1950-åra. Vi møter bl.a. Johan Klemet Hætta fra Siebe i Kautokeino og Johan Mikkel Eira med kone der de holder til innerst i Nuuk-fjorden (Godthåbfjorden) ved Kapisigdlit. Ved Bjørn Nilsen. Søndag 28.12.69, kl. 21.15 (ca 25').

1970

Mathis M Mathisen d.n. juoi'ga. Mathis M Mathisen d.y. joiker. Filbma reportasa Finnmarko duoddaris. Stein Ørnhoi bakte. Filmreprotasje fra en hverdag på Finnmarksvidda. Ved Stein Ørnhoi. Lørdag 18.4.70, kl. 19.00 (14'58). Reprise torsdag 5.4.73, kl. 18.25. På vidda med reinflokk, snøscooterkjøring og rypefangst (snarer). Lavvu (sametelt) og samisk matlaging. Reinslakting. I fargen, noe som var uvanlig

Flimra. Fredag 9.10.70 kl. 19.00 (16'20). Reingjeter. Reindriften i Varangerbotn med Per Anders Smuk i hovedrollen tatt i september. Kombinasjonsbruk reindrift-småbruk. Motorisert reindrift med terrengmotorsykkel og terrengbil. Reinmerking og høstslakting

Geografi Norge: **Karasjok - vidda og kirkestedet.** Ved Kirsten B Kristensen. Skolefjernsyn for 4. klasse. Mandag 19.10.70 kl. 12.00 (25'53). Repriser: 21., 22., 23.10 og 23.11.70

VEDLEGG IV

REINKAPPKJØRINGEN I 50 ÅR; RESULTATER 1954-2002

1954. Lørdag 27. mars, 2 uker før påskeaften

<p><u>Én klasse</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Karen Anne Kemi 4.17 min. 2. Johan Mathis N. Eira 4.27 3. Anders J. Sara 4.28 4. Mikkel N. Eira 4.29 5. Mathis J. Sara 4.30,5 5. Oddmund Sandvik 4.29.5 7. Mathis Triumph 4.30 8. Anders A. Siri 4.31 9. Nils J. Vik 4.31 10 Mikkel Utsi 4.33 <p>De 6 beste hadde deretter omkjøring. Karen Anne Kemi vant denne gang med 4.11. 2. Anders J. Sara 4.12.5. 3 Johan Mathis N. Eira.</p> <p>Karen Anne Kemi tok dermed det første napp i en vandrepokal som skal vinnes 3 ganger. Men det ble bare den ene seier.</p> <p>NB: Reinkappkjøringsarena ble flyttet til Gorovuohpi i 1969, og til Buletjávri i 1986.</p>	<p>".. et av de aller mest vellykte arrangementer var uten tvil kappkjøringen med rein. I tidlige formiddagstimer kom de, noen fra reinbyene og noen fra kirkestedet. Det var vel et halvt hundre deltakere som startet og flere hundre tilskuere som omkranset start- og innkomststedet. ... Det var en opplevelse å se hvor godt de mestret ofte bare halvtemte reinsdyr i den 2200 m lange banen, og begeistrede tilrop fulgte dem. Det surret i filmapparatet og klikket i fotografiapparater." (Reindriftsbladet, okt. 1954).</p> <p>Idrettslaget tok ansvaret for arrangementet og ønske at det måtte bli "en årlig tradisjon."</p> <p>Reglementet ble vedtatt samtidig: <i>"Deltakerne starter 2 eller 3 av gangen. Premiering etter anvendt tid. Det arrangeres en ekstrakjøring med felles start for 5 av de beste kjørerne. Reinen skal være fastspent et kjøretøy som er i vanlig bruk. Det er ikke tillatt å bruke pisk eller stokk, heller ikke å stå i sleden eller ta tak i konkurrentens rein eller slede for å holde den tilbake. Arrangøren overtar intet ansvar for eventuell skade på person, rein eller kjøretøy."</i></p>
---	---

1955, påskeaften 9. april

<p><u>Gutter under 16 år</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Anders T. A. Triumph 4.12 1. Anders Persen Sara s.t. 3. Mikkel M. Buljo 5.58 4. Isak Johan A. J. Eira 5.59 <p><u>Damer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ellen Triumph Logje 5.13 2. Ellen Johnsdtr. Hætta 5.38 3. Marit A. Triumph 5.44 4. Sara Triumph 6.11 <p>Alle fra Kautokeino utenom herrevinner.</p>	<p><u>Herrer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Isak Matti Palojärvi 4.44 2. Nils N. Nilsen Sara 4.47 3. Mathis A. Triumph 4.57,5 4. Aslak Nilsen Logje 5.09,5 5. Mathis M. Pentha 5.14,5 <p><u>Ekstra løp. Blandet klasse</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Karen Anne Kemi Sara 4.36 2. Per Nilsen Sara 4.57 3. Antti Rist 5.22 4. Odd Mathis Hætta 5.23 4. Inga Sara Eira 5.23
---	--

1956, påskeaften 31. mars

<p><u>Damer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Berit Nilsen Logje 2. 3.	<p><u>Herrer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Aslak Nilsen Logje 2. 3.
---	--

1957, påskeaften 20. april

<u>Damer</u>	<u>Herrer</u>
1.	1. Per Nilsen Sara d.y.
2.	2.
3.	3.

1958, påskeaften 5. april

<u>Damer</u>	<u>Herrer</u>
1.	1. Per Nilsen Sara d.y.
2.	2.
3.	3.

1959, påskeaften 28. mars

<u>Damer</u>	<u>Herrer</u>
1.	1. Per Nilsen Sara d.y.
2.	2.
3.	3.

1960, påskeaften 17. april

<u>Damer</u>	<u>Herrer</u>
1. Ellen M. Skum	1. Aslak Mathisen Hætta
2.	2.
3.	3.

1961, påskeaften 1. april

<u>Damer</u>	<u>Herrer</u>
1. Inga Susanne Hætta	1. Mathis Ole M. Skum 1.30,8 (beste tid noengang)
2.	2.
3.	3.

1962, påskeaften 21. april

<u>Damer</u>	<u>Herrer</u>
1. Inga Susanne Hætta	1. Isak Adamsen Triumf
2.	2.
3.	3.

1963, påskeaften 13. april

<u>Damer</u>	<u>Herrer</u>
1. Marie Logje Eira	1. Nils Aslaksen Logje
2.	2.
3.	3.

1964, påskeaften 28. mars

<u>Damer</u>	<u>Herrer</u>
1. Berit M. (Palojärvi) Magga	1. Per Persen Sara
2.	2.
3.	3.

1965, påskeaften 17. april

<u>Damer</u> 1. Karen Anne Logje Gaup 3.16,8 2. Inga Susanne Hætta 3.30,3 3. Berit Logje Siri 4.22,3 4. Berit Magga ikke oppgitt tid	<u>Herrer</u> 1. Anders Mathisen Skum 3.17,0 2. Per Persen Sara 3.21,2 3. Anders Persen Sara 3.24,9 4. Aslak Nilsen Logje 3.31,7 <u>Turistklassen</u> 1. Arne Heilemann 3.15,7 2. Arne Andersen 3.29,3 3. Malvin Stravme 4.28,3
--	---

1966, påskeaften 9. april

<u>Damer</u> 1. Inga Palojärvi Gaup 2.01,7 2. Karen Anne Logje Gaup 2.04,7 3. Berit Logje Siri 2.05,0 4. Inga Susanne Triumpf 2.07,0 5. Ellen Skum Hansen 2.09,0 <u>Gutter</u> 1. Nils Mathis Buljo 1.50,0 2. Isak N. P. Eira 1.53,0 <u>Jenter</u> 1. Anne Kristine Skum 2.48,2	<u>Herrer</u> 1. Ole Magga 1.42,0 2. Mathis O. M. Skum 1.58,0 3. Aslak Anders M. Eira 1.58,5 4. Isak Nils N. Gaup 2.01,0 5. Mathis M. Pulk 2.02,0 <u>Turistklassen</u> Ingen lister
---	--

1967, påskeaften 25. mars

<u>Damer</u> 1. Inga Susanne Hætta Triumpf 1.47,1 2. Inga Palojärvi Gaup 1.51,1 3. Inga Hermansen 1.53,4 4. Karen Anne Logje Gaup 1.57,3 5. Marit Logje Eira 1.59,5 6. Berit Logje Siri 1.59,7 <u>Jenter</u> 1. Sara Inga Magga 2.16,0	<u>Herrer</u> 1. Mathis Ole M. Skum 1.41,9 2. Nils M. Skum 1.45,9 3. Isak S. A. Triumpf 1.46,5 4. Nils Isak M. Eira 1.47,2 5. Johan M. Pulk 1.48,0 <u>Gutter</u> 1. Isak Nils Eira 1.48,0 2. Daniel D. Triumpf 2.06,5
--	---

1968, påskeaften 13. april

<u>Damer</u> 1. Inga Susanne Hætta 2. 3.	<u>Herrer</u> 1. Mathis Ole M. Skum 2. 3.
---	--

1969, påskeften 5. april

<u>Damer</u> 1. Inga Susanne Hætta (Triumpf) 2.18,5 2. Karen Anne Logje Gaup 2.21,9 3. Marit Anna Logje 3.42,5 4. Berit Logje Siri 4.05,0	<u>Herrer</u> 1. Isak N. P. Eira 2.17,0 2. Johan M. Pulk 2.22,5 3. Johan H. A. Triumpf 2.26,5 3. Anders Persen Sara 2.26,5 5. Johan K. Hætta 2.28,5 <u>Turistklassen</u> 1. Jan Harald Hansen 2.29,5 2. Randi Kjæren 2.32,5
---	---

1970, påskeften 28. mars

<u>Damer</u> 1. Karen Marie M. Eira 1.57,1 2. Inga Susanne Triumpf 1.59,0 3. Karen Anne Logje Gaup 2.10,7 4. Karen Anna Siri Eira 2.13,9 5. Karen Ellen A. Siri 2.26,4	<u>Herrer</u> 1. Mathis Ole M Skum 1.48.0 2. Johan M. Pulk 1.56,5 3. Johan K. Hætta 1.57,9 4. Oddmund Sandvik 2.01,5 4. Johan Mathis M. Sara 2.01,5 <u>Turistklassen</u> 1. Karen Anne Sara 1.59,9 2. Turid Uthaug Solbakk 2.10,1 3. Stein Otto Simonsen 2.10,6 4. Ellen Sara Sandvik 2.14,4
---	--

1971, påskeften 10. april

<u>Damer</u> 1. Inga Susanne Triumpf 2.02,5 2. Karen Anne Logje Gaup 2.07,5 3. Karen Marie M. Eira 2.09,8 4. Margrethe Siri 2.43,3 5. Ellen Marie Pulk 2.55,9 6. Marie Logje Eira 3.57,1 <u>Juniorklassen</u> 1. Adam Klemet Hætta 2.31.5	<u>Herrer</u> 1. Mathis Ole M. Skum 1.49,9 2. Anders M. Skum 1.53,2 3. Anders M. Pulk 1.54,2 4. Johan H. A. Triumpf 1.56,2 5. Isak Nils N. Gaup 1.57,4 <u>Turistklassen</u> 1. Berit Logje Siri 1.46.9 (beste tid) 2. Daniel D. Triumpf 1.53.2 3. Jan Harald Hausen 1.53.9 4. Sigbjørn Johnsen 1.56.6
---	---

1972, påskeaften 1. april

<p><u>Damer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Karen Anna Logje Gaup 1.56,3 2. Inga Susanne Hætta Triumf 2.02,7 3. Marie Logje Eira 2.06,4 4. Marit Ravna Logje 2.12,2 <p><u>Juniorklassen</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Adam Klemet Hætta 2.52,1	<p><u>Herrer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Isak Nils N. Gaup 1.56,4 2. Mathis Ole M. Skum 1.57,2 3. Johan Mathis M Pulk 1.59,1 4. Isak Nilsen Eira 1.59,5 <p><u>Turistklassen</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Håkon Hansen 1.57,8 2. Isak S. A. Triumf 2.07,0 3. Alf Håkon Elvetun 2.09,3 4. Kjerstin Louchard 2.15,5 5. Hong Tan 2.18,1
--	--

1973, påskeaften 21. april

<p><u>Damer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Karen Anna Logje Gaup 1.55,2 2. Inga Susanne Triumf 2.06,6 3. Marit Ragnh. Logje 2.27,0 <p><u>Juniorklassen</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Adam Klemet Hætta 2.14,1 m 2. Nils M. Skum ingen tid	<p><u>Herrer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Isak Nils N. Gaup 1.57,3 2. Nils Aslaksen Siri d.y. 2.09,0 3. Mathis Ole M. Skum 2.15,9 4. Anders Mathisen Skum 2.15,9 <p><u>Turistklassen</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Johs. Kalvemo 2.13,1 2. Sigvald Fredriksen 2.25,0 3. Kolbjørn Hemmingsen 2.31,1 4. Bertram Thomassen 2.33,4
--	---

1974, påskeaften 13. april

<p><u>Damer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Karen Anna Logje Gaup 1.46,5 1. Berit Logje Siri 1.46,6 3. Karen Marie M. Eira 1.51,5 4. Inga Susanne Triumf 1.52,0 <p><u>Gutter</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Adam Klemet Hætta 2.08,5 2. Isak Mathis M. Triumf 2.11,7 <p><u>Jenter</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ellen Margrethe Siri 2.40,9	<p><u>Herrer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mathis Ole M. Skum 1.46,0 2. Johan Mathis M. Eira 1.49,2 3. Isak Nils N. Gaup 1.51,5 4. Nils Isak M. Eira 1.52,8 <p><u>Turistklassen</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Marit Berit Karen Hætta 1.49,5 2. Jon Ivarsson 2.05,8 3. Inga Triumf Biti 2.31,0 3. Aage Stetne 2.31,0
---	--

1975, påskeaften 29. mars

<p><u>Damer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Berit Logje Siri 1.48,5 2. Marit Berit Karen Hætta 2.00,0 3. Inga Turi Gaup 2.22,5 4. Karen Siri Logje 2.28,0 <p><u>Gutter</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Anders J. Logje 2.03,9 2. Isak Mathis J. Triumf 2.11,0 <p><u>Jenter</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ellen Margrethe Siri 2.18,0 2. Inga Margrethe Eira ingen tid	<p><u>Herrer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Johan Mathis M. Sara 2.01,8 2. Johan Mikkelsen Eira 2.04,4 3. Johan Mathis A. Sara 2.06,0 4. Mathis M. Sara 2.07,0 <p><u>Turistklassen</u></p> <p>Diplom til alle som fullfører. Tradisjon med diplom, tegnet av Iver Jåks, varte til 1990-tallet.</p> <p>Ingen tidtaking i 1975, derfor heller ingen resultater.</p>
--	---

1976, påskeaften 17. april

<p><u>Damer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Berit Logje Siri 1.57,0 2. Ellen Margrethe Siri 2.26,0 3. Inger Marie P. Oskal 2.38,8 4. Marit Gaup Eira 2.49,3 5. Inga Susanne Triumf 3.05,8 <p><u>Gutter</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Isak Mathis I. Triumf 1.55,0 <p><u>Jenter</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Inger Anne J. H. Siri 2.08,2	<p><u>Herrer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Arvo Vanhapihä 1.54,5 2. Johan Mathis M. Sara 2.00,1 3. Mathis Ole M. Skum 2.04,0 4. Aslak Anders M. Eira 2.05,3 <p><u>Turistklassen</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nils M. Hætta 1.56,9 2. Anja Hætta 2.59,8 3. Asbjørn Rønquist 3.04,5 4. Mikkel M. M. Eira 3.14,0
--	--

1977, påskeaften 9. april

<p><u>Damer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ellen Kristine Buljo Sara 1.42,2 2. Berit Logje Siri 1.42,3 3. Marit Ravna Siri 1.56,5 4. Karen Anne Logje Siri 1.59,8 5. Marit Logje Eira 2.00,0 <p><u>Gutter</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Isak Mathis I. Triumf 1.42,9 2. Nils Samuel M. Sara 1.48,9 <p><u>Jenter</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ellen Sara Gaup 2.34,9 2. Inger Anne J. Siri 2.42,0	<p><u>Herrer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Arvo Vanhapihä 1.46,2 2. Johan Mathis M. Eira 1.46,9 3. Isak N. P. Eira 1.48,0 3. Anders Aslaksen Skum 1.48,0 <p><u>Turistklassen</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Håkon Hansen 1.43,6 2. Mikkel Persen Kemi 1.49,8 3. Per Ove Biti 1.50,7
---	--

1978, påskeaften 25. mars

<u>Damer</u> 1. Berit Logje Siri 1.43,1 2. Inga N. P. Sara 1.45,3 3. Marit Ragnh. Gaup Siri 1.47,4 4. Anne Sara Øvergård 1.47,8 5. Karen Anna Logje Gaup 1.50,7	<u>Herrer</u> 1. Arvo Vanhapihä 1.44,5 2. Mathis J. Sara 1.46,2 3. Isak N. P. Eira 1.47,0 4. Isak Nils N. Gaup 1.49,1 5. Mathis Ole M. Skum 1.49,2
<u>Junior</u> 1. Isak Mathis Triumpf 1.40,7 (ny banerekord) 2. Nils Peder I. Gaup 1.42,6 3. Laila Berit A. Oskal 1.46,4	<u>Turistklassen</u> 1. Nils Mathis M. Eira 1.54,3 2. Harald Sletten 1.56,0 3. Vidar Carlsen 1.58,9 4. Ola Beldo 2.02,3 5. Hugo Hætta 2.04,0

1979, påskeaften 14. april

<u>Damer</u> 1. Berit Logje Siri 2.01,3 2. Ellen K. Buljo Sara 2.03,0 3. Inga Sara Eira 2.06,0 4. Ellen Margrethe Siri 2.07,4 5. Ellen Marit M. Sara 2.09,6	<u>Herrer</u> 1. Nils Mathis N. P. Eira 1.56,2 2. Ole N. P. Eira 1.56,3 3. Vilho Vanhapihä 2.00,4 4. Mikkel M. Hætta 2.01,8
<u>Gutter</u> 1. Mikkel P. M. Buljo 1.53,0 (dagens beste tid) 2. Isak Mathis I. Triumpf 2.04,1 3. Nils Peder I. Gaup 2.05,0	
<u>Jenter</u> 1. Laila Berit Anne Oskal 2.27,3	

1980, påskeaften 5. april (26. gang)

<u>Damer</u> 1. Karen Anne Logje Gaup 2.12,6 2. Inga Margrethe M. Eira 2.15,0 3. Inga N. P. Eira 2.23,1 4. Karen Marie M. Eira 2.37,0	<u>Herrer</u> 1. Nils Isak M. Eira 2.07,7 2. Nils Mathis M. Eira 2.14,9 3. Ole N. P. Eira 2.15,9 4. Aslak Anders Eira 2.18,2
<u>Gutter</u> 1. Isak Mathis I. Triumpf 2.28,1 2. Nils Peder I. Gaup 2.31,0 3. Aslak Anders I. Gaup 2.32	<u>Turistklassen</u> 1. Per Ivar Oskal (10 år) 2.04,2 2. Johan Anders Pulk 2.18,3 3. Endre Jakobsen 2.30,0

1981, påskeaften 18. april

<p><u>Damer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Karen Anna Logje Gaup 1.45,3 2. Ellen Inga Siri 1.46,4 3. Berit M. Pulk Eira 1.48,6 4. Anne N. P. Eira 1.51,7 <p><u>Gutter</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nils Peder I. Gaup 1.47,7 1. Ole Mathis J. Eira 1.47,7 <p><u>Jenter</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Karen J. Eira 1.46,7 2. Kristine Ragnhild Eira 2.17,6 	<p><u>Herrer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nils Isak M. Eira 1.43,3 2. Mathis Ole M. Skum 1.44,0 3. Ole N. P. Eira 1.44,5 4. Nils Mathis N. P. Eira 1.44,7 5. Johan Mathis M Eira 1.49,1 <p><u>Turistklassen</u></p> <p>Alle i turistklassen som fullførte, fikk diplomer som tidligere år.</p>
--	--

1982, påskeaften 10. april (Buletjávri)

<p><u>Damer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Anne N. P. Eira 2.04,7 2. Karen Anna Logje Gaup 2.12,6 3. Marit Gaup Eira 2.21,5 4. Inga N. P. Eira 2.23,9 5. Inga Susanne Triumf 2.31,2 <p><u>Gutter</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Aslak Anders I. Gaup 2.19,3 2. Mikkel Aslak J. Logje 2.30,3 <p><u>Jenter</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Karen J. Eira 2.23,0 2. Marit Kristine Hætta 2.23,4 	<p><u>Herrer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mathis Ole M. Skum 2.04,0 2. Nils Isak M. Eira 2.15,1 3. Nils Peder I. Gaup 2.23,0 4. Isak Nilsen Eira 2.23,8 5. Anders J. Logje 2.25,1 6. Ole N. P. Eira 2.25,6 <p><u>Turistklassen</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Bjørn Malin 2.27,4 2. Corrie Boldin 2.48,0 3. Svein Simonsen 2.52,5 4. Johan Ailo Kalstad 2.53,3 4. Oddmund Johansen 2.53,3
---	--

1983, påskeaften 2. april

<p><u>Damer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Susanne Klemetsen Skum (beste tid) 2. <p><u>Gutter</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Aslak Anders Gaup <p><u>Jenter</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Inger Marie Eira 	<p><u>Herrer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nils Isak M. Eira 1.43,5 2. Johan Mathis M. Eira 1.44,6 3. Mathis Ole M. Skum 1.44,9 4. Ole N. P. Eira 1.46,6 5. Nils Peder I. Gaup 1.49,5
--	--

1984, påskeaften 21. april

<p><u>Damer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Inga N. Sara Eira 1.48,0 2. Marit Gaup Eira 1.52,9 3. Susanne Klemesten Skum 1.53,0 4. Karen Anne Logje Gaup 1.53,1 <p><u>Gutter</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Aslak Anders I. Gaup 1.58,6 2. Johan Martin J. Eira 2.05,5 <p><u>Jenter</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Inger Marit Eira 1.58,5 2. Marit Berit Anne Eira 2.00,2	<p><u>Herrer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nils Mathis N. P. Eira 1.49,1 2. Ole N. P. Eira 1.52,5 3. Ole Anders Eira 1.53,0 4. Mathis Ole M. Skum 1.55,5 5. Johan Mathis M. Eira 1.57,4 <p><u>Turistklassen</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Marianne Nordgård 1.56,5 2. Kjetil Bjørn 1.57,6 3. Jostein Gaasemyr 1.59,2 4. May Liss Thomassen 2.01,1
---	---

1985, påskeaften 6. april

<p><u>Damer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Inga Julie Buljo 1.46,1 2. Inga N. P. Eira 1.46,8 3. Susanne Klemetsen Skum 1.47,1 4. Berit M. Pulk Eira 2.00,2 5. Kristine Ragnhild Eira 2.01,1 6. Inga Susanne Triumf 2.10,3 <p><u>Gutter</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Johan Martin Eira 2.49,6 <p><u>Jenter</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Marit Berit Anne Eira 2.53,9 2. Sara Ellen Eira 3.48,0	<p><u>Herrer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ole Mathis J. Eira 1.45,0 2. Nils Isak M. Eira 1.46,0 3. Ole N. P. Eira 1.48,5 4. Nils Mathis N.P. Eira 1.50,2 5. Isak Mathis Triumf 1.52,5 <p><u>Turistklassen</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Sara Marja Magga 1.54,4
---	--

1986, påskeaften 29. mars

<p><u>Damer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Inga Julie Buljo 1.43,0 2. Inga N. P. Sara Eira 1.44,7 3. Inga Margrethe Eira 1.46,4 4. Karen Ellen Inga Eira 1.50,8 5. Berit M. Pulk Eira 1.51,4 6. Karen Marie M. Eira 1.56,1 7. Berit Marit Logje 2.02,5 8. Inga Susanne Triumf 2.14,1 <p><u>Jenter</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Sara Ellen Eira 2.48,2 2. Berit Inger Alette Hætta 2.53,4 3. Sara Marja Magga 3.21,7	<p><u>Herrer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mathis Ole M Skum 8.x.1.40,2 2. Isak N. P. Eira 1.41,5 3. Nils Mathis Eira 1.46,7 4. Olav Anders Eira 1.50,7 5. Mathis A. Gaup 1.51,4 6. Mathis A. Eira 1.53,6 <p><u>Turistklassen</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Lars Olsen 1.55,9 2. Kenneth Nilsen 2.06,0 3. Martin Toft 2.09,5 4. Arvid Reppen 2.16,8
---	---

1987, påskeaften 18. april

<p><u>Damer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Inga Julie Buljo 1.48,4 2. Inga N. P. Eira 1.51,2 3. Inga Margrethe Eira 1.51,6 4. Marit Gaup Eira 2.00,0 5. Susanne Klemetsen Skum 2.07,5 6. Inga Susanne Triumpf 2.29.4 7. Karen Ellen Inga Eira 2.43,5 <p><u>Gutter</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nils Mikael Sara 1.55,2 2. Arnt Isak Oskal 2.09,6 <p><u>Jenter</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Inger Marit Eira 1.48,7 2. Sara Ellen J. Eira 2.31.5	<p><u>Herrer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nils Mathis N. Eira 1.47,7 2. Mathis A. Gaup 1.49,2 3. Nils Isak M. Eira 1.50,4 4. Mathis Ole M. Skum 1.50,8 5. Ole N. P. Eira 2.00,9 6. Mathis Amund Eira 2.01,7 <p><u>Turistklassen</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Sara Marja Magga 1.54,4
---	--

1988, påskeaften 2.april FD: Bulejavri

<p><u>Damer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Inga N. P. Eira 1.57,47 2. Susanne Klemetsen Skum 1.57,48 3. Inga Julie Buljo 2.00,1 4. Astrid Turi Gaup 2.00,9 5. Inga Margrethe Eira 2.01,4 6. Berit M. Pulk Eira 2.06.2 7. Marit Gaup Eira 2.06,7 <p><u>Junior</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Inger Marit Eira 2.00.1 2. Johan Anders Utsi 2.13,8 3. Nils Aslak Eira 2.15,0 4. Johan Ailo Kalstad 2.16,9	<p><u>Herrer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nils Isak M. Eira 1.50,0 2. Ole N. P. Eira 1.53,6 3. Mathis A. Gaup 1.56,6 4. Nils Mathis N. Eira 1.57,6 5. Ole Henrik Magga 2.00,3 6. Mathis Ole M. Skum 2.01,8 7. Mathis Amund Eira 2.03,4 <p><u>Turistklassen</u></p> <p>Ingen resultater</p>
--	--

1989, påskeaften 25. mars

<p><u>Damer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kristine Sara M. Hætta 1.45,4 2. Ellen Susanne K. Skum 1.46.0 3. Astrid Turi Gaup 1.50,4 4. Inga N. P. Eira 1.52,4 5. Inga Julie Buljo 1.53,0 <p><u>Junior</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. John Anders Utsi 1.46,2 2. Inger Marit Eira 1.46,6	<p><u>Herrer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Oula Länsmann, Enare 1.38,1 2. Nils Isak M. Eira 1.41,3 3. Nils Mathis N. Eira 1.43,8 4. Mathis A. Gaup 1.47,9 5. Ole N. P. Eira 1.48,0
---	---

1990, påskeften 14. april

<p><u>Damer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Lea Magga, (50 000 kr) 1.33,1 2. Sunna Marit Sara, Fin 1.34,0 3. Inger Marit Eira 1.45,8 4. Julie Eira 1.46,7 5. Inga N. P. Eira 1.49,3 <p><u>Junior</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Isak Henrik Näkkäljärvi 1.36,7 2. Nils Johan N. Eira 1.44,1	<p><u>Herrer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Asla Aikio, Finl 1.36,1 2. Oula Länsmann 1.39,4 3. Nils Isak M. Eira 1.39,6 4. Johan Anders Utsi 1.44,7
--	---

1991, påskeften 30. mars

<p><u>Damer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Lea Magga, Finl 1.39,7 2. Inga N. P. Eira 1.56,0 3. Inger Margrethe Eira 2.00,9 3. Kirsten Sara Hætta 2.00,9 5. Inger Marit Eira 2.01,0 <p><u>Junior</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nils Mikal Sara 1.48, 2. Berit Kristin Eira Bjørn 1.50,7 3. Anders Eivind Eira 1.50,7	<p><u>Herrer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Oula Länsmann, Enare 1.37,4 2. Isak N. P. Eira 1.49,4 3. Johan Magga, Finl 1.50,8 4. Nils Mathis Eira 1.51,7 5. Ole N. P. Eira 1.53,7
--	---

1992, påskeften 18. april

<p><u>Damer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Lea Magga, Finland 2. <p><u>Tradisjonell (peneste ekvipasje)</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kristine Nina Eira Sara	<p><u>Herrer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Oula Länsmann, Enare (50 000 kr) 2. Ola Länsmann, Enare 3. Inger Elin Utsi
--	--

1993, påskeften 10. april

<p><u>Damer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Marja Näkkäljärvi 1.27,9 2. Inger Elin Utsik 1.28,1 3. Inger Marie Gaino 1.35,0 4. Rita Sarnes 1.43,7 5. Inger Marit Eira 1.44,0 <p><u>Jenter</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Karen Julie Eira 1.45,2 2. Ingvild Brandal 1.52,5	<p><u>Herrer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mika Länsmann, Enare 1.26,8 2. Oula Länsmann, Enare 1.27,6 3. Asla Aikio, Finland 1.28,7 4. Johan Rist, Finland 1.34,1 <p><u>Gutter</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nils Johan Eira 1.32,1 2. Isak H. Näkkäljärvi 1.32,7
---	---

1994, påskeaften 2. april

<u>Damer</u>	<u>Herrer</u>
1. Berit Kristine Hætta 1.25,5	1. Oula Länsmann, Enare 1.24,2
2. Inger Elin Utsi 1.26,3	2.
3. Inger Marit Eira 1.27.0	3.

1995, påskeaften 15. april Norsk Tipping: ODDSLØP

<u>Damer</u>	<u>Herrer</u>
1.	1. Mikkel Isak Eira
2.	2.
3.	3.

1996, påskeaften 6. april Norsk Tipping: ODDSLØP

<u>Damer</u>	<u>Herrer</u>
1. "Smirre"(Ole Mathis Eira) 1.23,9	1. "Pepe"/Marko Lehtola 1.20,4
2. "Asterix"(Mikkel Isak Eira) 1.25,1	2. "Kipinä"/Asko Länsman 1.21,8
3. "Lávke"(Johan Martin Eira) 1.25,2	3. "Fokker"/Mikkel O. Hætta 1.25,2
<u>Junior, jenter</u>	4. "Vielggut" Hans Ole Eira 1.27,8
1. "Buster"/Anne Marie Therese Eira 1.22,5	5. "Stuora muzet" Kjell M. Eira 1.28,7
2. "Njárgon"(Hans Ole Eira) 1.31,95	
3. "Hilbon" (Per H. Eira) 1.31,96	
<u>Junior, gutter</u>	
1. "Resu"/Eino Njuorgam 1.21,1	
2. "Silbagáallo"(Joar Eira Rasdal) 1.23,2	
3. "Remo"(Jorma Njuorgam) 1.25,6	

1997, påskeaften 29. mars

<u>Damer</u>	<u>Herrer</u>
1. "Reso" (Berit Marie Eira) 1.25,0	1. "Kipinä" (Vesa Länsmann) 1.23,96
2. "Fokker" (Inger Elin Utsi) 1.28,0	2. "Ikon" (Isak A. Eira) 1.24,41
3. "Bravo" (Hanne Hætta) 1.30,0	3. "Simassealgi" (Mika Länsmann) 1.24,82
4. "Obelix" (Karen Anne Logje) 1.33,0	4. "Čuđe gánda" (Mika Länsmann) 1.26,08
5. "Star" (Karen Eira) 1.34,0	5. "Mörkö" (Vesa Länsmann) 1.30,64
6. "GB cuoivvat" (Ellen M. Solbakk) 1.36,0	6. "Altagas" (Vesa Länsmann) 1.33,25
<u>Jenter</u>	<u>Gutter</u>
1. "Maile" (Máret Áile Sara) 1.22,0	1. "Astrix" (Mikkel Mathis Eira) 1.25,0
2. "Gierto čalbmi"(Anne Therese Eira) 1.23,0	2. "Naika" (Mikkel J. Eira) 1.27,0
3. "Silba čuoivvat"(Anne Therese Eira) 1.26,0	3. "Gabba" (Anders N. Eira) 1.28,0

1998, páskeaften 11. april

<p><u>Damer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. "Bravo"/Camilla Myrseth 1.22,99 2. "Fokker"/Inger Marie G. Nilut 1.23,48 3. "Rotex"/Anne K. R. Sara 1.25,66 4. "Unna Muzehaš"/Lisbeth Eira 1.26,69 <p><u>Junior, jenter</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. "Njárgon"/Marit Alette Eira 1.29,93 2. "Diehpe Muzet"/Marit A. Eira 1.30,10 <p><u>Junior, gutter</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. "Sárračoarvi"/Mikkel J. Eira 1.21,26 2. "Altagas"/Johan M. Logje 1.23,76 3. "Ultra"/Mikkel Mathis Eira 1.24,27	<p><u>Herrer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. "Áigon"/Aslak Sokki 1.22,99 2. "Ikon"/Isak A. Eira 1.24,08 3. "Uvjan"/John Einar Eira jr 1.25,03 4. "Gágga"/Per Guttrom 1.31,23
--	---

1999, páskeaften 3. april

<p><u>Damer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. "Ikon"/Marit Alette Eira 1.28,56 2. "Bravo"/Hanne H. Hætta 1.29,15 2. "Liidneoaivi"/Inger Marit Eira 1.29,15 4. "Fokker"/Inger Marie G. Nilut 1.29,97 <p><u>Junior, gutter</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. "Sárračoarvi"/Mikkel J. Eira 1.30,18 2. "Unna Muzehas"/Johan Ivar Gaup 1.30,41 3. "Altagas"/Johan M. Logje 1.33,75	<p><u>Herrer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. "Uvjan"/Mathis Ailu Eira 1.23,05 2. "Silbačuoivvat"/Mathis Ailu Eira 1.23,35 3. "Ultra"/Mathis Ailu Eira 1.25,91 4. "Dinu"/Isak A. Eira 1.26,53
---	---

2000, páskeaften 22. april

<p><u>Damer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. "Junior"/Ellen Magga Bueng 1.28,59 2. "Unna Muzehas"/Ellen Anne Eira 1.38,42 3. "Sárračoarvi"/Brita Inger Eira 1.40,60 4. "MGN"/Ann Kristin Sara 1.54,82 <p><u>Junior</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. "Mummi"/Marit Aile Sara 1.28,84 2. "Rena"/Anne Risten Sara 1.33,84 3. "Senja Muzet"/Elle Kare N. Gaup 2.30,12	<p><u>Herrer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. "Dinu"/Isak A. Eira 1.38,08 2. "Ruškut"/Aslak Anders Eira 1.43,26 3. "Guvssan"/Johan N. N. Eira 1.46,84 4. "Čuorggut"/Isak Ole Eira 1.48,74
---	---

2001, páskeaften 14. april

<p><u>Damer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. "Junior"/Ellen Magga Bueng 1.28,59 2. "Unna Muzehas"/Ellen Anne Eira 1.38,42 3. "Sárračoarvi"/Brita Inger Eira 1.40,60 4. "MGN"/Ann Kristin Sara 1.54,82 <p><u>Junior</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. "Mummi"/Marit Aile Sara 1.28,84 2. "Rena"/Anne Risten Sara 1.33,84 3. "Senja Muzet"/Elle Kare N. Gaup	<p><u>Herrer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. "Dinu"/Isak A. Eira 1.38,08 2. "Ruškut"/Aslak Anders Eira 1.43,26 3. "Guvssan"/Johan N. N. Eira 1.46,84 4. "Čuorggut"/Isak Ole Eira 1.48,74
---	---

2002, páskeaften 30. mars

<p><u>Damer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. "Pirkka"/Anne M. Eira 1.10,05 2. "Suikki"/Anne M. Eira 1.10,18 3. "Emu"/Elle A. Sara 1.10,64 4. "Mark"/Elle A. Eira 1.11,67 <p><u>Junior</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. "Gabba"/Johan A. Eira 1.52,24 2. "Burre"/Chris A. Sara 1.56,62	<p><u>Herrer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. "Čáhput"/Mathis A. Eira 1.09,23 2. "Sajus"/Joar Eira Rasdal 1.10,18 3. "D-Spørs"/Isak A. Eira 1.12,08 4. "Násti"/Isak A. Eira 1.12,42 5. "Bihci"/Nils J. Eira 1.13,11
---	---

2003, páskelørdag 19. april **50. gang**

<p><u>Damer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. "Girjját"/Marit Alette Eira 1.49,96 2. "Sarva coarvi"/Brita I. Eira 1.57,97 <p>To fullførte.</p> <p><u>Junior</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. "Násti"/Ellen A M. Eira 2. "Ođđa čuoivvat"/Lemet H. Eira	<p><u>Herrer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. "Muzet"/Johan N. N. Eira 1.48,96 2. "Vesla"/Mathis A. Eira 1.50,76 3. "Luosttat"/Johan N. N. Eira 1.54,62 <p>Sju fullførte.</p>
--	---

2004, páskelørdag 11. april

<p><u>Damer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 2. 3. <p><u>Junior</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 2. 3.	<p><u>Herrer</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 2. 3.
--	---

VEDLEGG V

AKTUELL LITTERATUR

Fra 1990-tallet:

Hætta, Odd Mathis: **Samene - en aktisk urbefolkning**. 75 s. Davvi girji, Karasjok 1992. ISBN 82-7374-038-2. (Utsolgt)

Hætta, Odd Mathis: **The Sami. An Indegenous People in the Arctic** - . 78 s. Davvi girji, Karasjok 1992. ISBN 82-7374-305-5

Hætta, Odd Mathis: **Die Samit - Ureinwohner der Arktis**. 78 s. Davvi girji, Karasjok 1995. ISBN 82-7374-228-1. (Utsolgt)

Hætta, Odd Mathis: **Samene historie - kultur - samfunn**. 208 s. Praktformat i serien "Nasjonal bokdugnad" i forbindelse med Lillehammer-OL 1994. Grøndahl & Dreyers forlag, Oslo 1994. ISBN 82-504-2049-7. (Utsolgt)

Hætta, Odd Mathis: **Samenes gamle religion og folketro**. 42 s. Alta Museums småskrifter nr. 1. Alta 1994. ISBN 82-7784-000-4. Flere opplag.

Samisk 1994: Sámiid dolos osku ja álbmotgáttut. 41 s. ISBN 82-7784-005-5

Engelsk 1994: The Ancient Religion and Folk-beliefs of the Sámi. 42 s. ISBN 82-7784-004-7

Tysk 1994: Die alte Religion und der Volksglaube der Samene. 42 s. ISBN 82-7784-006-3

Fransk 2001: L'ancienne religion et les croyances populaires des sami. 46 s. ISBN 82-7784-019-5

Hætta, Odd Mathis: **Samiske påsketradisjoner**. Kautokeino ski og påskefestival. 28 s. Serien "Fotefar mot nord". Vadsø 1997. ISBN 82-91552-04-5. (Utsolgt)
Oversatt til samisk 2001.

Hætta, Odd Mathis: **Reinflokken som ble til stein**. Et opphavssagn fra Kautokeino om Durkkinhanvárru og Sárásuolu. Kulturminneåret 1997.

Eallu mii šattai geađgin. Čilgenmáinnas Guovdageainnus Durkkinhanvári ja Sárásullo birra. 16 s. Kulturmuittojahki 1997. Guovdageainnu historjasearvi/Kautokeino historielag 1997. ISBN 82-993-253-3

Hætta, Odd Mathis: **Sametinget i navn og tall**. 4 bind for Sametingsvalgene 1989, 1993, 1997 og 2001

HiF-Rapporter

Hætta, Odd Mathis: **Samiske påsketradisjoner i Kautokeino.**
Kautokeino i nåtid og historie. Bryllupsskikker og reinkappkjøringen .
Påskehopprennet. Joikekonsert og Sámi Grand Prix. Beavvváš Sámi Teáhter.
Samisk filmfestival. Snøscootercross. 125 s. Alta, oktober 2003.
HiF-Rapport 2003:8. ISSN 0805-1062. ISBN 82-7938-088-4

Hætta, Odd Mathis: **Triumfslekta, Áidejávri fjellstue og Mikkel
Triumfs tragiske skjebne.** Tillegg: Samer i Tyskland 1930. 99 s.
Alta, oktober 2003.
HiF-Rapport 2003:9. ISSN 0805-1062. ISBN 82-7938-089-2

Hætta, Odd Mathis: **Samiske personnavn i Kautokeino gjennom 30 år
(1970-1999).** Med oversikt over personnavn 2000-2003 (3 år) og et tillegg om
samiske ku- og hundenavn. 84 s. Alta, oktober 2003.
HiF-Rapport 2003:10. ISSN 0805-1062. ISBN 82-7938-090-6

Hætta, Odd Mathis: **Urfolks organisering og status 1975-2003**
105 s. Alta, oktober 2003.
HiF-Rapport 2003:11. ISSN 0805-1062. ISBN 82-7938-091-4

Høgskolen i Finnmark (HiF) har følgende skriftserier:

HiF-Rapport som skal godkjennes av to førstekompetente for utgivelse.
HiF-Notat er også forskningsrapport, men behøver ikke godkjenning.
HiF-Undervisning er til bruk for undervisning, trenger ikke godkjenning.

HiF-Notat

Hætta, Odd Mathis: **Dekanens enetaler.** 44 s. Alta, november 2002.
HiF-Notat 2002:9. ISSN 1502-5268

Hætta, Odd Mathis: **Samiske påsketradisjoner i Kautokeino.**
Kautokeino i nåtid og historie. Bryllupsskikker og reinkappkjøringen .
Påskehopprennet. Joikekonsert og Sámi Grand Prix. Beavvváš Sámi Teáhter.
Samisk filmfestival. Snøscootercross. 121 s. Alta, desember 2002. HiF-Notat
2002:11. ISSN 1502-5268. [Out of print]

Andre skrifter

Hætta, Odd Mathis: **Samer før oss I**. Same Tema 1. 67 s. Lærerutdanninga i Alta 1976. [Out of print]

Hætta, Odd Mathis: **Samer før oss II**. Same Tema 2. 68 s. Lærerutdanninga i Alta 1976. [Out of print]

Hætta, Odd Mathis: **Samelands eldste bosetting**. Same Tema I. 35 s. Skoledirektøren/Høgskolen i Finnmark. Vadsø 1979. ISBN 82-90342-00-4. [Out of print]

Hætta, Odd Mathis: **Fra steinalder til samisk jernalder**. Same Tema II. 110 s. Skoledirektøren/Høgskolen i Finnmark. Vadsø 1980. ISBN 82-90342-01-2. [Out of print]

Hætta, Odd Mathis: **Eldste skriftkilder om samer**. Same Tema III. 52 s. Skoledirektøren/Høgskolen i Finnmark. Vadsø 1980. ISBN 82-90342-01-2. [Out of print]

Hætta, Odd Mathis: **Urbefolkningenes organisering kontaktnett anerkjennelse**. 90 s. ALH-Rapport 1992:1. ISSN 0803-6837. ISBN 82-7646-007-0. [Out of print]

Hætta, Odd Mathis: **Samene. En arktisk urbefolkning. Introduksjon**. 53 ALH-Rapport 1992:2. ISSN 0803-6837. ISBN 82-7646-007-0. [Out of print]

Hætta, Odd Mathis: **Samene. Historie-kultur-samfunn**. 294 s. ALH-Rapport 1993:1. ISSN 0803-5156. ISBN 82-7646-028-3. [Out of print]

Hætta, Odd Mathis: **Samisk erfaringskunnskap og lokale ressurser**. Grunnleggende kunnskaper og ferdigheter i tradisjonelle aktiviteter knyttet til utnytting av lokale ressurser hos den samiske fastboende befolkning. 70 s. Korrekturutgave 20 ex. Høgskolen i Finnmark, Alta 1998. Ikke ISSN eller ISBN. [Out of print]

Hætta, Odd Mathis: **Reinflokken som ble til stein**. Et opphavssagn fra Kautokeino om Durkkinhanvárri og Sárásuolu. **Eallu mii šattai geađgin**. Čilgenmáinnas Guovdageainnus Durkkihánvári ja Sárásullo birra. 16 s. Kulturminneåret 1997. Kulturmuitojahki 1997. Kautokeino historielag. ISBN 82-993-2532-3

Oppdragsforskning

Hætta, Odd Mathis: **Bysamelytterundersøkelse 1984**. 53 s. Ca 50 eks.
NRK Forskningen, Oslo 1986

Hætta, Odd Mathis: **NRKs sørsamiske lytterundersøkelse 1986-87**. 40 s.
+ 10 s. Ca 50 eks. NRK Forskningen, Oslo 1988

Hætta, Odd Mathis: **Sameredaksjonens fellesnordiske radiosendinger
over Nord-Finland (P3), Nord-Norge (P2) og Sverige (P2, Riks)**. 24 s. +
6 s. Ca 50 eks. NRK Sámi Radio 1988

Private utgivelser

Hætta, Odd Mathis: **Samisk erfaringskunnskap og lokale ressurser**. 70
s. 20 eks. Alta 1998. Ikke ISSN eller ISBN. [Out of print].

Korrekturutgave for **Sámi resursa geavaheapmi**. 88 s. Landbruksforlaget,
Oslo 2000. ISBN 82-529-2360-7

Hætta, Odd Mathis: **Triumf sohka/slekt**. 104 s. 100 eks.
Alta 1999. Ikke ISSN eller ISBN. [Out of print]

Hætta, Odd Mathis, Palojärvi, Laila og Hætta, Britt Ellen: **Anders
Mikkelsen Bæhr (Aasel-Ánda) og Anna Olsdtr. Turis etterkommere**. 89
s. 500 eks. Alta 2001. Ikke ISSN eller ISBN

Nye bøker

Hætta, Odd Mathis, 2002: **Samene. Nordkalottens urfolk**. 260 s.
HøgskoleForlaget - Norwegian Academic Press, Kristiansand 2002.
ISBN 82-7634-428-3

Hætta, Odd Mathis, 2002: **Sametinget i navn og tall** (høsten 2001-høsten
2005). 188 s. Sametinget, Karasjok 2002. ISBN 82-91200-03-3

Hætta, Odd Mathis, 2003: **Dá lea Sámi Radio**. NRKs samiske sendinger
1946-1980. NRK sámegiell sáddagat 1946-1980. 282 s.
NRK Sámi Radio/Davvi Girji, Karasjok 2003. ISBN 82-7374-xxx-x

Finnmarks største turistsenter

*"Kautokeino var i påsken utvilsomt Finnmarks største turistsentrum. Finnmarksvidda lå i alle påskedager badet i strålende solskinn med glitrende iskrystaller fra busker og snøkledd mark. Om natten ga fullmånen sitt trolske bidrag til en stemning bare Finnmarksvidda kan gi. Både deltakere i de 2 reinraider, henholdsvis fra Nordreisa og fra Karesuando, de mange skiturister som krysset vidda fra forskjellige utgangspunkter fram mot Kautokeino, og også strømmen av svenske og finske bilister som hadde funnet fram til den nye mellomriksvegen, sitter igjen med inntrykkene fra en fantastisk påsketur, en opplevelse som landet ellers ikke kan by på."
(Nordlys, 6.4.1961)*